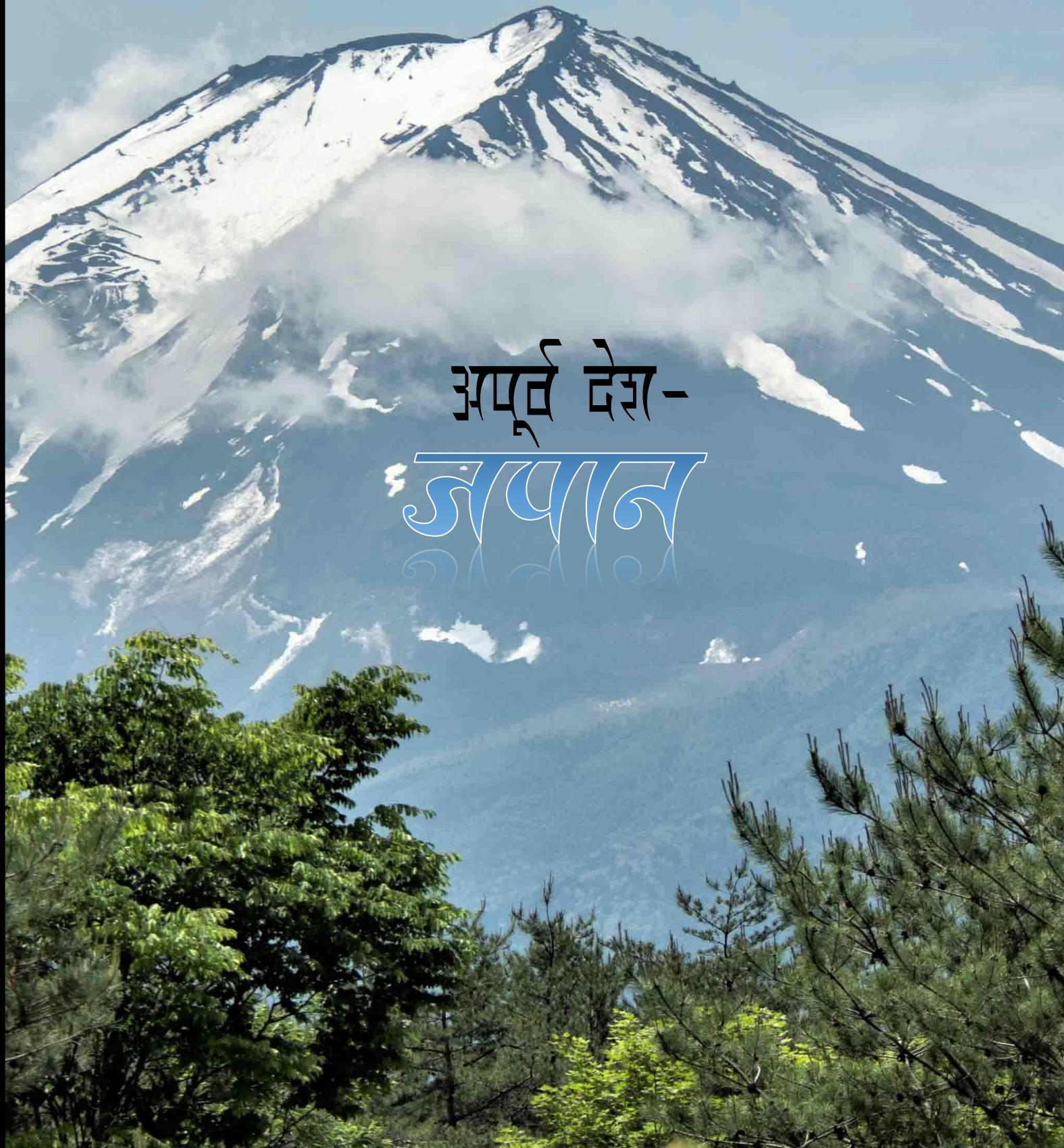

वासंत दाँडेर

अपूर्व देश-
जापान

ई साहित्य प्रतिष्ठान

सादर करत आहे

अपूर्व देश- जपान

(प्रवासवर्णन)

लेखक : वसंत दांडेकर

अपूर्व देश- जपान

हे पुस्तक विनामूल्य आहे

पण फुकट नाही

हे वाचल्यावर खर्च करा ३ मिनिट

१ मिनिट : लेखकांना फोन करून हे पुस्तक कसे वाटले ते कळवा

१ मिनिट : ई साहित्य प्रतिष्ठानला मेल करून हे पुस्तक कसे वाटले ते कळवा.

१ मिनिट : आपले मित्र व ओळखीच्या सर्व मराठी लोकांना या पुस्तकाबद्दल अणि ई साहित्यबद्दल सांगा.

असे न केल्यास यापुढे आपल्याला पुस्तके मिळणे बंद होऊ शकते.

दाद नाही मागत. मागत आहे दाद.

साद आहे आमची. हवा प्रतिसाद.

दाद म्हणजे स्तुतीच असावी असे नाही. प्रांजल मत, सूचना, टीका, विरोधी मत यांचे स्वागत आहे. प्रामाणिक मत असावे. ज्यामुळे लेखकाला प्रगती करण्यासाठी दिशा ठरवण्यात मदत होते. मराठीत अधिक कसदार लेखन व्हावे आणि त्यातून वाचक अधिकाधिक प्रगल्भ व्हावा, आणि अखेर संपूर्ण समाज एका नव्या प्रबुद्ध उंचीवर जात रहावा.

अपूर्व देश- जपान

लेखक : वसंत दांडेकर

सम्पर्क- ई मेल -- dandekarv@gmail.com

या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क लेखकाकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण वा नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रूपांतर करण्यासाठी लेखकाची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसेन केल्यास कायदेशीर कारवाई (दंड व तुरंगवास) होऊ शकते. लेखक अमेरिकेतील असल्यामुळे ही केस अमेरिकेतील कोर्टामध्ये होऊ शकते.

This declaration is as per the Copyright Act 1957. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author's copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts.

प्रकाशक ई साहित्य प्रतिष्ठान :

www.esahity.com

esahity@gmail.com

प्रकाशन : २२ मार्च २०१९

©esahity Pratishthan®2019

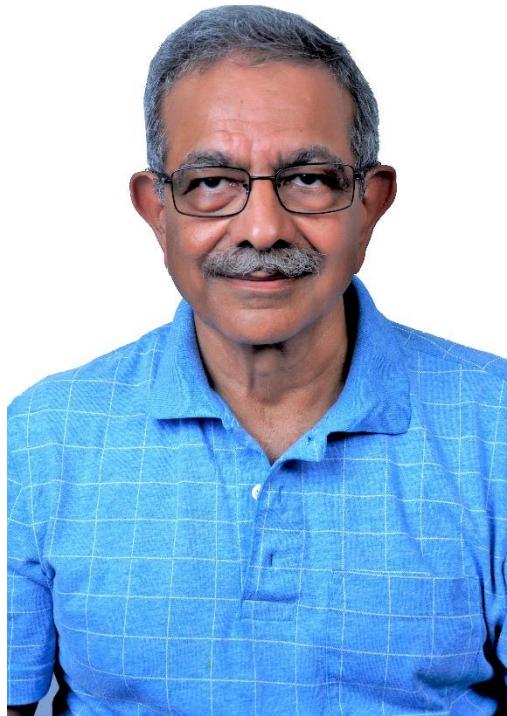
- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध.
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ई-साहित्य प्रतिष्ठानचीलेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे.

अपवृ
द्धा

जपान,

लेखकः

वसंत दांडेकर

वसंत दांडेकर

जन्म : मुंबई, दादर शिवाजी पार्क.

गेले चाळीस वर्षे अमेरिकेत स्थायिक.

व्यवसायाने मेकॅनिकल आणि इलेक्ट्रिकल
इंजिनियर.

आता निवृत्त झालो आहे.

काल्पनिक साहित्यापेक्षा वस्तू-स्थितीवर आधारित
साहित्य वाचायला आवडतं.

थोर लोकांची चरित्र वाचायला आवडतात.

हस्तकलेची आवड आहे.

प्रवास करणे करणे, फोटोग्राफी हे छंद आहेत.

काही कविता लिहिल्या आहेत.

हे पहिलंच पुस्तक प्रकाशित होत आहे.

आगामी : चीन, तिबेट इत्यादी

ताई आणि बाबूजी दांडेकर ह्यांना

सर्मपण

ज्यांना प्रवासाची आवड आहे

त्यांना हा मानाचा मुजरा

अभिप्राय

आमचे अनेक वर्षांपासूनचे मित्र श्री. वसंत दांडेकर यांच्या प्रवास वर्णना विषयीचा माझा अभिप्राय लिहिण्यापूर्वी मी वसंतचं आधी मनःपूर्वक अभिनंदन करते. ते एक उत्तम कलाकार आहेत ही गोष्ट अमेरिकेतल्या त्यांच्या सर्व परिचितांना परिचित आहे आणि अमेरिकेतील महाराष्ट्र मंडळामधून होणाऱ्या विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमातून त्याचा प्रत्ययही आम्ही घेतलेला आहे. आता त्यांच्या या प्रवासवर्णनातून त्यांच्या साहित्यिक पैलूची ओळख होत आहे याचा खूप आनंद होतोय.

"अपूर्व देश" जपान, चीन आणि तिबेट या तीन पूर्वोक्तील देशांना वसंत, वर्षा आणि त्यांचे स्नेही (नातेवाईक) भेट देऊन आले त्या प्रवासाचा हा वृत्तांत. आता असा अनोळखी ठिकाणांचा घरापासून, आपल्या देशापासून इतक्या दूरचा प्रवास, म्हणजे पूर्व तयारी हवीच. पुस्तकाची सुरुवात या पूर्वतयारीनेच होते. परक्या देशात पहिलाच प्रवास करणारांना या सुनियोजित तयारीचानंकी उपयोग होईल

प्रवासवर्णन म्हणजे नुसता इतिहास किंवा भूगोल नाही किंवा भेट दिलेल्या ठिकाणांच्या नावागावांची जंत्रीही नाही. आपण प्रत्यक्ष केलेल्या प्रवासाची अनुभूती वाचकांना मिळवून देणं आणि त्या सगळ्या ठिकाणांची ओळख त्यांना करून देणं

म्हणजे प्रवास वर्णन. आणि "अपूर्व देश" वाचताना ही अनुभूती वाचकांना मिळेल याची मला खात्री आहे.

प्रवास करताना, नवी नवी ठिकाणं बघताना ठिकाणांच्या आणि अनुभवांच्या नवखेपणामुळे बऱ्याच अडचणींना सामोरं जावं लागतं. काहींचं निराकरण आधीच केलेलं असतं पण काही अनपेक्षित आणि अकल्पित असतात. पण या सगळ्या अनुभवांना आणि प्रसंगांना सामोरं जाताना त्या सगळ्याच्या नोंदी या पुस्तकात अगदी नेटक्या शब्दात केल्या आहेत. त्याचा उपयोग आपल्या परदेश दौऱ्याची तयारी करण्यासाठी वाचकांना होऊ शकेल. पुस्तक वाचत असताना पूर्वेकडील या देशांची संस्कृती, रीतिरिवाज, शिष्ठाचार, खाद्यप्रकार याची पण थोडीफार ओळख होत जाते. फोटोमधून त्यांचे चेहरे आणि पोषाख ओळखीचे होत जातात. त्यातच बरोबरचे सहप्रवासी वर्षा (सहचारिणी असल्यामुळे बरोबर हवीच, त्यात तिच्या तीन वाढदिवसापैकी एक साजराही झाला) आणि सुलभा आणि शशी (दांडेकर) यांचीही वाचकाशी सलगी होत जाते.

सर्वस्वी परक्या देशांचा प्रवास करताना छोट्या छोट्या अडचणी येण अगदीच स्वाभाविक आहे. त्यात भाषा पण अगम्य, पण त्या त्रासात सुद्धा आनंद शोधायची वृत्ती असली कि प्रवास नक्की सुखाचा होतो हे तत्व वसंत आणि त्यांच्या साथीदारांनी आत्मसात केले आहे. प्रवास करताना, प्रेक्षणीय ठिकाणं बघताना साहजिकच प्रत्येकाच्याच तनामनात एक उत्साह, जोश, आनंद भरलेला असतो. पण दिवस सम्पून रात्री निवासस्थानी परत आलं कि कधी एकदा अंथरूणावर पाठ टेकते

असं वाटणं अगदीच स्वाभाविक आहे. पण वसंतनी अगदी न चुकता रोज पूर्ण दिवसाचा वृत्तांत शब्दरूप केला आहे. तो सुद्धा अगदी चित्रमय शैलीत, भाषा साधी पण वाचकांना आपल्याबरोबर त्या त्या ठिकाणी अगदी सहज पोचवणारी, सगळी वर्णनं आणि आपणही वसंत-वर्षाबरोबर सहप्रवासीच आहेत असं वाटायला लावणारी आहेत. मधून मधून निसर्ग वर्णनं अगदी सुरेख भाषेत केली आहेत, हे फोटो बघताना लक्षात येतं. लेखनात मधून मधून "पुक्खे झोडणं" "डबीत डबी फुटाणा" "असे विस्मृतीत चाललेले वाक्प्रचार म्हणी, हलकेसे विनोद, कोपरखळ्या यांची मीठसाखर पेरणी सुद्धा केली आहे. वसंत हे एक उत्तम कलाकार आहेत अमेरिकेतील वेगवेगळ्या मराठी सांस्कृतिक कार्यक्रमात उभ्या केलेल्या नेपथ्य आणि सजावटीतून त्यांचे कलागुण त्यांच्या मित्रमंडळाला आणि परिचितांना माहीत आहेतच. आता या प्रवास वर्णनाच्या माध्यमातून त्यांच्यातला लेखकही आपल्या भेटीला आला आहे आणि त्यांच्यातल्या कलाकाराइतकाच सर्वांच्या पसंतीस उतरणार आहे यात मला काहीही शंका वाटत नाही. पूर्वतयारीची पानं, ज्यांना असा प्रवास करायचा आहे त्यांना नक्की दिशा दाखवणारी आणि मदत करणारी आहेत.

नव्या नव्या प्रदेशांचा प्रवास, मग त्यात थोड्याफार सोयीगैरसोयी, अडचणी, गोंधळ होणारच. पण त्यातून मिळणारा आनंद, जोडली जाणारी नवीन आणि अधिक दृढ होणारी जुनी स्नेहबंध नाती, नव्या दिशा नवे देश बघताना मिळणारा आनंद, विकसित होणारं आपल्या कल्पनेतलं जग आणि लाभणारी विशाल दृष्टी यांच्या तुलनेत होणारा त्रास आणि खर्च नगण्य आहेत असं वाटायला लावणारं

हे सगळं वर्णन आहे असं मला वाटतं आणि हा सगळा अनुभव आणि या आनंद यात्रेत या वर्णनातून आम्हाला सहप्रवासी होता आलं म्हणून वसंत, तुम्हाला खूप धन्यवाद. पुस्तक लिहिण्याचा हा तुमचा पहिलाच अनुभव आहे. असाच प्रवास आणि अशीच त्याची वर्णनं वाचकापर्यंत तुम्ही पोचवत राहाल ही अपेक्षा आहेच आणि त्यासाठी 'शुभास्ते पंथानः ... अनेक शुभेच्छा

Settings**Nanda Marathe**nandaprudential@yahoo.com

मला काही सांगायचे आहे

जपान व चीन बदल बरीच वर्षे कुतहूल होते. १९८८ साली कंपनीच्या कामानिमीन्त हाँगकाँगला जाण्याचा योग आला होता. त्यावेळेस मी ३ आठवडे तेथे होतो. तेथे काम करणाऱ्या माझ्या सहकाऱ्यांनी मला हाँगकाँग दर्शन घडवून आणले होते. हाँगकाँगमध्ये फिरत असतांना त्याने मला एका टेकडीवर नेले व पलीकडे बोट दाखवून सांगितले तो बघा चीन. ते माझे चीनचे पहिले दर्शन. हाँगकाँगमधून दिसणारा चीनचा भाग हा एक ओसाड प्रदेश होता. हाँगकाँगमध्ये असतांना मी मकॉवची सफर केली. तेथून आम्हाला चीन मध्ये नेले होते. तेंक्हा चीनच्या भुमीवर प्रथम पाऊल ठेवले. हा प्रसंग फार भावनाप्रधान होता अशातला भाग नाही पण चीनची थोडी तोड ओळख झाली. हाँगकाँगहून परत येतांना जपानला दोन दिवस थांबलो होतो. नागोयाला कंपनीचे काम होते. कामानिमीन्त जाणे आणि सहली करता जाणे ह्यात बराच फरक आहे. ह्या दोन्ही देशात सहली करता जाण्याची खूप इच्छा होती. पण अजून जाण्याचा योग आला नक्ता. तिबेट आमचे शेजारी राष्ट्र असुन सुद्धा अजून गेलो नक्तो हि हळहळ होती. नुकतीच हि संधी चालून आली.

आम्ही अन्नापर्यंत बराच प्रवास केला. पण प्रवास वर्णन लिहावे असे कधी लक्षात आले नाही. आमची जपान व चीनची सहल ठरली आणि आम्ही तयारी करत असतांना आम्ही ट्रीपला जाण्याच्या सहा महिने आधी "वसंत सहस्रबुध्ये", माझा लांबचा भाऊ आम्हाला भेटण्यास आला होता. त्याची मुलगी सरिता जोशी व जावई दिपक जोशी मैफीसला राहतात. आम्ही ट्रीपला जाण्याबदल मी सहज त्याच्याजवळ बोललो. तेंक्हा त्याने मला सांगितले की त्यांचा एक ग्रूप भारतामध्ये, प्रवासावर आधारीत असे एक मासिक प्रसिद्ध करतो. पुढे त्याने मला विनंती केली की तुमचे प्रवासवर्णन आम्हास पाठवाल का? अर्थातच मी हुरळून गेलो. आणि माझी क्षमता आहे की नाही ह्याचा विचार न करता मी पटकन होकार देऊन टाकला. आता लिहीणे भाग होते. मग प्रवासात असतांना रोज सकाळी लवकर उठून आदल्या दिवशीच्या घटना लिहायला सुरुवात केली. जेट लॅगचा मला बराच फायदा झाला. मी सकाळी लवकर उठून लिखाण करत असे.

मी लेखक नाही. किंवडुना हे माझे पहिलेच लिखाण आहे. भाषा रसाळ नसली तरी ज्यांना ही सहल करावयाची असेल त्यांना ह्या लेखनात आलेल्या माहितीचा व आम्हाला आलेल्या

अनुभवाचा फायदा क्हावा ही अपेक्षा. जसा वेळ मिळेल तसा आमच्या गाईडला गाठून जास्तीत जास्त महिती मिळवण्याचा प्रयत्न केला आहे.

असे म्हणतात की प्रत्येक कर्तृत्ववान पुरुषामागे एक स्त्री खंबीरपणे उभी असते. मी कर्तृत्ववान नाही पण वर्षा माझ्यामागे खंबीरपणे उभी होती. माझ्या लिखाणातील चुका काढण्याचे काम तिने कौशल्याने केले. मी विसरलेल्या काही घटनांची तिने आठवण करून दिली. काही ठिकाणी माझी वाक्य रचना बदलली. सुलभा व शशी पण आमच्या बरोबर प्रवासात होते. त्यांनी ही बरेच बदल सुचवले.

आमची मातोश्री ही ह्या लिखाणाची पहिली वाचक. ती म्हणायची की हे काय लिहीले आहेस ते कळत नाही. मग मी परत वाक्य रचनेत बदल करायचो. जेंक्हा तिने सर्व लिखाण मंजूर केले तेंक्हा मी ते बाकीच्यांना वाचण्यास दिले. ह्या लिखाणात सौ. दिस्ती व श्री. अमोल जानोरकर व्यांची अमोल मदत झाली.

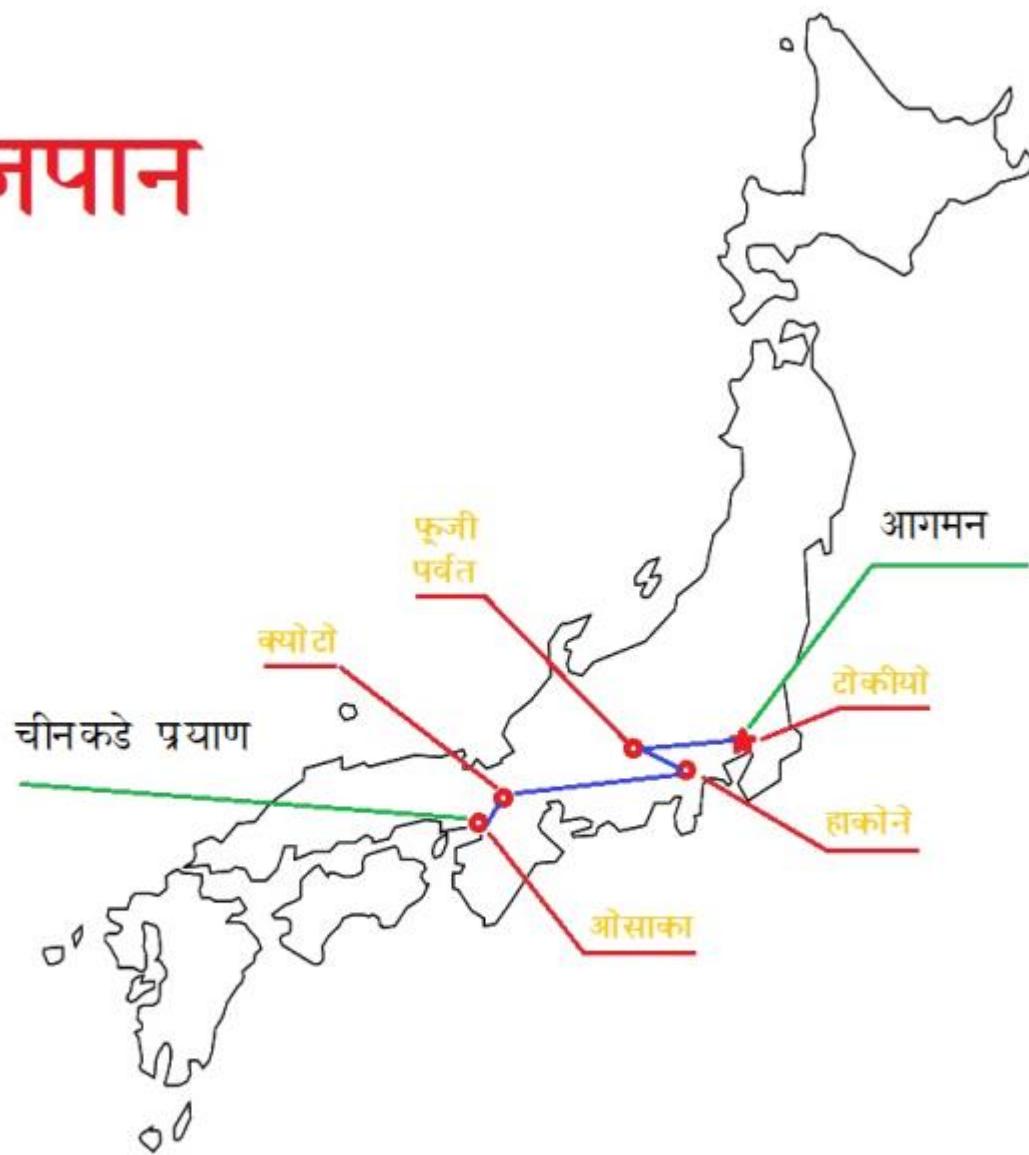
सौ. अनुराधा (नंदा) मराठे व्यांना अभिप्राय लिहील्या बदल धन्यवाद. सौ. मराठे व्यांनी खत: बरेच लिखाण केलेले आहे. लॉस एंजलेस् मध्ये झालेल्या सर्व कार्यक्रमांकरता खोट्या नाटिका, गाणी त्यांनी लिहीली आहेत. ह्या कार्यक्रमांच्या संबंधात आम्ही बरेच एकत्र काम केले आहे.

ह्या लिखाणातील सर्व फोटो ज्या ठिकाणी फोटो घेण्यास बंदी होती ते सोडून मी खत: घेतले आहेत. हे सांगण्याचा उद्देश माझे कौतुक करणे हा नसून मी कोणा दुसऱ्या व्यक्तीने घेतलेले फोटो माझे म्हणून ह्या लेखनात घातलेले नाहीत हे सांगणे हाच आहे. आम्ही माझी पुतणी सुलभा दांडेकर व तिचे यजमान शशीधर दांडेकर ह्यांचे बरोबर हा प्रवास केला. सुलभा ही माझी पुतणी असली तरी ती माझ्यापेक्षा फक्त काही वर्षांनीच लहान आहे. गेली बरेच वर्षे ते ऑस्ट्रेलियात स्थाईक झाले आहेत.

अनुक्रमणीका

भाग	विभाग	उप विभाग	पृष्ठ क्रमांक
भाग १	पूर्व तयारी		४
भाग २	जपान	प्रवास	११
भाग ३	नारिटा - टोकिया टोकियोःशिगंजूक्	टोकियो शहर टोकियो - टॉवर आसाकुसा कॅनन टेंप्ल इम्पिरियल पॉलेस - हिराइशूकी	१७ २० २४ २४ २८ ३२
भाग ४	माऊंट फुजी - हाकुने - क्योटो	लेक आशी बुलेट ट्रेन	४३ ४९ ५८
भाग ५	क्योटो	नारा: तोदायजी बुद्ध मंदीर कासुगा श्राईन निजो कॅसल गोल्डन पॉक्हेलियन क्योटो इम्पिरीयल पॉलेस	६६ ८२ ८६ ९२ ९७
		हेर्न जिंगू श्राईन सानजून सांडो हॉल कियोमिझू मंदीर	१०२ १०६ १११

जपान

आमचा जपानमधील प्रवासाचा मार्ग

"सि. टी. एस." ने आखलेला आमचा प्रवास मार्ग. (आयटिनेररी) ह्या लेखाच्या शेवटी दिलेली आहे.

June 1, Sat. ARRIVE/NARITA – TOKYO

<Mr. & Mrs. Shashidhar Dandekar>

6:15 a.m. Arrive at Narita Airport Terminal 2 by **QF021** from Sydney.

After clearing immigration and customs, you will be met by our representative, "Airport Terminal Service" 090-9239-6479.

<Mr. & Mrs. Vasant Dandekar>

Arrive at Narita Airport Terminal 1 by 295 at 4:25 p.m. on May 31 and stay in Narita on your own. Kin-y meet the party at the arrival lobby of Narita Airport Terminal 2 on June 1.

<Party of four persons>

You will be assisted to pick-up Airport Limousine Bus for Keio Plaza Hotel leaving at 7:00 a.m. or 7:40 p.m. (bus tickets included). Upon arrival, kin-y check-in the hotel on your own (check-in time: 2:00 p.m.). You can leave the baggage at the hotel.

Accommodation for two nights at Keio Plaza Hotel.

2-2-1 Nishi-shinjuku, Shinjuku-ku, Tokyo 160-8330

Tel. 03-3344-0111 / Fax. 03-3345-8269

June 2, Sun. TOKYO

8:00 a.m. Kin-y be ready at the lobby of your hotel.

8:10 a.m. Check-in for Tokyo Morning Tour (Sunrise Tours, 03-5796-5454) visiting:

- Tokyo Tower observation deck
 - Imperial Palace Plaza
 - Asakusa Kannon Temple and Nakamise shopping arcade
- Drive through Ueno and make a brief stop at Akihabara.
The tour will disband upon arrival at Tokyo Station.

Afternoon: Free at leisure.

June 3, Mon. TOKYO – MT. FUJI – HAKONE

Kin-y leave your suitcases at the bell desk. They will be collected by KTC's regular truck (03-3965-2381) and transferred to your hotel in Kyoto separately. Kin-y bring overnight bag to Hakone.

- 8:10 a.m. Kin-y be ready at the lobby of your hotel.
- 8:20 a.m. Check-in for 1-Day Mt. Fuji & Hakone Tour (Japan Gray Line, 03-5275-6525) without lunch including:
- 5th station of Mt. Fuji
 - Hakone Sky Gondola
 - Owakudani Valley
 - Pirate boat cruise on Lake Ashi
- Off the tour at Hakonemachi. Taxi transfer to your hotel is included.
- Accommodation for one night at Hakone Hotel.
- 65 Hakone, Hakone-machi, Ashigarashimogun, Kanagawa
250-0521 Tel. 0460-83-6311 / Fax. 0460-83-6314*

- June 4, Tue. HAKONE – ODAWRA – KYOTO – NARA – KYOTO (Breakfast)
Breakfast at the hotel.
- 8:45 a.m. Driver of Izu-Hakone Kotsu (055-984-1502) to meet and transfer by private car to Odawara Station.
- 10:08 a.m. Leave Odawara for Kyoto by bullet train “**Hikari 507**”.
(Car No. 11, Seat No. 10DE, 11DE)
- 12:14 p.m. Upon arrival at Kyoto, escort (Ms. Masumi Matsumoto, 080-5340-9800) to meet at the platform and transfer on foot to your hotel to leave your bag. (Check-in time is 2:00 p.m.)
- 1:30 p.m. Kin-y ready at the lobby of your hotel.
- 1:40 p.m. Check-in for Nara Afternoon Tour (Sunrise Tours, 075-341-1413) visiting:
- Todaiji Temple with great Buddha
 - Nara (Deer) Park
 - Kasuga Shrine
- Upon return to the hotel, kin-y check-in the hotel on own and pick-up your checked baggage.
- Accommodation for two nights at New Miyako Hotel.
- 17 Nishi-kujoinmachi, Minami-ku, Kyoto 601-8412
Tel. 075-661-7111 / Fax. 075-662-3235*

- June 5, Wed. KYOTO (Lunch)
- 8:45 a.m. Check-in for Kyoto 1-Day Tour (Sunrise Tours, 075-341-1413) including:
- Kiyomizu Temple Nijo Castle
 - Golden Pavilion (Kinkakuji Temple)
 - Kyoto Imperial Palace

- Western style buffet lunch
- Heian Jingu Shrine
- Sanjusangendo Hall

June 6, Thu. **KYOTO – OSAKA/DEPART**

6:00 a.m. Escort, Ms. Masumi Matsumoto to meet and transfer on foot to Kyoto Station Bus Depo (bus tickets included).

6:40 a.m. Leave Kyoto for Kansai Airport by Airport Limousine Bus (90 min.).
Upon arrival at the airport (Terminal 1), kin-y check-in the flight on your own.
Leave Japan for Beijing.

पूर्वतयारी:

आमच्या पूर्वतयारीची सुरवात २०११ च्या डिसेंबरमध्ये झाली. दांडेकर मेळाव्याकरता आम्ही कॅलीफोर्नीयाला गेले असताना आमचा सन्मित्र सुभाष दामले ह्याने एका उपहारगृहात सहभोजन योजले होते. त्या प्रसंगी त्याने एक बातमी दिली की तो सध्याच्या कंपनीतून निवृत्त होत असून वरली पार्सन नावाच्या नवीन कंपनीत नोकरी सुरू करत आहे व त्याच्या नवीन कामाचे ठिकाण चीन मध्ये असून ३ वर्षा करता त्याला तेथे रहावे लागणार आहे. चीनमध्ये तो आणि त्याची पत्नी राजश्री शाँघाय नावाच्या शहरात राहणार होते. सहभोजन झाल्यानंतर आम्ही दामल्यांच्याच घरी मुक्काम केला. तेंक्हा दामले जोडप्याने आम्हास चीन भेटीचे आमंत्रण केले. पुर्वी हे जोडपे रशियात असतांना रशियात जाण्याची आमची संधी हुकली होती. ह्यावेळेस तसे होऊं घायचे नाही असा मी आणि वर्षाने विचार केला आणि अर्थातच त्यांच्या आमंत्रणाचा स्वीकार केला. दामले पती पत्नी २०१२ च्या फेब्रुवारीत चीनमध्ये जाणार होते. आम्हास कधी चीनमध्ये जाता येईल ह्याचा आम्ही विचार करू लागले. वर्षा शिक्षिका असल्यामुळे वर्षाला उन्हाव्याची सुट्टी लागते तेंक्हाआम्हास चीनला जाणे सोयीस्कर झाले असते. २०१२ ची उन्हाव्याची सुट्टी आम्हाला तयारी करण्याच्या दृष्टीने फार लवकर झाली असती म्हणून २०१३ च्या जूनमध्ये जाण्याचा विचार नक्की केला.

प्रवास नक्की करतांना काही गोष्टींचा विचार करणे जरूर होते. आमची सहल १ महीना तरी नक्कीच होणार होती. मी कामावरून निवृत्त होणार होतो त्यामुळे मला रजा घेण्याचा प्रश्न नव्हता. आमची ताई (माझी आई) आमचे कडे कायमचे वास्तव्य करण्यास येणार होती. आमच्या अनुपस्थितीत तिची देखभाल करण्याची व्यवस्था होणे जरूर होते. मी शरद व स्मितावहिनीला ह्या संबंधी विचारले. त्यांनी तत्काळ लागेल तितके दिवस

आमचे घरी येऊन राहाण्याचे मान्य केले. नाहीतर ही सहल करणे शक्य झाले नसते. मी आणि वर्षा आम्ही दोघांनीच १ महीना प्रवास करणे थोडे कंटाळवाणे झाले असते. तेव्हां कोणाला आपल्याबरोबर येण्यासंबंधी विचारावे त्याचा विचार सुरू झाला. शशी व सुलभा ही नांवे लगेच युद्धे आली. त्यांनाही चीन बघायचा होता म्हणून त्यांच्याकडून लगेच योकार आला. दादा व वहिनीला आमचे बरोबर येण्याबद्दल विचारले, पण दादाची तव्येत एवढा प्रवास करण्याएवढी तंदुरुस्त नसल्यामुळे त्यांनी नकार दिला.

मग आमची चक्रे फिरू लागली. कोण कोणते देश बघायचे, प्रवासाचा मार्ग कसा असावा, प्रवास कसा करायचा, आपल्या आपण फिरायचे की सहल करणाऱ्या कंपनीबरोबर जायचे इत्यादी विषयांवर विचार व चर्चा सुरू झाली. मागे रशियात असतांना सुभाषने रशियातून निघणाऱ्या व चीनपर्यंत जाणाऱ्या रेल्वे गाडीची प्रशंसा केलेली होती. तेव्हा आधी रशियात जाऊन रशिया बघून ती गाडी घेऊन चीनला जावे व मग जपानला जावे असा विचार सुरू झाला. मग सुभाषने आणखी माहिती दिली की तशीच गाडी चीनमधून तिबेटला जाते. त्याने असे सुचवले कि ही गाडी घेऊन तिबेटला जावे आणि तिबेट व नेपाळ बघावा. मग रशिया वगळून जपान, चीन, तिबेट व नेपाळ असा प्रवास करावा असे ठरू लागले. हे सर्व देश बघण्याला ३४ दिवसांची सहल होणार होती. वर्षाची शाळा १ जूनला बंद होते त्यामुळे त्याच्या आधी निघता येणार नव्हते व सुलभाच्या कामावर त्यांचे वर्ष ३० जूनला संपते म्हणून तिला ३० जून च्या आधी कामावर हजर रहाणे जरूर होते. म्हणजे आम्हाला जेमतेम ३० दिवसच मिळणार होते. मग नेपाळला जाणे रद्द करावे असे ठरले.

प्रवासाच्या तारखा नक्की झाल्या व कोणते देश बघायचे हे नक्की झाले. इंटरनेट वरून माहिती काढणे सुरू झाले.

सुलभा आणि मी दर आठवड्याला स्काईपवरून चर्चा करत होतो. केसरी सहल कंपनीची माहिती काढली, आणखीही ४ कंपन्यांची माहिती काढली. त्या कंपन्या कोणती शहरे दाखवणार आणि शहरातून कोणती ठिकाणे दाखवणार, त्यांच्या सहलीचा दर काय ह्याचा अभ्यास व तुलना सुरू केली. आमचा प्रवास शँघाय मध्ये संपवून सुभाषकडे ४ दिवस रहायचे असा आमचा मानस होता. काही प्रवास कंपन्यांनी ठरवलेल्या मार्गप्रिमाणे आपला आपण प्रवास करावा, मग तिबेटला रेल्वेने जाऊन शँघायला परत यावे व सुभाषकडे ४ दिवस राहून परत यावे असे ठरू लागले. सुभाष बरोबरही विचार विनिमय सुरू होता. त्यानेही काही शहरे व ठिकाणे सुचविली. मध्यांतरी सुभाषची आई आजारी पडली म्हणून राजश्री व सुभाष भारतात त्याच्या आई कडे जाऊन राहिले होते. त्यामुळे सुभाष बरोबरचा विचारविनीमय थंडावला. मी अमेरिकेत "गो अवे टूर" बरोबर व सुलभा ऑस्ट्रेलियामधल्या "सी. टी. एस." नावाच्या कंपनीबरोबर बरीच चर्चा करत होतो. ह्या दोन्ही कंपन्यांची तुलना करून ऑस्ट्रेलियामधल्या "सी. टी. एस." कंपनीशी प्रवास करार करण्याचे नक्की केले. वर्षाला दोन दिवस आधी निघणे शक्य होणार होते म्हणून मी व वर्षा मे ३० रोजी निघून सुलभा व शशी जून १ ला निघणार असे ठरले. म्हणजे शरद व सिता वहिनीला मे २७ किंवा मे २८ पर्यंत मिसिसिपीला येणे जरूर होते. शरद व सिता वहिनी सीमी कळली, कॅलिफोर्नियाच्या मराठी बालविहार (शाळा) मध्ये शिकवतात. १५ जूनला त्यांच्या शाळेचे वर्ष संपते. नंतर त्यांचा दिक्षांत समारंभ असतो. ह्या समारंभास उपस्थित राहण्याची त्यांची इच्छा होती. आम्ही आमचा प्रवास जून १६ नंतर करावा अशी त्यांनी आम्हास विनंती केली. परंतु १५ जून नंतर विमानाची भाडी माणशी ११०० डॉ. नी वाढणार होती. म्हणजे मला व वर्षाला मिळून २२०० डॉ. चा फरक पडणार होता. ह्याचा विचार करून शरद व सिता वहिनी जून १ च्या आधी येण्यास तयार झाले. (सि. टी. एस." ने आखलेला आमचा प्रवास मार्ग ह्या लेखनाच्या आधी जोडलेला आहे.)

सुलभा व शशी बरोबर त्यांचे मित्र अलका व चारू खोपकर हे पण आमच्याबरोबर येणार होते. ते जपानला येणार नसून फक्त चीन व तिबेटला येणार होते. त्यानंतर आम्ही आमच्या प्रवासाची जास्त खोलवर आखणी करण्यास सुरुवात केली. तिबेटला जाणारी गाडी शँघाय पासून निघते. तिचा प्रवास ४८ तासांचा आहे आणि त्यातला बराचसा प्रवास चीनमधूनच होतो. चीन मधला गाडीचा प्रवास कमी करून क्षीर्णिंग व्या गावी गाडीत चढावे म्हणजे पुढला २४ तासांचा प्रवास जो बराचसा तिबेट मधून होतो तो जास्त कंटाळवाणा होणार नाही असा विचार पुढे आला. तसेच ही गाडी चेंगडू मधूनही जाते. चेंगडूमध्ये पँडाचे रिसर्च सेंटर बघण्यासारखे आहे. मग चेंगडूमधले पँडा रिसर्च सेंटर बघून तेथून गाडीने तिबेटला जावे असे ठरले. मी काही पुस्तकांचेही वाचन केले. आमचे स्नेही सौ. व श्री. महाजन व्यांचे कडून मीना प्रभूनी लिहीलेली "वाट तिबेटची" व "चिनी माती" ही दोन पुस्तके वाचली. नंतर "वाट तिबेटची" हे पुस्तक व अच्युत बन व्यांची काही पुस्तके बूक गंगा व्या वेब साईटवर उपलब्ध झाली. ती वाचून त्यातल्या प्रेक्षणीय स्थळांचा आमच्या सहलीत अंतर्भाव केला.

ईबे वरून काही जपानी भाषेची पुस्तके व सीडीज् मागवल्या व त्यावरून मी जपानी भाषेचा अभ्यास सुरू केला. वेळ पडली तर उपयोग होईल हा हेतू. सरावासाठी माझ्या गाडीत त्यातली एक सीडी मी सतत ऐकत असे.

मध्यंतरी सुभाषने आम्हाला एक बातमी दिली, ती म्हणजे सुभाषचे ३ वर्षे चीनमध्ये राहणे रद्द होऊन त्याचे २०१३ च्या जानेवारीमध्येच अमेरिकेला परत येणार असे कळले व त्याने अमेरिकतूनच चीनमधले काम करावे असे त्याच्या कंपनीने ठरवले. त्याप्रमाणे तो व राजश्री जानेवारीमध्ये परत येणार होते. सुभाषकडे जायचे म्हणून आम्ही आमची सहल आयोजीत केली होती त्याला हा धक्काच होता. पण आता आखलेली सहल रद्द करायची नाही असा निर्णय आम्ही घेतला.

आमच्या प्रवासाचे आयोजन हे जपानमध्ये सुरू करून जपान, चीन, तिबेट परत चीन असे करायचे ठरले. शांघायमध्ये आमचा प्रवास संपणार होता. शांघायमध्ये सुभाषच्या ओळखीचा एक ड्रायव्हर होता तो आम्हाला शांघायमध्ये फिरवून आणू शकेल असे सुभाषने सांगितले. आम्ही त्या संधीचा उपयोग करून घेणार होतो.

आम्ही अमेरिकेचे रहिवासी असल्यामुळे जपानला जाण्यास क्हीसाची जरूर नव्हती. परंतु चीनला जातांना आम्हाला क्हीसा घ्यावा लागतो व तिबेटला जातांना वेगळे परमीट घ्यावे लागते असे कळले. तिबेटच्या परमीटचे कायदे फार कडक आहेत असेही ऐकले होते. "सी. टी. एस." (चायना ट्रॅक्टल सर्व्हिस) कंपनी आमच्या चीनच्या क्हीसाची व तिबेटच्या परमीटची व्यवस्था करणार होती. त्यामुळे तेवढे काम कमी झाले. त्यांनी सांगितल्याप्रमाणे आमच्या (मी आणि वर्षा) पासपोर्टचे फोटो काढून सुलभाकडे पाठवले. "सी. टी. एस." कंपनी ऑस्ट्रेलियात असल्यामुळे आम्हाला सर्व व्यवहार सुलभाच्या तर्फे करावे लागणार होते. नंतर असे कळले की "सी. टी. एस." कंपनी ऑस्ट्रेलियात असल्यामुळे व आम्ही अमेरिकेत असल्यामुळे ते आमचे क्हीसाचे काम करू शकत नव्हते. म्हणून आम्हाला अमेरिकेतून चीनचा क्हीसा मिळवण्याचा मार्ग शोधावा लागला. शोध करत असतांना "सी. टी. एस." नावाची एक कंपनी लॉस एंजलस् भागात असल्याचे आढळून आले. त्यांच्याकडे विचारणा केल्यावर आमचे क्हीसाचे काम करून देण्याचे त्यांनी मान्य केले. "सी. टी. एस." कंपनीचे मुख्य कार्यालय (ऑफीस) चीनमध्ये बेइंजिंग येथे आहे. त्यांच्या शाखा सर्वत्र आहेत. लॉस एंजलस् भागात व ऑस्ट्रेलियात असलेली कार्यालये ही त्याच कंपनीच्या शाखा आहेत. क्हीसाला प्रत्येकी १४५ डॉ व त्यांचे कमीशन ३० डॉ लागले. त्यांना लागणारी सर्व कागद पत्रे व तेवढ्या पैशांची मनी ऑर्डर पाठवली. दोन दिवसांत क्हीसा मिळाला.

आमच्या प्रवासाचा मार्ग नक्की झाला. आमच्या सहलीमध्ये काही वेळा आमच्या जेवणाची व्यवस्था आम्हालाच करायची होती व शिवाय जरूर पडली तर जवळ

असावे म्हणून वर्षा व सुलभाने काही फराळाचे पदार्थ बरोबर घेण्याचे ठरवले. आमच्या प्रवासाची तारीख नक्की झाल्यामुळे आमच्या विमानाची तिकीटे काढली. आम्ही ३० मे रोजी मिसिसिपीतून प्रयाण करणार होतो व २६ जून रोजी शंघायहून परत येण्यास निघणार होतो. त्याप्रमाणे शरद व वहिनी २८ मे रोजी मिसिसिपीला येणार असे ठरले. त्यांना घराची व आसपासची म्हणजे ताईचा डॉक्टर व डॅंटिस्ट, वाणी सामानाचे दुकान कोठे आहेत इत्यादी माहिती करून देण्यास अवधी मिळणार होता.

मध्येच सुलभा भारतात गेली. तिच्याबरोबर भारतातही संपर्क चालू होता. तिला जपानी भाषा मराठीतून शिका असे पुस्तक मिळाले तर आणण्यास सांगितले. चंदू काळेने (सुलभाच्या मोठ्या बहिणीचे यजमान) तिला एक पुस्तक सुचवले. सुलभा ते पुस्तक घेऊन आली. मी काही ते पुस्तक शेवट पर्यंत बघितले नाही कारण नंतर जेंक्हा जेंक्हा मला जपानी बोलायची वेळ आली त्या प्रत्येक वेळेस सुलभा व पुस्तक गायब असायचे. भारतात औषधे स्वस्त मिळतात. म्हणून सुलभा भारतातून काही औषधे आणणार होती. तिबेटच्या गाडीबद्दल व तिबेटबद्दल माहिती पुस्तकातून काढली होती. त्यात त्यांनी म्हंटले होते की हवा विरळ असल्यामुळे हवेत ऑक्सीजन कमी असतो व त्याचा त्रास होतो. त्यासाठी काही गोळ्या मिळतात. त्या गोळ्या व इतर जरूर असणारी औषधे सुलभाला भारतातून आणण्यास सांगितली. आम्ही डॉक्टरला विचारून सर्दी, खोकला, फ्लू, जुलाब इत्यादि जुजबी आजारांवरची औषधे बरोबर घेतली. जपान व चीनमध्ये जाण्याकरता कोणतीही प्रतिबंधक लस टोचून घ्यावी लागली नाही. सुलभा भारतातून बरीच औषधे, खाद्य पदार्थ, पुस्तके, सुपारी ई. सामान घेऊन आली.

जपान व चीन मध्ये लागणारे येन व युआनची व्यवस्था सुलभा करणार होती. वजनाच्या दृष्टीने लॅपटॉप न घेता आयपॅड घेतला. आयफोनही होताच. कॅमेराही घेतला. आता बहुतेक रर्व पूर्व तयारी झाली होती व आम्ही प्रवास करण्यास सिद्ध झालो.

"सी. टी. एस." ला कराराप्रमाणे जे पैसे द्यायचे होते ते आम्हाला ऑस्ट्रेलियात पाठवावे लागले. ते पाठवण्याची व्यवस्था केली.

मे २८ रोजी शरद व वहिनीचे विमान सकाळी ११ वाजता निघणार होते. त्याला फोन करून रात्रीच्या जेवण्याविषयी विचारणा केली तेंका समजले की त्यांच्या विमानाचे उड्डाण रद्द झाले आहे व ते मे २९ रोजी सकाळी निघणार होते. त्याप्रमाणे ते २९ मे रोजी सायंकाळी ५ वाजून ३५ मिनिटांनी विमानतळावर आले. तेथून घरी न येता त्यांना घेऊन ताईच्या डॉक्टरचे व डॅंचर (दाताची कवळी बसवणाऱ्या डॉक्टरचे) ऑफीस दाखवून आणले. घरी येर्ईपर्यंत काळोख झाला होता. काळोखातच घराबाहेरच्या पुढच्या व मागच्या आवारातल्या कामांची माहिती दिली. यादी केल्याप्रमाणे त्यांना सर्व माहिती दिली. दुसरे दिवशी सकाळी निघायचे होते म्हणून रात्रीच बोर्डिंग पासेस इंटरनेटवरून छापून तयार ठेवले. आम्ही नारिटाला मे ३१ ला संध्याकाळी ६ वाजता पोहोचणार होतो आणि सुलभा व शशी जून १ रोजी सकाळी ६ वाजता येणार होते. मे ३१ ची रात्र आम्हास नारिटामध्ये काढावी लागणार होती. म्हणून विमानतळाजवळच्या एका हॉटेलमध्ये १ खोली राखून ठेवली.

परतीच्या प्रवासात आम्हाला डेट्रॉईटमध्ये १ रात्र काढावी लागणार होती. तेथेही १ खोली राखून ठेवली. प्रवासातले सर्व बारकावे पुनः तपासून सर्व गोष्टी यादीप्रमाणे पूर्ण झाल्याची खात्री केली.

प्रवासः पहिला टप्पा अर्थात जपान.

जपानला आणखी दोन नाव आहेत निहोंगो आणि निपॉन.

"welcome to japan"

日本へようこそ Nippon e yōkoso निपोने यौकासो

मे ३० आमच्या प्रवासाचा दिवस उगवला. आन्तापर्यंत केलेल्या श्रमांचे फळ चाखण्याची वेळ येऊन ठेपली. मन अंतीम उत्साहाने भरून आले होते व सहलीचा आनंद उपभोगण्यास अधीर झाले होते. सकाळी थोडी न्याहरी घेतली, घरातील सर्वांचा निरोप घेऊन सहा वाजता निघालो. शरद व अंजली आम्हास विमानतळावर सोडण्यास आले होते. आमचा प्रवास जॅकसन ते मॅफिस ते अॅटलांटा ते नारिटा असा होणार होता. ओसाका ते बेईंजिंग व बेईंजिंग ते क्षीएन हे दोन प्रवास आम्हाला आमच्या वेगळ्या खर्चाने करायचे होते. म्हणजे "सी. टी. एस." च्या कराराप्रमाणे त्यांच्या खर्चामध्ये ह्या प्रवासांचा खर्च धरलेला नक्ता. शिवाय ह्या दोन प्रवासात आम्हाला जास्त बँगा न्यायला परवानगी नक्ती. म्हणून सुरुवातीपासूनच कमी सामान घेऊन निघालो होतो. जॅकसनला विमान कंपनीच्या काऊंटवर मोठ्या बँगा त्यांच्या ताब्यात दिल्या आणि सिक्यूरिटी चेक भागात गेलो. आमच्या छोट्या बँगसू सिक्यूरिटीच्या पट्यावर ठेवल्या आणि आम्ही सिक्यूरिटी चेकच्या दखवाजातून - एकस रे मशीन - मधून गेलो. सर्व काही ठीक होते. आम्ही पलीकडे जाऊन आमच्या बँगांची वाट बघत उभे होतो. आणि त्यांना आमच्या बँगेत लाई दिसले. लाई हा खाण्याचा पदार्थ आहे हे समजावण्यात आमचा थोडा वेळ गेला पण जास्त घासाधीस न करता आमची सुटका झाली. विमान वेळेवर उडाले व मॅफिसला वेळेवर पोचले. आता पुढचा प्रवास सुखकर होणार असा उगीचच विश्वास वाढू लागला. मॅफिसला थोडी न्याहरी केली व पुढच्या विमानाच्या गेटवर जाऊन बसलो. विमान सुटण्यास थोडा अवधी असताना विमानाचा कप्तान बाहेर सांगत आला की विमानात बिघाड झाला असून

विमान सुटण्यास आणखी दीड ते दोन तास लागतील. म्हणजे व्याचा अर्थ आमचे पुढले विमान चुकणार. मी आमची अडचण विमान कंपनीच्या अधिकाऱ्यांच्या कानावर घातली. त्या अधिकाऱ्यांनी आमचा मार्ग बदलून दिला व आता आम्ही मेंफिस ते डिट्रॉइट ते नारिटा असे जाणार होतो. आमचे डिट्रॉइटला जाणारे विमान वेळेवर म्हणजे १०:३० ला सुटले. विमानातल्या हवाईसुंदरीने डिट्रॉइटला उतरल्यावर इंटरनॅशनल विमानतळावर कसे जायचे ते सांगीतले. आमचे पुढचे विमान ए ५४ नंबरच्या गेटवरून सुटणार होते. हवाईसुंदरीने सांगितल्याप्रमाणे आम्ही बोगद्यातून जाऊन १ वाजता गेटवर पोहोचलो. पुढचे विमान ३:३० ला सुटणार होते. मध्ये अडीच तासांचा वेळ होता. विमान गेटवर आधीच लागले होते ते पाहून जरा हायसे वाटले. कारण व्याचा अर्थ मी असा केला की विमान उडण्याच्या तयारीत होते. विमानतळावर गर्दी फारच कमी होती पण थोड्याच वेळात वाढू लागली. त्यात एक शाळकरी मुलामुलींचा समुह होता. ही मुले जपानची वाटत होती. गर्दी आता हळूहळू आणखी वाढत होती. ३०० च्या आसपास प्रवासी व्या विमानाने प्रवास करणार होते. २:३० च्या सुमारास म्हणजे विमान सुटण्याच्या १ तास आधी व्या विमानाचा कप्तान बाहेर सांगत आला की विमानात कम्प्यूटर बदलण्याचे काम चालू आहे व विमान ३० मिनिटे उशीरा सुटणार आहे. अर्धा तास उशीराने आम्हास विशेष फरक पडणार नक्ता. परंतु तासाभराने कप्तान पुनः बाहेर सांगत आला की विमानात कम्प्यूटर बदलण्याने काही फरक पडला नाही. विमानाचा दुसरा पार्ट बदलायला हवा आहे. तो पार्ट बहुदा डेट्रॉईटमध्येच मिळेल व आपण ५ वाजता निघू. आता प्रवाश्यांची अस्वस्थता वाढू लागली व त्यांची चुळबूळ सुरू झाली. नंतर थोड्या वेळाने असे कळले की डिट्रॉइटला हा पार्ट मिळाला नाही. तो अंटलांटाहून आणावा लागणार असून विमान रात्री ८:३० वाजता सुटणार होते. पाच तास उशीरा. म्हणजे मी विचार करू लागलो की आता आमचे विमान रात्री ११ वाजता नारिटाला पोचून आमच्या खोलीवर जाण्यास आम्हाला रात्रीचा १ वाजणार. दुसरे दिवशी सकाळी ५ वाजता आम्हाला हॉटेल सोडावे लागणार होते. मग आम्हाला झोप किती मिळणार आणि आराम किती मिळणार. हा विचार करून फोन करून नारिटा मधील

आमची खोली रद्द केली. सुलभाला ईमेल करून परिस्थितीची कल्पना देऊन ठेवली की जर आम्हास ती रात्र डिट्रॉइटलाच काढावी लागली तर आम्हाला नारिटाला पोचायला उशीर होईल. आमचा प्रवास सुरु झाला तरी ऑस्ट्रेलियाच्या वेळेप्रमाणे सुलभा अजून कामावरच होती. आम्ही वेगवेगऱ्या टाईम झोन मध्ये रहात असल्याचा हा फायदा झाला. आम्हास नारिटाला पोचण्यास उशीर झाला तर काय करायचे हे ठरवायला हवे होते. सुलभा विचार करून एक तासाने परत फोन करणार होती. प्रवाश्यांना झालेल्या त्रासाबद्दल विमान कंपनीने सर्व प्रवाशांना प्रत्येकी ५० डॉलर क्वाऊचर दिले. आम्हाला दोघांना मिळून १०० डॉलर क्वाऊचर मिळाले. हे क्वाऊचर विमानतळावरच्या त्या मजल्यावर म्हणजे ज्या आवारामध्ये आमचे गेट होते त्या आवारामध्ये कोठेही वापरता येणार होते. त्या आवारात खाण्याची व खरेदीची दुकाने भरपूर होती. विमानाच्या उड्डाणाला उशीर होणार असल्यामुळे आजुबाजूच्या प्रवाशांनी वेळ घालवण्याच्या वेगवेगऱ्या क्लृप्त्या योजल्या. शाळकरी मुले वेगवेगळे खेळ खेळून स्वतःची व दुसऱ्यांचीही करमणूक करत होती. त्यांच्यातला एक मिलिटरी सारखा पोषाख घातलेला मुलगा सर्वांचे लक्ष वेधून घेत होता. बरीच मंडळी क्वाऊचर खर्च करायला गेली. माझ्या शेजारी एक शैँघायला जाणारा चिनी प्रवासी बसला होता. तो अमेरिकेत खायस्लर नावाच्या कंपनीत काम करत होता. त्याच्याशी गप्पा मारण्यात थोडा वेळ घालवला. भूक लागली म्हणून थोडे लाडू व क्रॅकर खाल्ले. क्वाऊचर संपवण्याकरता भूक शिळ्क राहिली नाही. नंतर आम्ही फिरायला निघालो. शेजारीच मेडिटरेनियन खाद्यपदार्थाचे उपहारगृह होते. त्याचा मालक बाहेर उभा राहून त्यांच्या खाद्यपदार्थाची फारच सुनी करत होता. त्याच्या सुनीचा आमच्यावर परिणाम झाला व आम्ही तेथे जेवण्यास गेलो. आम्हाला तरी ते जेवण मुळीच आवडले नाही. ५६ डॉलरसू फुकट गेले. क्वाऊचरच्या उरलेल्या पैशानून काही खाद्य पदार्थ विकत घेतले. तेवढ्यात सुलभाचा फोन आला. तिच्याशी बोलतांना माझ्या फोनची बॅटरी संपली. मी सुलभाला परत फोन करण्यास सांगून फोन बंद केला. माझा चार्जर आमच्या विमान कंपनीच्या ताब्यात दिलेल्या मोठ्या बँगेत होता. सुदैवाने माझ्यासारखा फोन असणारी

एक जपानी स्त्री विमानतळावर दिसली. वर्षाने तिला विनंती करून माझा फोन १५ मिनिटे चार्ज करून घेतला. १५ मिनिटात फोन ६० टक्के चार्ज झाला. जपानला जाई पर्यंत तेवढा पुरे होता. सुलभाशी परत बोलणे झाले तेंहा असे ठरले की जे जोडपे आधी नारिटाला पोचेल त्याने विमानतळावरच थांबून दुसरे जोडपे येण्याची वाट बघायची व सर्वजण एकत्र जमल्यावर पुढे जायचे.

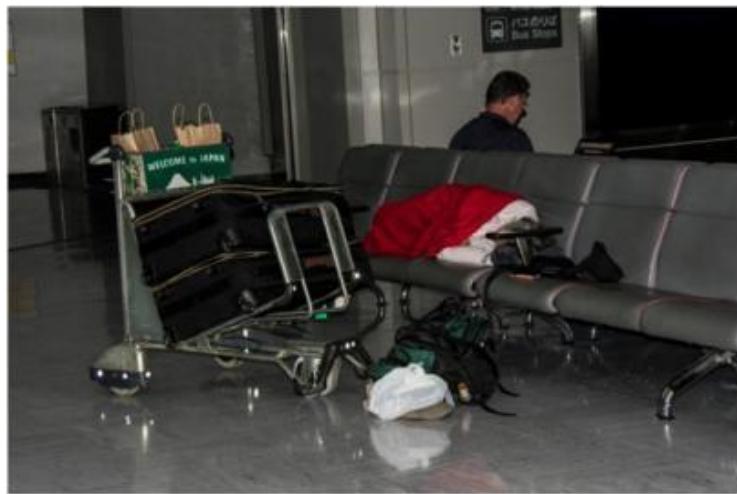
सुरक्षेच्या दूष्टीने नारिटाचा विमानतळ रात्री ११ वाजल्या पासून सकाळी ६ वाजेपर्यंत बंद ठेवतात. आमचे विमान रात्री ११ च्या आधी नारिटाला पोचणे आवश्यक होते. (हे मला नंतर समजले). शेवटी ८ वाजता विमानात बसवण्यास सुरुवात झाली. तसा सुलभाला ईमेल केला व अंजली आणि शरदला टेक्स्ट केला. १० वाजून २२ मिनिटांनी विमानाने आकाशात झेप घेतली आणि जपानच्या दिशेने मोर्चा वळवला. सकाळी ५ वा ता घरून निघालेले आम्ही रात्री १०:३० ला प्रवासाच्या शेवटच्या टप्प्यावर निघालो. दिवसभराच्या खरडपट्टिची सांगता झाली व मे ३१ च्या रात्री नारिटाला पोचणार असा विश्वास वाटला. विमानतळे खाणे पिणे झाल्यावर दिवसभराचा त्रास विसरून पुढील सहलीची स्वप्ने बघत निद्रेच्या आधीन झालो. विमान उतरण्याच्या ३० मिनिटे आधी विमानातले दिवे लावले तेंहा जाग आली. विमान नारिटा वेळेप्रमाणे रात्री १० वाजता विमानतळावर उतरले. आमच्या बॅगा लवकर आल्या. इमिग्रेशन व कस्टमस् मध्ये काही त्रास झाला नाही. आता या पुढची सहल सुखदायी होईल अशी आशा वाटली. सर्व सोपस्कार उरकून ११ वाजता बाहेर आलो. आमचे हॉटेल रद्द केलेले असल्यामुळे विमानतळावर रात्र घालवणे प्राप्त होते. फक्त ५-६ तास काढायचे होते. तेथे बाजूला एक मिटिंग रूम दिसली. तेथेच रात्र घालवावी असा विचार करून तेथे स्थानापन्न झालो. थोडाफार जपानी भाषेचा अभ्यास केलेला असल्यामुळे बाथरूमची चौकशी करता आली. थोड्यावेळाने एक पोलीस आम्हास बघून गेला. वर्षा तेथेच बाकावर आडवी झाली. आणखी काही वेळाने तो पोलीस परत आला. त्याने आधी कमरेत वाकून आम्हाला अभिवादन

केले आणि विचारू लागला की आम्ही रात्र विमानतळावर काढणार आहोत का? आता यापुढे कमरेत वाकणारी माणसे सतत भेटणार होती. आम्हालाही प्रतिअभिवादन कमरेत वाकून करण्याची सवय लावून घ्यायला हवी होती. आम्ही त्यास होकार दिला. तेंक्हा तो आम्हास विमानतळाच्या दुसऱ्या भागात घेऊन गेला आणि तेथे रात्र काढण्यास सांगितले. तेथे बरीच लंब लंब बाके होती व काळोख केलेला होता. शेजारीच बाथरूम होती. एकंदरीत रात्र काढण्यास सोयीस्कर जागा होती. नंतर आणखी काही कुटुंबे तेथे आली. ज्यांना विमानतळावर रात्र काढायची आहे त्यांना येथे रात्र काढण्याची सोय करतात असे दिसले. बाजूला दोन पोलीस पहारा करत होते. ते आमच्या संरक्षणार्थ होते की आमच्यावर लक्ष ठेवत होते ते कळायला मार्ग नक्ता.

तासाभराने एक पोलीस आला आणि आमचे पासपोर्ट तपासून गेला. वर्षाने बाकावर मस्त ताणून दिली होती. वर्षाला विमान लागते. तिला दोन उलट्या झाल्या होत्या व तिचे डोकेही दुखत होते. थोड्यावेळाने मगाचचा पोलीस परत आला व आमची जास्त खोलात चौकशी करू लागला. मी कारण विचारताच त्याने मला एक हेल्थ संबंधीचे पत्रक दाखवले व त्या कारणा करता ही चौकशी करत असल्याचे सांगितले. हे त्याचे कारण खरे होते की खोटे ते माहित नाही. नंतर माझे अर्धवट जपानी आणि त्याचे अर्धवट इंग्लीश

त्याची १५ मिनिटे जुगलबंदी चालू होती. त्यातले काही सूर भरकटत होते तर काही जूळत होते. जूळणाऱ्या सुरांवरून आमच्या संभाषणाची गाडी हळूहळू पुढे सरकत होती. मी त्याला सांगितले की आमचे विमान उशीरा सुटले व उशीरा आले आणि माझ्या बहिणीचे विमान उद्या सकाळी ५ वाजता येणार आहे. तेंक्हा त्याने सांगितल्यावर कळले की विमानतळ रात्री ११ पासून सकाळी ६ पर्यंत बंद असतो. तेंक्हा ६ च्या आधी कोणतेही विमान येऊ शकत नाही. म्हणजे माझ्या लक्षात आले की आमचे हॉटेलचे रिझर्वेशन असून फायदा नक्ता कारण हॉटेलवर जाण्याकरता वाहन उपलब्ध झाले नसते. मी नंतर जास्त खोलात शिरलो नाही. मला प्रश्न होता कि आमच्या विमानात असलेले बाकीचे ३०० प्रवासी मग कोठे गेले? पण हा प्रश्न विचारण्यात माझी अर्धी अधीक शक्ती खर्च झाली असती. त्याची प्रश्नावली संपून त्याचे समाधान झाल्यावर तो निघून गेला व नंतर आम्ही उरलेली रात्र तेथे काढली. बेघर व्यक्ती सारखी आमची अवस्था होती. विमानतळावरच्या गाडीत आमचे सामान ठेवलेले आणि त्याच्या शेजारी आम्ही बाकावर झोपलेले.

नारिया विमानतळावर आमची बेघर असल्याप्रमाणे अवस्था होती

नारिटा:

आज एक जून, वर्षाच्या तीन वाढदिवसां पैकी आज एक होता. मी नेहमी जून १५ ला तिचा वाढदिवस साजरा करतो. तीन वाढदिवस असल्यामुळे वर्षा प्रत्येक वर्षी ३ वर्षांनी वाढते. तिचे तीन वाढदिवस ह्याप्रमाणे आहेत: तिच्या शाळेच्या दाखल्याप्रमाणे जन्म तारीख आहे एक जून, तर जन्म पत्रिके प्रमाणे वेगळीच जन्म तारीख आहे - जून १३, आणि तिच्या जन्म गावातल्या नोंदी प्रमाणे तिची जन्म तारीख तिसरीच आहे - जून १५. ह्या सर्व तारखा जून महिन्यातल्या असल्यामुळे बरे आहे. मी नेहमी तिचा वाढदिवस शेवटच्या तारखेला साजरा करतो म्हणजे विसरायला होत नाही. कारण आधीच्या तारखांना तिला काही फोन येतात. त्याचा मला फायदा होतो आणि तिच्या वाढदिवसाचे स्मरण होते आणि तीचा वाढदिवस विसरल्यो हा ठपका माझ्यावर येत नाही.

आमच्या बाजूला जो सरंक्षक होता त्याला विचारून मी त्याचा जवळून फोटो घेण्याचा प्रयत्न केला पण त्याने नम्रपणे नकार दिला. मला झोप लागणे शक्य नव्हते. सकाळी ५ वाजता झुंजू मूऱ्यू झाल्यावर मी वर्षाला उठवले. आम्ही आवरून सुलभाला भेटायला जायची तयारी करत असता लक्षात आले की आमच्या एका बँगेचे कुलूप निखळून आले होते. ते तसेच एका कप्यात घालून ठेवले. विमानतळावर वर्दळ सुरू झाली होती. कामावर येणारी माणसे भराभर इथून तिथे व तिथून इथे पळत होती. ५ वाजून ३० मि. नी आम्ही कस्टम मधून बाहेर येण्याच्या मार्गावर सुलभा व शशीची वाट पहात थांबलो होतो. नारिटाला येणाऱ्या विमानांचा माहिती फलक समोरच होता. त्यावर सुलभाच्या विमानाचा नंबर दिसला नाही. मी बुचकळ्यात पडलो, मला कारण कळेना. मग तेथून जाणाऱ्या एका जपानी माणसाला माझ्या मोडक्या जपानीमध्ये त्याला इंग्लीश येत का हे विचारले. त्याला इंग्लीश येत नव्हते. तो बिचारा फारच ओशाळला. मग मी त्याला परत जपानीमध्ये विमानाचा नंबर का दिसत नाही ते विचारले. त्याने कोणालातरी फोन करून उत्तर दिले की आम्ही टर्मिनल १ ला होतो व सुलभाचे विमान टर्मिनल २ वर येणार होते.

त्याने आम्हास टर्मिनल २ ला जाणारी बस जेथून जाते तेथे नेऊन सोडले. ही माहिती खरे म्हणजे आमच्या प्रवास मार्गात लिहीलेली होती पण ती लक्षात राहिली नव्हती. किंवा ही माहिती मी लक्षपूर्वक वाचली नव्हती. पहिली बस सहा वाजून चाळीस मिनिटांनी निघणार होती. बस सुटायला अजून १ तास होता. वर्षा म्हणाली आपण चालत जाऊ. पण चालत किती लांब आहे माहित नव्हते, एवढ सामान घेऊन जायचे आणि वाट चुकली तर पंचाईत. चालत जाण्याचा विचार सोडून दिला. बस ६:३५ ला येऊन उभी राहिली व बरोबर वेळेवर निघाली व आम्हाला घेऊन ६:४५ वाजता टर्मिनल २ ला आली. तेथे निओमी नावाची एजंट आमच्या नावाचा फलक घेऊन आमची वाट बघत उभी होती. तिने आम्हास लगेचच औळखलं आणि सुलभाची आणि आमची गाठ घालून दिली. सुलभा व शशीचे विमान बरोबर सहा वाजता आले होते. एजंटने आम्हाला आमच्या हॉटेलला घेऊन जाणाऱ्या बसची तिकीटे आणून दिली. नारिटा विमानतळावर "एअरपोर्ट लेमोझीन सर्कीस" नावाची बस सेवा उपलब्ध आहे. ही बस आपल्याला आपल्या हॉटेल पर्यंत घेऊन जाते. आमची बॅग बसमध्ये चढवतांना एका बॅगेची एका बाजूची झिप निकामी झालेली दिसली. कर्मधर्म संयोगाने दुसऱ्या बाजूची झिप चांगली होती. ती झिप पूर्ण ओढल्यावर बॅग पूर्णपणे बंद झाली. शँघायला आम्ही नवीन बॅग घेणार होतो. तो पर्यंत ह्या बॅगेने तग धरणे आवश्यक होते. आमचा नारिटा ते केईयो प्लाझा हॉटेल प्रवास सुरु झाला. वाटेत फार सुंदर इमारती दिसत होत्या. बाहेरचा देखावा फारच सुंदर होता. वेगवेगळ्या आकाराच्या आधुनिक स्थापत्य शास्त्राची (मॉडर्न आर्किटेक्टची) झलक दाखवणाऱ्या विविध इमारती, पूल, बागबगीचे ह्यांनी शहर भरले होते. माझा कॅमेरा बॅगेत होता पण तो बाहेर काढण्याचे त्राण माझ्या अंगात शिळ्क नव्हते, शिवाय अशा इमारती आता सर्वत्र दिसणार असा माझा समज होता. पण आता त्याचे वाईट वाटते कारण नंतर अशा इमारती फारच क्वचित दिसल्या. वाटेत सुलभाने मला विचारले की मी तिचा शेवटचा ईमेल नीट कसा नाही वाचला? त्यात तिने सर्व माहिती सविस्तर लिहीली होती की आमचे विमान रात्री ११ वाजता टर्मिनल १ वर येणार असून त्यांचे विमान सकाळी ६ वा ता टर्मिनल २ वर येणार आहे व आपण

टर्मीनल २ वर भेटू. ती विमान कंपनीत काम करते म्हणून तिला असली माहिती मिळते. अर्थात ईमेल मिळून व वाचून काही फायदा झाला नसता कारण सकाळी ६:४५ च्या आधी टर्मीनल २ वर जाणे आम्हाला शक्यच नव्हते. रात्री ११ वाजता टर्मीनल २ ला जाणारी बस सर्वांस बंद होती व सकाळच्या पहिल्या बसनेच आम्ही टर्मीनल २ ला गेलो होतो.

बसने आम्हाला सकाळी ९ वाजता हॉटेलवर सोडले. तेथे कळले की आमची खोली दुपारी २ च्या नंतर मिळणार होती. मग आम्ही थोडे आजूबाजूला फिरून यायचे ठरवले.

टोकियो: शिंगंजूकू

हॉटेलच्या बाहेर पडलो. हॉटेलचा परिसर उंच इमारतीनी भरगच्च भरलेला आहे.

केहजो हॉटेलचा परिसर व शिंगंजूकू विभाग

केहजो हॉटेलचा परिसर व शिंगंजूकू विभाग

केहजो हॉटेलचा परिसर व शिंगंजूकू विभाग

केहजो हॉटेलचा परिसर व शिंगंजूकू विभाग

सर्व प्रथम कॉफी हवी होती. सर्व सामान हॉटेलच्या ताब्यात देऊन तोंडावर थोडे पाणी मारून निघालो. हॉटेलमधून आजूबाजूच्या भागाचा नकाशा घेतला होता. हे हॉटेल शिंगंजूकू भागात आहे. हॉटेलच्या शेजारी कर्फैओ मॉल नावाचे शॉपिंग सेंटर आहे. प्रथम जेथे कॉफीचे दुकान दिसले तेथे शिरलो. कॉफी अपेक्षेपेक्षा चांगली होती. कॉफी घेतांना मला सुलभाने परत विचारले की तू माझा ईमेल सगळा वाचलास का? मला प्रश्न पडला की आता ही परत का विचारत आहे? मी माझा सेल फोन काढून परत तिचा ईमेल सर्व वाचला. त्यात तिने शेवटी लिहिले होते की तुला एक चांगली बातमी देणार आहे. वर्षाने लगेच सुलभाकडे बघितले. सुलभाने तसे काही नाही म्हणून सांगितले. बातमी अशी होती की दिपक (सुलभाचा धाकटा भाऊ) व ज्योती (दिपकची पत्ती) आम्हाला चेंगडू येथे येऊन मिळणार होते व उरलेल्या प्रवासात ते आमच्या प्रवासात सहभागी होणार होते. ते सध्या चीनचा क्हीसा घेण्याच्या तयारीत आहेत. बातमी चांगली होती. ते आले तर आणखी मजा येणार होती.

कॉफी घेऊन बाहेर पडलो. शिंगंजूकू येथे मोठे रेल्वे स्टेशन आहे व स्टेशनच्या आवारात प्रचंड मोठे शॉपिंग सेंटर आहे. त्याच्या आजूबाजूच्या रस्त्यावर बराच मोठा भाग

शिंगंजूकू स्टेशनमधील दुकाने

खरेदीच्या दुकानांनी भरलेला आहे. येथे सर्व प्रकारची दुकाने आहेत. मॅक्डॉनल्ड व केंटकी फ्राईडचीही दुकाने दिसली. कपड्यांच्या दुकानात थोडी खरेदी केली. कोठे काय मिळत व भाव काय आहेत ह्याची चौकशी केली. मग आम्ही शिंगंजूकू

रेल्वे स्टेशनमध्ये शिरलो. स्टेशनची इमारत प्रचंड मोठी आहे. इमारतीच्या चारी बाजूंनी मोठे रहदारीचे रस्ते आहेत. ह्या सर्व रस्त्यांवरून रेल्वे स्टेशनमध्ये प्रवेश करता येतो. ह्या इमारतीचा एक भाग फक्त खाद्य पदार्थाच्या उपहारगृहांनी भरला होता. तेथे सर्व आंतरराष्ट्रीय खाद्यपदार्थांची उपहारगृहे होती. आधी हा सर्व भाग फिरून बघितला व कोठे जेवायचे ते ठरवले. नंतर आणखी थोडे फिरून परत भोजन करण्यास तेथे आलो. जेवणात काही जपानचे व काही इतर पदार्थ होते. जेवण चवदार होते. शशीने तेथल्या आचाऱ्याबरोबर फोटो काढून घेतला.

परत हॉटेलवर येईपर्यंत दीड वाजला. सुलभा शशीला एक वआम्हाला एक

शशी व शिंगजूकू भागातील एक आचारी

अशा दोन खोल्या मिळाल्या. खोलीत आल्यावर प्रथम आंघोळ केली. मे ३० रोजी सकाळी ५ वाजता घातलेले कपडे ४१ तासांनी उतरवले. आंघोळ करून जरा बरे वाटले.

सुलभाला आम्ही

आमचा पुढारी, खजिनदार व वाटाड्या अशा सर्व भुमिका बहाल केलेल्या होत्या आणि त्या तिने आनंदाने स्थिकारल्या होत्या. ह्यात आमचा दुप्पट फायदा होता. एक म्हणजे सुलभा खुष राहणार होती आणि दुसरा म्हणजे आम्हाला आता कोठे डोके खाजवायची जरूर नक्ती. संध्याकाळी ४ वाजता परत बाहेर पडलो. जवळच असलेल्या शिंगजूकू सेंट्रल पार्कमध्ये चालत गेलो. पार्क एवढे काही चांगले वाटले नाही. त्याच्या एका भागात काही बेघर लोक तंबूत रहात होती. बेघर असूनही त्यांची राहणी कमालीची खच्छ दिसली. कोठे घाण दिसली नाही. बागेच्या दुसऱ्या बाजूला एक कृत्रिम पाण्याचा धबधबा होता तेथे गेलो. तेथे आम्हाला एक जपानी

जोडपे दिसले. त्या स्त्रीने किमोनो पद्धतीचा जपानी पोषाख केला होता. त्यांचे काही फोटो घेतले. शिंगजूक् स्टेशनच्या पलिकडच्या बाजूला एक मोठा मॉल होता. तेथे माणसाच्या डोक्याएवढी मोठी सफरचंद मिळतात अस सुलभाला समजलं होत. त्या मॉल मध्ये सफरचंद बघायला गेलो. मॉल प्रचंद मोठा होता. त्या मॉलच्या तळघरात भाजीपाला विभाग होता. तेथे सफरचंद दिसली. माणसाच्या डोक्याएवढी नक्ती पण बरीच मोठी होती. साधारणा ५" ते ६" व्यासाची असावीत. तेथे शेजारच्या दुकानात साकी विकत होते. त्यांनी आम्हाला संपल म्हणून थोडी चव घ्यायला साकी दिली. आम्हाला काही आवडली नाही. शशीने एक बाटली विकत घेतली. नंतर ज्या भागात सकाळी जेवण घेतल होत त्या भागात गेलो. तेथे एक थाय उपहारगृह होते पण तेथे बसायला जागा नक्ती म्हणून टेक आउट फूड घेऊन घरी आलो व वाईन घेत जेवण केलं. जेवण फारच तिखट होतं.

माझा जेट लँग अजून गेला नक्ता. आज दिवसभर चालणे झाले असल्यामुळे शरीर थकले होते म्हणून रात्री झोप लवकर लागली, परंतु चार तासांनी लगेच जाग आली.

जपानी जोडपे

टोकियो शहर:

आज दूर कंपनी बरोबर टाकियो शहर बघण्यास जायचे होते. सकाळी न्याहारी घेऊन हॉटेलच्या लॉबीमध्ये दूर कंपनीची वाट बघत थांबलो. ८ वाजता त्यांची बस आम्हाला घेऊन त्यांच्या आवारात गेली, तेथे त्यांच्या बयाच दूर बसेस उभ्या होत्या. आम्हाला एक स्टिकर देऊन जी बस आम्हाला घेऊन जाणार होती त्या बसमध्ये बसण्यास सांगितल. हा स्टिकर आपल्या कपड्यावर पटकन दिसेल असा लावायचा म्हणजे गाइडला आपल्या ट्रमधली माणसे ओळखता येतात. बरोबर ९ वाजता बस निघाली. आमचा दूर गाइड फारच अस्पष्ट बोलणारा होता. पहिला स्टॉप होता टोकियो टॉवर.

टोकियो टॉवर:

ऑबझेर्वशन टॉवर, शिबा कोएन भाग, मिनाटो. जपान

पत्ता 〒105-0011 東京都港区芝公園 4 - 2 - 8

उंची: ३३३ मीटर (१०९३ फूट)

बांधण्यास सुरवात: जून १९५७

सर्वांसाठी खूले: डिसेंबर २३, १९५८

उंचीमध्ये ह्या टॉवरचा जपानमध्ये दुसरा नंबर लागतो.

टोकियो टावरच्या डेकवरून दिसणारा देखावा

The diagram illustrates the Tokyo Tower with its three main levels labeled: 150m, 250m, and 333m. The 333m level at the very top is marked with a lightning rod, obstruction light, and vane anemometer. The 250m level is the Special Observatory, which offers a view of Mount Fuji and Mount Tsukuba. The 150m level is the Main Observatory, providing a 360-degree view of the Kanto Region. The tower itself is red, white, and blue. At the base, two pink cartoon characters are standing next to the text "This is Tokyo Tower".

333m

- Lightning rod
- Obstruction light
- Vane anemometer

250m

Special Observatory (250m)
From the special observatory on the top floor of the Tower, you can see as far as Mt. Fuji and Mt. Tsukuba. At night, you can enjoy a breath-taking view created by brilliant city neon lights.

150m

Main Observatory (150m)
This observatory commands a 360-degree view of the whole Kanto Region surrounding Tokyo. Take a break at a coffee shop and enjoy shopping at the store.

This is Tokyo Tower

टोकियो टावरची माहिती

(हा फोटो इंटरनेटवरून घेतला आहे)

टोकियो टॉवर
(प्रिकोनेपियाच्या सौनप्पाने)

व्या टॉवरच्वर ऑबझर्वेशन डेक असून व्या टॉवरचा उपयोग टॉलिफोन व टिक्ही च्या लहरी प्रसारण करण्याकरताही करतात. व्या टॉवरची मालकी सध्या निपोन टिक्ही कंपनीकडे आहे. हा टॉवर पॅरिसमध्यल्या आयफेल टॉवरच्या धर्तीवर बांधला असून टाचू नैटो नावाच्या आर्कीटिक्टने व्याचे डिझाईन केले आहे. लहरी प्रसारण करणे व्याच उद्देशाने हा टॉवर उभारला गेला आहे. प्रवाशांचे आकर्षण हा दुय्यम हेतू. आमच्या गाइडने आम्हाला आमची तिकीटे दिली आणि आम्ही लिफ्टमधून ऑबझर्वेशन डेकवर गेलो.

बहुतेक शहरातून अशा उंच इमारती किंवा टॉवर असतात जेथे तुम्ही वर जाऊन बघ्याच उंची वरून शहराचा देखावा बघू शकता. आम्ही सर्वबाजूंनी टोकियो शहराचे दर्शन घेतले व बरेच फोटोही घेतले.

टोकियो टॉवर शशी, सुलभा, वर्षा व मी

आम्हाला

फक्त अर्धा तासच दिला होता. २५ मिनिटांनी आमचा गाइड आम्हाला बोलवायला आला. आम्ही खाली जायला निघालो पण सुलभाचा कोठे पन्ता नव्हता. बराच वेळ तिला

शोधण्यात गेला. शेवटी तसेच खाली आले तर खाली सुलभा व गाईड आमची वाट बघत ऊमे होते. आम्ही वरच्या डेकवर असताना सुलभा बाथरूमला जाण्याकरता खालच्या मजल्यावर गेली असता त्यांनी तिळा परत वरच्या डेकवर येऊ न दिल्यामुळे हा घोटाळा झाला होता. आम्हाला उशीर झाल्याबद्दल गाईडने आमची चांगलिच खरडपट्टी काढली.

नंतर बस आम्हाला इम्पिरियल पॅलेस प्लाझामध्ये घेऊन गेली. हा भाग म्हणजे इम्पिरियल पॅलेसच्या यमोर असलेला परिसर. आम्हाला आमच्या बसने इम्पिरियल पॅलेस जवळ सोडले व बस थोडी पुढे जाऊन उभी राहिली. हा परिसर १५ मिनिटात बघून परत बस गाठायची होती. ह्या दूरवाल्यांनी आम्हाला इम्पिरियल पॅलेस दाखवला नाही याचे आश्चर्य वाटले. आमची दूर संपत्यावर परत येथे येऊन इम्पिरियल पॅलेस बघायचा अस आम्ही ठरवलं. आजूबाजूच्या इमारती बघून बसमध्ये जाऊन बसलो. पुढे बस आम्हाला आसाकुसा कॅनन नावाचे देऊळ बघायला घेऊन गेली.

इम्पिरियल पॅलेसच्या बाहेर शशी, मी, वर्षा व सुलभा

आसाकुसा कॅनन टेप्ल:

ह्या देवळाचे दुसरे नाव आहे सेंसोजी (淺草寺). हे देऊळ टोकियोच्या आसाकुसा भागात आहे. हे टोकियोमधले सर्वात मोठे व जुने देऊळ आहे. ह्याची दंतकथा अशी आहे की ई. स. ६२८ मध्ये हिनोकुमा हमानारी व हिनोकुमा ताकेनारी ह्या दोघा भावांना सुमिडा नदीत मासेमारी करतांना कॅनन नावाच्या देवीची मूर्ती मिळाली. कॅनन म्हणजे बोधित्सवा. ही देवी दयेची देवी म्हणून प्रसिद्ध आहे. त्यांनी ती मूर्ती परत नदीत टाकली. परंतु ती त्यांचेकडे परत आली. मग त्यांनी ती मूर्ती त्यांच्या गावच्या हाजिनो नाकामोटो नावाच्या पुढाऱ्याच्या ताब्यात दिली. त्या पुढाऱ्याने आपल्या घराचे मंदीरात रुपांतर करून त्या मूर्तीची तेथे स्थापना केली. ह्या मंदीराचे बांधकाम ई. स. ६४५ मध्ये पूर्ण झाले. मंदीराच्या आजूबाजूचा भाग फार गर्दीचा वाटला. टोकियो शहरात जागेची टंचाई असल्यामुळे लहान जागेत बन्याच गोष्टी सामावण्याचा प्रयत्न केलेला दिसत होता. ह्या मंदीराला ऊंच इमारतीनी वेढा घातलेला आहे.

आसाकुसा कॅनन टेप्ल

आम्ही कामीनारोमोन नावाच्या भव्य दरवाजातून आत गेलो. त्याला थंडर लाईटिंग गेट असेही म्हणतात. ह्या दरवाजात कागदापासून बनवलेले भव्य दिवे आहेत. मंदीराच्या समोर एक मोठे घंगाळ होते. त्याचा जवळ जवळ ४ ते ५ फूट व्यास असावा. त्यात माती भरून ठेवली होती. आपल्याकडे उद्बन्ध्या लावतात तसा प्रघात येथेही आहे. देवापुढे दिवा लावण्याची

पद्धत बहुतेक सर्व धर्मात दिसते. ख्रिश्चन लोक मेणबन्नी लावतात आपण समई, निरांजन व उद्बन्नी लावतो, तसेच जपानी व चिनी लोक उद्बन्नी लावतात. पण ते एखाद दुसरी उद्बन्नी लावत नाहीत तर एकदम सर्व पुढा लावतात व हा पुढा ते त्या घंगाळ्यात खोचून ठेवतात. त्याच्या धुराने ते स्वतःचे शरीर व मन स्वच्छ करतात.

मंदीराच्या बाजूला मुंबईच्या महालक्ष्मीच्या देवळात जातांना लागतो तसा बाजार आहे. हा बाजार नाकामिसे-डोरी नावाच्या रस्त्यावर आहे. तेथे सर्व प्रकरची दुकाने आहेत. अर्थात तेथे प्रचंड गर्दी होती.

आसाकुसा कन्नन टेपल

नाकामिसे बाजार

जपानी बटाटा वडा

तेथे आम्हाला घरी बनवलेल्या पावाचे एक दुकान दिसले. त्या दुकानात बटाटे वड्यासारखा दिसणारा खाद्यपदार्थ विकत होते. त्यात निरनिराळे पदार्थ घालून त्याची वेगवेगळी चव केली होती. ते एक व दीड डॉलरला विकत होते. आम्ही तो पदार्थ विकत घेतला. चव बटाटे वड्यासारखी मुळीच नव्हती पण चांगली होती.

जरा पुढे गेल्यावर तसेच दुसरे दुकान होते. तेथे हे वडे २ डॉ ला विकत होते पण त्याच्याबरोबर ग्रीन टी मिळत होता. त्या दुकानात परत तो पाव घेतला व ग्रीन टी चव घेऊन निघालो. वेळेवर परत जाणे भाग होते. टॉवरच्या येथे उशीर झाला होता. परत उशीर झाला तर कानफाट्या नाव पडले असते. ह्या मंदीराच्या समोर एक बुद्धाचा बसलेला पुतळा होता तेथे काही फोटो घेतले व बसमध्ये परत आलो.

आसाकुसा कॅनन टेपल

बस आम्हाला टोकियो रेल्वे स्टेशनवर घेऊन गेली. इथे आमची दूर संपत होती. आम्हाला टोकियो रेल्वे स्टेशनवर सोडून बस निघून गेली. तेथून इम्पिरियल पॅलेस जवळ होता म्हणून चालत निघालो. आमच्या टूरगाइडने आम्हाला कसे जायचे ते समजावून सांगितले.

इम्प्रियल पॅलेस:

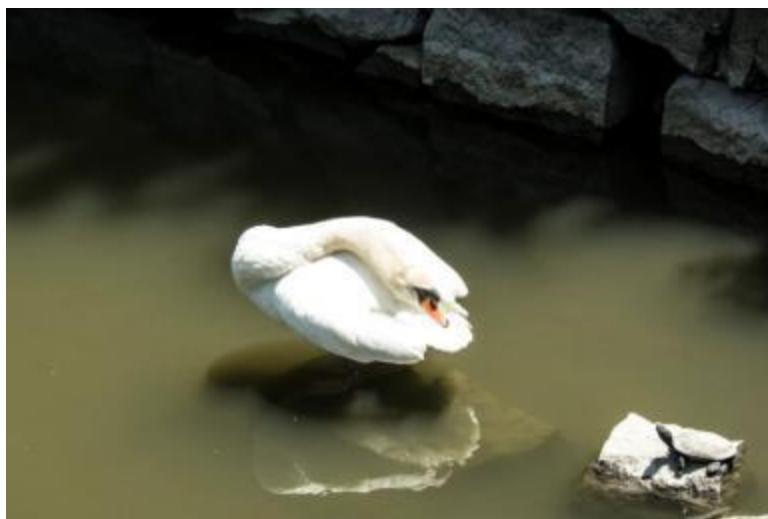
इम्प्रियल पॅलेस हे जपानच्या सम्राटाचे रहाण्याचे ठिकाण. ह्या ठिकाणी पूर्वी इडो नावाचा किल्ला होता. ह्या किल्यात शोगूण रहात असत. हे शोगूण म्हणजे पिढीजात राज्यपाल. पण हे राज्यपाल सैनिकी होते. सम्राटांच्या वतीने हे शोगूण राज्य करत असत. त्यांच्या हाताखाली सरदार असत त्यांना सामुराय असे म्हणत असत. इ. स. ११९२ पासून इ. स. १८६८ पर्यंत शोगूणांच्या हातात सन्ता होती. जेंक्हा टोकूगावा योशीनोबू शोगूणने मेजी सम्राटाकडे सन्ता सुपूर्त केली तेंक्हा मेजी घराण्याकडे सन्ता गेली. हे शोगूण सम्राटांनी नेमलेले असायचे पण नंतर त्यांनी सन्ता आपल्या ताब्यात घेतली. टोकूगावाने १६०३ मध्ये सन्ता काबीज केली व इडोमध्ये आपले सरकार स्थापले. इडो म्हणजे सध्याचे टोकियो. सम्राट हे फक्त नावालाच राहिले. सर्व सन्ता टोकूगावा शोगूणांच्या हातातच होती. १८६८ मध्ये मेजी सम्राटांनी सम्राटांची सन्ता पुन्हा प्रस्थापित केली व टोकूगावा शोगूणांना इडोचा किल्ला मेजी सम्राटांच्या ताब्यात घावा लागला. त्या किल्याच्या ठिकाणीच हा राजवाडा बांधला आहे.

बज्याच वर्षापूर्वी टिळ्ही वर शोगन (अमेरिकेत शोगूणाला शोगन म्हणतात) नावाची मालिका लागली होती. ही मालीका म्हणजे बरीच मोठी गोष्ट होती. त्याची आठवण झाली. त्यात शोगन व त्यांच्या हाताखाली काम करणारे सरदार ज्यांना सामुराय म्हणतात, त्यांच्या काळातली समाज पृथक व त्यांच्या राहण्या वागण्याच्या पृथक्तीची सुरेख कल्पना येते.

हा पॅलेस शहराच्या मध्यभागी असून त्याच्या सर्व बाजूला पाण्याचे खंदक बांधले आहेत. त्यांना मोट म्हणतात. पॅलेसच्या वाटेवर आकर्षक कारंजी होती.

इम्पिरियल पॅलेस व आजू बाजूचा परिसर

डिसेंबर ह्या दोनच दिवशी सर्व प्रजेकरता उघडा ठेवलेला असतो.

हा राजवाडा फारसा आकर्षक वाटला नाही. हा राजवाडा नसून दगडांनी बांधलेला किळा वाटतो. ह्याच्या भिंती मोठे चर रचून केलेल्या आहेत. भिंती बव्याच उंच म्हणजे २० ते २५ फूट उंच आहेत. ही सर्व संरक्षणाची योजना आहे. बाहेरच्या खंदकामध्ये म्हणजे बाबासाकी मोटमध्ये दोन राजहंस आणि बरीच कासवे होती.

आम्ही किकयो गेटमधून आत गेलो. तेथेच क्लिजिटर सेंटर होते तेथून पास घेऊन पुढे आत गेलो. तेथे एक

चोटेसे म्युझियम होते ते बघून आत फिरून आलो. "इम्पिरियल हाऊसहोल्ड एजन्सी" व "ईस्ट गार्डन" एवढाच भाग सर्व जनतेकरता उघडा ठेवलेला आहे. बाकीचा भाग फक्त नवीन वर्षाची सुरुवात २ जानेवारी, आणि सम्राटाचा वाढदिवस २३

पलेसचा प्रवेश मार्ग

इंपिरीयल पलेसचे प्रवेशद्वार

गांड हाऊस

इम्पिरियल पलेसच्या बाहेरील वर्गीचा

नंतर आम्ही ईस्ट गार्डन
भागात फिरलो.

आयरिस फुलांची बाग

आयरिस फुलांची बाग

ही बाग फुलांनी बहारलेली आहे. तेथे आयरिस नावाच्या फुलांची बाग केलेली आहे.
फारच सुंदर आहे. पुढे आम्ही "निनोमारू गार्डन" नावाच्या बागेत गेलो.

आयरिस फुलांची बाग

ही बागसुधा फारच घान केलेली आहे. येथे एक पाण्याचा झरा आहे त्यात कोई नावाचे मासे आहेत.

निनोमारू बाग

निनोमारु बाग

व्या ठिकाणी काही फोटो घेतले व परत निघालो. व्या बागेच्या अलिकडे एक टेकडी सारखा भाग आहे. शशी त्या टेकडीवर जाऊन चढाई करून आला.

पलेसचा भक्कम दरवाजा

आम्ही फिरत फिरत टोकियो रेल्वे स्टेशनवर आलो. सुलभाला कोणीतरी सांगितले होते की हिराझूकीला न विसरता जा, मग आम्हाला ते विसरता येणे शक्यच नव्हते. तेथे रेल्वेने जायचे होते. आधी तिकीट काढणे हा कार्यक्रम करणे होते. हा कार्यक्रमच म्हणावा लागेल कारण भाषेची अडचण असेल तर साध्या साध्या गोष्टीसुद्धा अवघड होउन बसतात. तिकीट काढण्याच्या ठिकाणी अमेरिकेसारखी पढूत होती. म्हणजे एकच लाईन आणि ४ किंवा ५ खिडक्या उघड्या होत्या. तुमचा नंबर आला की जी खिडकी मोकळी होईल तेथे जाऊन आपला व्यवहार करायचा. अमेरिकेत बहुतेक ठिकाणी अशी पढूत असते. आम्ही लाईनमध्ये उभे राहिलो. आमचा नंबर आल्यावर ईश्वरकृपेने खिडकीवरच्या माणसाला इंग्लीश बोलता येत होते. त्यामुळे आमचे काम सोपे झाले. आम्ही टोकियो ते हिराझूकी ही तिकीटे काढली. त्याचवेळेस आम्हाला आमच्या परतीच्या प्रवासाचे, हिराझूकी ते शिंगजूकू हे तिकीट सुद्धा काढता आले असते. पण सुलभाला मशीन मधून तिकीट काढायचा अनुभव घ्यायचा होता. मग हिराझूकीच्या स्टेशनवर परतीचे तिकीट काढायचे ठरवून निघालो. हिराझूकी स्टेशन टोकियो पासून ११ वे स्टेशन होते. रेल्वेत बसलो. रेल्वे सुरु झाली. पुढे येणाऱ्या स्टेशनवरच्या पाट्या जपानी भाषेत असणार म्हणून स्टेशन मोजत होतो. उतरतांना लक्षात आले की उतरण्याच्या दाराच्या वरच्या बाजूला एल. सि. डी. स्क्रीनवर ह्या गाडीचा मार्ग व वाटेत लागणाऱ्या सर्व स्टेशनसूची नावे ह्यांचा नकाशा होता. हा नकाशा इंग्लीश मधून होता. गाडीचा मार्ग सरळ रेषेत दाखवला होता व प्रत्येक स्टेशनच्या ठिकाणी एक हिरव्या रंगाचा दिवा होता. स्टेशनवर गाडी येण्याच्या आधी त्या स्टेशनच्या ठिकाणी असलेल्या दिव्याचा रंग बदलून लाल होत असे व तो दिवा बागबूग (फ्लॅश) करत असे. ह्या फलका कडे बघून पुढचे स्टेशन कोणते येणार आहे ते कळते. हिराझूकीला उतरून ओमोटेसांडो नावाच्या भागात जायचे होते. बरोबर नकाशा होता. तेथे एक बाजार भरतो. स्थानिक जपानी लोक तेथे खरेदी करतात. खरेदी म्हटली म्हणजे जाणे आलेच आणि मैत्रिणीने सांगितलेली माहिती म्हणजे त्याला अग्रक्रमांक हे वेगळे सांगायला नको. स्टेशनच्या बाहेर स्थानिक लोकांची

प्रचंड गर्दी होती. बहुतेक प्रजा ही तरुण जोडपी होती. त्यांच्यात मिसळून आम्ही चालत होतो. आजूबाजूला जपानी चिवचिवाट चालला होता. मजा वाटत होती. मला थोडे जपानी येत असून सुद्धा त्यांच्या बोलण्यातले एक अक्षरसुद्धा कळत नव्हते. ताकेशिता दोरी व्या रस्त्यावर आम्हाला जायचे होते तो समोरच होता. त्या रस्त्याच्या सुरवातीला एक कमान होती. त्या कमानीतून आत गेलो. रस्ता तसा अरूंद होता. हा रस्ता म्हणजे गळीच होती. रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला दुकाने होती. सर्व दुकाने बहुतेक कपडे, बूट, चपला, टोप्प्या व्यांचीच होती. मध्येच मॅकडॉनल्ड दिसले. अर्थातच सगळ्यांना लगेचच भुका लागल्या. मग मॅकडॉनल्डमध्ये पुखवा झोडला व पुढे निघालो. त्या प्रचंड गर्दीतून वाट काढत रस्त्याच्या दुसऱ्या टोकाला आलो.

हिराझुकी मधला बाजाराचा रस्ता

एवढी गर्दी असून आवाज नाही. बोलतांना कोणाचाही आवाज तिसऱ्या माणसा पलिकडे जात नक्ता. परत येतांना आम्ही बाहेरच्या रस्त्याने स्टेशनकडे परत यायला निघालो. रस्त्यावर कमालिची स्वच्छता होती. सर्व माणस रस्त्याच्या एका बाजूने चालत होती. प्रत्येक जण रस्त्याच्या उजव्या बाजूने चालत होता. त्यामुळे रस्त्याचे दोन भाग झाले होते. अर्धा भाग एका दिशेने चालत होता तर दुसरा अर्धा भाग विरुद्ध दिशेने चालत होता. सर्वांमध्ये एक प्रकारची वाखाणण्याजोगी शिस्त होती. आम्ही हा सर्व भाग बघत बघत स्टेशन पर्यंत आलो. ह्या स्टेशनमध्ये आत जाण्याकरता दोन मोठे दरवाजे होते. त्यातून माणसांचे लोंटेच्या लोंटे आत येत होते. प्रचंड गर्दी आमच्या समोर भिंती सारखी उभी होती. ही भिंत हलत होती त्यामुळे कधीतरी प्लॅटफॉर्मवर जाण्यास मिळेल अशी आशा होती. पुढे बयाच चक्र्या होत्या. तेथे हे माणसांचे लोंटे एकत्र होत होते. ह्या चक्रीतून स्टेशनच्या आत जावे लागते. हि चक्री कमरे एवढ्या दोन मशीनमध्ये बसवलेली असते. ह्या मशीनला एक खाच असते त्यातून तुमचे तिकीट आत घालायचे. जर तुमचे तिकीट बरोबर असेल तर ती चक्री सैल होउन ती चक्री फिरवून तुम्हास स्टेशन मध्ये प्रवेश करता येतो व दुसऱ्या खाचेतून तुमचे तिकीट बाहेर येते. जर तिकीट बरोबर नसेल तर ही चक्री अडकून बसते, फिरत नाही व तुम्हास स्टेशनच्या आत जाता येत नाही. हे तिकीट तुम्हाला तुमच्या ताब्यात ठेवावे लागते कारण स्टेशनमधून बाहेर पडतांना ह्याचीच पुनरावृत्ती करावी लागते. बाहेर पडतांना, तुमचा प्रवास संपला तर हे मशीन तुमचे तिकीट गिळंकृत करते आणि तुमच्या हातात काही येत नाही. एवढी गर्दी असून सुद्धा अजिबात आरडा ओरडा नाही, गडबड नाही, गोंधळ नाही, ढकला ढकल नाही किंवा स्त्रियांना त्रास देणे नाही. कशी एवढी शिस्त त्यांच्या अंगात बाणली गेली हे आश्चर्यच आहे. स्वतःबदल आणि राष्ट्रा बदल असणारा अभिमान आणि संपूर्ण विश्वास, आपल्या प्रजेबदल दक्ष असणारी व कार्यक्षम सरकारी यंत्रणा ही त्याची मूळ कारणे असावीत. येथे गुंडगिरीचे राज्य कोठे आढळले नाही. निदान आमच्या दृष्टीस तरी पडले नाही. आम्ही दरवाजातून आत शिरलो आणि समोर एवढा समुदाय बघून अवाकू झालो. तिकीट काढण्याची खिडकी पलिकडे होती. आता प्रश्न

असा पडला की हा लोंदा ओलांडावा कसा? हा लोंदा ओलांडण्या करता सुलभाने एक पाऊल पुढे टाकले आणि काय आश्र्य मोझेसने लाल समुद्र दुभंगला तसा हा समुदाय दुभंगला गेला व मध्ये एक वाट तयार झाली. सुलभा त्या वाटेवरून पलिकडे गेली व तिकीट घेऊन परत आली. परत येतांना तसाच अनुभव. मला आपला असा भास झाला की सुलभा डुलत डुलत नाचत नाचत त्या वाटेवरून जाऊन आली. सुलभा परत येईपर्यंत आम्ही त्या गर्दीशी सामना करत उभे होतो. ज्या ठिकाणी हे माणसांचे लोंदे एकत्र येत होते तेथे एक त्रिकोण तयार झाला होता आणि त्या त्रिकोणात एक पोलीस सर्व गर्दीचे नियंत्रण करत होता. आम्ही तेथे असतांना एक ख्री क्लीलचेअर वरून आली. आम्ही विचार करत होतो की ही ख्री येवढ्या गर्दीतून कशी जाणार. पण मघाचचा अनुभव परत आला. जन समुदायाने तिला वाट करून दिली व पुढे जाऊ दिले. रेल्वेने आम्ही शिंगज्जूक् पर्यंत गेलो व चालत हॉटेलवर आलो. वाटेत सबवे सँडविचचे दुकान दिसले. रात्री सबवे सँडविच खायचे ठरवले. हॉटेलवर येऊन आंघोळ केली व नंतर मी आणि सुलभा सबवे सँडविच घेऊन आलो. रात्री सबवे सँडविच खाल्ला. दुसरे दिवशी सकाळी आम्हाला हॉटेल सोडण्या आधी सामानाचे दोन भाग करायचे होते. एक भाग जो आमच्या जवळ राहणार होता त्यात दोन दिवसाकरता लागणारे जरूरीचे सामान घ्यायचे होते व दुसरा भाग त्यात उरलेले जड सामान भरून ते टूर कंपनीच्या ताब्यात घ्यायचे होते, कारण हाकुने ते क्योटो हा प्रवास आम्ही बुलेट ट्रेनने करणार होतो. बुलेट ट्रेनला जपानमध्ये शिनकानसेन म्हणतात. ह्या गाडीत मोठे सामान नेण्यास परवानगी नसते. टूर कंपनी आमचे सामान क्योटोच्या हॉटेल मध्ये आणून देणार होती. तसे सामानाचे दोन भाग करून रात्री ९ वाजता झोपलो.

टोकियो ते माऊंट फुजी ते हाकुने:

सकाळी उठून न्याहारी करून सर्व सामान लॉबीत आणून तयार झालो. टूर कंपनीच्या ताब्यात आमच्या बॅग दिल्या. थोळ्या वेळात आमची पिक अप बस आली व आम्हाला कालच्याप्रमाणे त्यांच्या ऑफिसमध्ये घेऊन गेली. हे ऑफिस वातानामी ट्रेन स्टेशनच्या आवारात होते. तेथे आम्ही आमच्या टूरच्या बसमध्ये जाऊन बसलो. बरोबर ९ वाजता बस निघाली. आजचा गाईड कालच्यापेक्षा बराच बरा होता पण फार हळू बोलत होता. एकंदरीत जपानी लोकांना मोठ्या आवाजाचे वावडे दिसले. एकमेकांशी बोलतांना कुजबुजल्यासारखे बोलतात. पहिला स्टॉप होता "माऊंट फुजी" जायला दोन तास लागणार होते. टोकियोमध्ये काँक्रीटचे जंगल पार करून गेल्यावर हिरवी गार वनश्री लागली. जपानमध्ये आल्यानंतर प्रथमच हिरवे डोंगर व हिरवी जमीन पहात होतो. डोंगर उतारावर भाजीपाला लावलेला होता. छोट्या छोट्या गावातून जपानी पद्धतीची भातशेती दिसली. जपान हे ट्रॉपिकल बेट आहे त्यामुळे सर्वत्र हिरवी गार झाडी, पाने, फुले दिसत होती. सर्वत्र रंगीबिरंगी वातावरण होते. चेरीची, बोगनवेलीची फूले प्रकषणी दिसत होती. जपानमध्ये लागवडीसाठी फारच थोडी जमीन उपलब्ध आहे. बरीच जमीन खडकाळ आहे. म्हणून लागवड करण्यास उपयुक्त जमीन असेल तर डोंगर उतारावरही लागवड करतात. कोणतीही जमीन वाया घालवत नाहीत.

माऊंट फुजी: अर्थात फुजी-सान

बसमधून जातांना अचानक माऊंट फुजी लांबून दर्शन देऊ लागला. मधूनच एखाद्या झाडा आड किंवा घराआड जाई व परत बाहेर येऊन आम्हास दर्शन दर्दी. असे बराच वेळ चालू होते. आम्ही सर्व आनंदित झालो कारण बरेच वेळा येथील वातावरण ढगाळ असते व त्यामुळे ह्या पर्वताचे दर्शन दुर्मिळ असते असे म्हणतात. साधारण ११ च्या सुमारास बसने माऊंट फुजी व्हिजिटर सेंटरच्या आवारात प्रवेश केला. आमची बस जेथे

उभी होती तेथे माऊंट फुजी व आजुबाजूच्या भागाचा नकाशा होता. येथून माऊंट फुजी पर्यंत १० स्टेशनस् आहेत. ५ व्या स्टेशन पर्यंत कारने किंवा बसने जाता येते. पुढे चालत प्रवास करावा लागतो. गिर्यारोहण करणारी मंडळी ५ व्या स्टेशन पासून सुरुवात करतात. गिर्यारोहण करण्याकरता जुलै व ऑगस्ट हे दोन महिनेच चांगले असतात. ऑक्टोबर ते मे महिन्यापर्यंत गिर्यारोहण करू नका असे सरकार तर्फे सांगितले जाते. आम्ही नकाशा बघून पुढे गेलो, तेथून माऊंट फुजी दिसत होता.

फुजी फाइक लेकचा नकाशा

फुजी फाइक लेकचा नकाशा

किंझीटर सेटर मधून दिसणारा माऊंट फुजी

जपानमध्ये ह्या पर्वताला फुजी-सान म्हणतात. सान ह्या जपानी शब्दाचा अर्थ पर्वत असा आहे. ह्या पर्वताचे महत्व जपानमध्ये अनन्यसाधारण आहे. ह्या पर्वताला येथे देव मानतात. जपानमध्ये तीन पर्वत पवित्र मानले गेले आहेत. फुजी, टेट व हाकू पर्वत. माऊंट फुजी ची उंची १२३८९ फूट असून हा जपान मधला सर्वात उंच पर्वत आहे. हा ज्वालामुखी पर्वत असून टोकियोपासून ६० मैल पश्चिमेला आहे. ह्याच्या बर्फाच्छादित शिखराचे चित्र फार प्रसिद्ध आहे. हा पर्वत व आजूबाजूचा भाग नयनरम्य आहे. ह्या पर्वताने किंत्येक चित्रकारांना व कवींना भुरळ घातलेली आहे. दोन्ही बाजूने सारखा उतार असून मुद्दाम तयार करावा असा ह्याचा आकार आहे. जेंक्हा ह्याच्या शिखरावर बर्फ पडतो तेंक्हा

विज्ञीटर सेटर मधून विसणारा माऊंट फुजी

ते हिमाच्छादित शिखर फारच सुंदर दिसते व त्यावेळी पर्वताचे सौंदर्य अवर्णनीय असते. आम्ही गेलो तेंक्हा बराचसा बर्फवितळला होता. फारच थोडा बर्फ शिळ्क होता. त्यामुळे आम्ही त्या नयनमनोहर दृष्यास मुकलो. ह्या पर्वताच्या ईशान्येला औकीगहारा नावाचे अरण्य आहे. ह्या अरण्यात राक्षस व भुते आहेत असा समज आहे. गरीब कुटुंबे आपल्या घरातल्या लहान, वृद्ध व नको असलेल्या नातेवाईकांना ह्या अरण्यात सोडून देतात. ह्या अरण्यात आत्महत्या करणाऱ्यांचे प्रमाण बरेच आहे. ह्या बाबतीत त्या अरण्याचा जगत दुसरा नंबर आहे.

हिजिटर सेंटर मधून दिसणाऱ्या फुजी पर्वताचे काही फोटो धेतले व बसने पुढे निघालो.

विज्ञीटर सेटर मधून विसणारा माऊंट फुजी

आम्हाला बस ५ व्या स्टेशन ला घेऊन आली. येथून पर्वत जवळ होता पण तो नीट मोकळा दिसत नक्ता. बघण्यामध्ये काही झाडे आणि इमारती ह्यांचे अडथळे होते. ५ वे स्टेशन ७५६० फूट उंच आहे. गिर्यारोहक येथून गिर्यारोहण

करण्यासुरुवात करतात. येथून पर्वतावर जायला उन्नम स्थितीत असणाऱ्या गिर्यारोहकाला साधारण ५ तास लागतात. जूळै महिन्यामध्ये पर्वतावरचे बर्फ वितळेले असते, उष्णतामान ६ अंश से. म्हणजे ४२ अंश फॅरनहाईट असते. जूळै व ऑगस्ट हे दोन महिने हा अधिकृत गिर्यारोहणाचा काळ आहे. बाकीच्या दिवसात वर जाता येते पण बरीच काळजी घ्यावी लागते. स्टेशन ५ वर फिरण्यास आम्हाला फक्त २० मिनिटे दिलेली होती. तेथे काही फोटो घेतले.

स्टेशन ५ वरून दिसणारा माऊंट फुजी

नंतर बसने पुढे हाकुनेला निघालो. १ वाजता एका गावात जेवण्यास थांबलो. हे जेवणाचे ठिकाण म्हणजे एक प्रचंड मोठे सभागृह होते व ते खास सहल कंपन्यांचे जेवणाचे ठिकाण असावे असे वाटले, कारण आम्ही तेथे असतांना आणखी दोन दूर्य व एक लहान मूलांची ट्रिपही जेवण्यास आली. ह्या उपहारगृहाला लागून एक प्रवासाची आठवण म्हणून विकत घेण्याच्या वस्तूचे दुकान होते. तेथे एक पेटी विकायला होती. तिला मॉजिक बॉक्स म्हाणतात. ही पेटी एका विशिष्ट पद्धतीनेच उघडावी लागते व ती उघडल्यावर आत बरेच खण असतात. आम्ही लहान असतांना एक कोडे आम्हाला नेहमी विचारत असत डबीत डबी डबीत फुटाणा, माझा उखाणा ओळखिल तो शहाणा. त्या उखाण्याचे उनर देऊन आम्ही बरेच वेळा आमच्या शहाणपणाचे प्रदर्शन केले होते. ही डबी बघितल्यावर त्या उखाण्याची आठवण झाली. ही डबी वर्षाला फारच आवडली होती पण किंमत फार वाटली म्हणून विचार रद्द केला. जेवण उरकून झाल्यावर बसने "आशी" नावाच्या तलावा जवळ आलो.

लेक आशी:

ह्या वाटेवर एक पँगोडा आहे जेथे हिंदी भाषेत काही मजकूर लिहीलेला आहे, तो पँगोडा बघण्याची इच्छा होती परंतु आमच्या दूरच्या प्रवासात तो अंतर्भुत केलेला नसल्यामुळे तेथे गेलो नाही. ह्या तलावाच्या आजूबाजूला ऊंच ऊंच डोंगर आहेत ह्या डोंगरात दोन रोपवे बांधले आहेत. रोपवे म्हणजे लोखंडाच्या तारा गुंफून तयार केलेला दोरखंड. हा दोरखंड डोंगराच्या पायथ्यापासून डोंगराच्या माथ्यापर्यंत बांधलेला असतो व त्यावर छोट्या म्हणजे १० माणसे बसू शकतील अशा गाड्या अडकवलेल्या असतात. त्यांना गंडोला म्हणतात. हा दोरखंड एका चक्राला बांधलेला असतो. हे चक्र मोटारच्या सहाय्याने फिरवतात. डोंगराच्या पायथ्याजवळ एक चक्र व माथ्याजवळ एक चक्र असते आणि त्याला ह्या दोरखंडाने विळखा घातलेला असतो. ही चक्रे साधारण २० फूट व्यासाची असतात. त्याच्या एका बाजूचा दोरखंड गाड्या वर घेऊन जातो तर दुसऱ्या बाजूचा दोरखंड गाड्या खाली घेऊन जातो. हा दोरखंड व त्याला बांधलेल्या गाड्या असा परिवार सतत फिरत असतो. त्याच्यावरून उतारूंची ने आण केली जाते. गंडोलात चढण्याच्यावेळी व उतरण्याच्या वेळी हा गंडोला एका फलाटावरून जातो व हा फलाट गंडोलाच्या बरोबर त्याच्याच गतीने फिरत असतो, त्यामुळे चढणे व उतरणे सोपे जाते. हे गंडोला आपल्याला डोंगरमाथ्यावर घेऊन जातात. एका रोपवेचे नांव आहे हाकुने रोपवे व दुसऱ्या रोपवेचे नांव आहे कोमागाताके रोपवे. आम्ही हाकुने रोपवेने वर जाणार होतो.

हाकुने रोपवे

हाकुने रोपवे

ह्या रोपवेची सुरुवात हाकुनेव्हिजिटर सेंटर मधून होते. आम्ही गंडोलात बसून आजूबाजूचे सृष्टी सौदर्य बघत वर गेलो व पुढच्या स्टेशनवर उतरलो. आम्हाला सोडून गंडोला पुढे निघून गेला.

आम्हाला भेटलेल्या मिसेस डॉउटफायर

आमच्या गंडोलामध्ये एक स्त्री होती. ही स्त्री मिसेस डॉउटफायर सारखी दिसत होती. मिसेस डॉउटफायर नावाच्या सिनेमात रॉबिन विलीयम्स जेंक्हा स्त्रीचे रूप घेऊन येतो व मिसेस डॉउटफायर हे नांव धारण करतो तेंक्हा तो जसा दिसतो तशी ही स्त्री दिसत होती. वर्षा तिच्यावर एकदम खूष झाली. तिच्यासह वर्षाने फोटो काढून घेतले. म्हणजे मी त्या दोघींचे एकत्र फोटो घेतले. एकाना आमच्या चौकडीमध्ये फोटो ग्राफर म्हणून माझे नाव झाले होते. कारण माझ्या एकट्याकडे वर कॅमेरा होता. कोणास फोटो काढण्याचा असेल तर माझ्या नावाचा पुकारा होई आणि मी मोठ्या फोटोग्राफरच्या आवेशात त्यांचे फोटो घेत असे. घेतलेले फोटो मी कोणालाच दाखवले नव्हते. आपली मूठ झाकलेली असलेली बरी.

आम्ही उतरलो त्या स्टेशनचे नांव होते ओवाकुदानी.

हाकुने रोपवे

येथे उकळत्या पाण्याचे व गंधकाचे झारे आहेत. हा सर्व डोंगर गंधकाने भरलेला आहे. गरम पाण्याच्या झायातून येणारे पाणी आपल्या त्वचेच्या आरोग्यास चांगले असते. हे पाणी हाकुने शहरातल्या बव्याच हॉटेलमधून फिरवले आहे. बरीच जपानी मंडळी सुट्रीच्या दिवशी गरम पाण्याचा आस्वाद घेण्याकरता हाकुने येथे येतात. शाळेत असतांना वायूचे गुणधर्म शिकतांना गंधकाच्या वायूला (सल्फर डाय ऑक्साईड-एस ओ २) कुजक्या अंड्यासारखा वास येतो हे शिकल्याची आठवण झाली. त्याचा अनुभव घेत होतो. हा वास तेथे सर्वत्र दरवळला होता. ह्या परिसरात असे पर्यंत हा वास आमच्या नाकात कायम घर करून बसला होता. येथे काही मड क्लोक्कनो होते. मड क्लोक्कनो म्हणजे जमिनीत पाणी उकळत असते आणि त्यात माती मिश्रीत पाणी घुसळले जाते. ह्या सर्व प्रकारामुळे वातावरण बरेच गरम होते. तेथे एक दुकान होते त्या दुकानाच्या बाहेर बाकावर बसून

काही मुळे एक काळ्या रंगाचा पदार्थ खात होती. हा पदार्थ काय आहे ह्याची आम्हाला उत्सुकता होती. जवळ गेल्यावर समजले की ती अंडी असून ती तेथील उकळत्या झऱ्याच्या पाण्यात उकडलेली होती. त्यागंधकाच्या पाण्यात उकडल्यामुळे त्याचे बाहेरचे कवच काळे झाले होते. आम्ही आणखी १५० ते २०० फूट चढून वरच्या डोंगरावर गेलो. तेथे गंधकाचा छोटासा क्लोक्नो होता. ह्या ठिकाणी गंधकाचा वास फारच उग्र होता. तेथे जवळच एक झोपडीवजा घर होते. तेथे गरम पाण्याच्या झऱ्यामध्ये अंडी उकडण्याचे काम चालू होते. उकडलेल्या अंड्यांचा रंग बदलून काळा होत असे. ह्या झोपडी पासून खाली साधारण २०० फुटावर ही अंडी विकण्याचे दुकान होते. झोपडीपासून खाली दुकानापर्यंत एक छोटासा रोपवे बांधला होता. त्या रोपवेवरून एका मोठ्या टोपलीतून ह्या अंड्यांची खालच्या दुकानात पाठवणी केली जात होती व पांढरी अंडी उकडण्याकरता टोपलीतून वर आणली जात होती. ही काळी अंडी खाली तर तुमचे आयुष्य वाढते असे सांगतात. एक अंड खाले तर आयुष्य सात वर्षांनी वाढते. माझा बरीच अंडी खाण्याचा विचार होता. म्हणजे भरपूर आयुष्य लाभले असते. पण गाइडने सांगितले की जास्तीत् जास्त अडीच अंडी खावीत. तीनपेक्षा जास्त अंडी खाली तर ते बरे नसते. कदाचित पोट बिघडण्याची शक्यता असावी. अडीच अंडी खाली तर आयुष्य साडे सतरा वर्षांनी वाढते. मी अडीच अंडी खाली. आता मी साडे सतरा वर्ष जास्त जगणार. ५०० येनला ५ अंडी विकत होते. ह्या अंड्यांची चव वेगळी होती पण चांगली होती. स्वादपण वेगळा होता.

आम्ही वर येतांना गंडोलामधून आलो पण परत जातांना आम्ही बसमधून जाणार होतो. बसने आम्हाला परत हाकुने हिजिटर सेंटरला आणून सोडले. हे क्हिजिटर सेंटर आशी तलावाच्या काठावर आहे. हिजिटर सेंटर मधून आम्ही बाहेर धक्यावर आलो. तेथे दोन मोठ्या दुमजली बोटी उभ्या होत्या. त्यातल्या एका बोटीत आम्हास बसण्यास सांगितले.

ही बोट आम्हाला

आशी तलावाची सफर
करून पलिकडे नेऊन
सोडणार होती. बोट निघाली
तेंक्हा सुर्यास्ताची वेळ जवळ
आली होती. सूर्याची सोनेरी
किरणे चौफेर पसरली होती.
तलावाच्या सर्वबाजूना उंच
डोंगर होते. त्यावर पडलेली
सोनेरी किरणे फारच सुंदर दिसत होती. लहानपणी शिकलेल्या कवितेची आठवण झाली.
"पिवळे तांबूस ऊन कोवळे पसरे चौफेर ओढा नेई सोने वाटे वाहूनिया दूर". हे दृष्य प्रत्यक्ष
दिसत होते. आकाशातल्या ढगांना सोनेरी झळाळी आली होती. त्यांच्या सोनेरी कडा
अप्रतिम दिसत होत्या.

लेक आशीची सफर करणाऱ्या बोटी. आम्ही उजवीकडील बोटीनून सफर केली

लेक आशी

आम्ही बोटीच्या वरच्या डेकवर होतो. वारा मंद वाहत होता. टायटनीक सिनेमातल्या दृष्ट्याप्रमाणे आम्ही आनंद उपभोगत होतो.

लेक आशी बोटीची सफर

कोठेतरी मोर असता तर थुई थुई करून नाचला असता. हे ढग क्षणोक्षणी रूप बदलत होते. सूर्य किरणांनी काठावरच्या झाडाझुडपांना उजाळा आणला होता. ही झाडे

लेक आशी बोटीची सफर

सजीव होउन आम्हाला खुणावत आहेत असा भास होत होता. आमची बोट जल्दीवाहात संथ चालली होती. काठावर डोंगरात बसलेली बरीच घरे दिसत होती. बदकाच्या आकाराच्या काही छोट्या छोट्या बोटी तेथे होत्या.

त्या बोटींची एक ओळ तयार झाली होती. आमच्या बोटी वरून लेक फारच घान दिसत होता. २० मिनिटांनी बोट मोतोहाकुने नावाच्या धक्याला लागली. तेथे काही स्थानीक मंडळी उतरली. तेथून पुढे गेल्यावर आणखी १० मिनिटांत हाकुनेमाची नावाच्या धक्याला आली. तेथे आम्हाला उतरायचे होते. आमचे सर्व सामान घेऊन खाली उतरलो. बाहेरच आमच्या करता आमच्या दूर कंपनीने टँक्यी तयार ठेवली होती. आमचे सामान टँक्यीत ठेवून आम्ही स्थानापन्न झाल्यावर आमची टँक्यी निघाली आणि शेजारच्याच आवारात शिरली. ड्रायक्सर आम्हाला म्हणाला हे तुमचे हाकुने हॉटेल. आम्ही चाटच पडलो. आमच्या जवळ सामान असल्यामुळे दुर कंपनीने ही तसदी घेतली असावी. आमच्या नावाने दोन खोल्या राखून ठेवलेल्या होत्या. आम्हाला जवळ जवळच्या दोन खोल्या मिळाल्या होत्या. जपानमधल्या हॉटेलमध्ये आपण काहिही न घेता गेलो तरी चालते. तेथे टूथ ब्रश. टूथ पेस्ट, कंगवा, हेअर ब्रश, वहाणा, रात्री घालण्याकरता गाऊन वगैरे बच्याच आपणास लागणाऱ्या गोष्टी भेट म्हणून ठेवलेल्या असतात. येथे जपान मधल्या कमोडची (टॉयलेटची) माहिती देणे क्रमप्राप्त आहे. ह्या टॉयलेट मध्ये सीटच्या साधारण { खालीएक अर्ध्या इंच व्यासाचा प्लॅस्टीकचा टेलेस्कोपिक पाईप बसवलेला असतो. म्हणजे २" लांबीच्या एकात एक अशा ३ नव्या असतात. दोन इंचच लांब असल्यामुळे हा पाईप सीट कळरच्या आत लपला जातो. सीटच्या बाजूला काही बटणे असतात. आपण बटण दाबले की ह्या एकात एक असलेल्या नव्या बाहेर येऊन हा पाईप साधारण ५ ते ६ इंच लांब होतो. ह्या पाईपला दोन फवाच्यांची सोय असते. टॉयलेट वापरून झाले की सीटच्या बाजूला असलेली बटणे वापरली की हा पाईप बाहेर येवून त्यामधून पाण्याचा फवारा मारला जातो व आपला पार्श्वभाग स्वच्छ धुवून निघतो. दुसरा फवारा स्त्रीयांना वापरण्यासाठी असतो. बटणे वापरून फवारा लहान मोठा करता येतो. तसेच गरम पाणी, गर पाणी, बसण्याची सीट गरम करणे इत्यादी सोयी असतात व बटणे वापरून त्याचा उपयोग करून घेता येतो. बहुतेक ठिकाणी अशी टॉयलेटस् होती. सार्वजनिक ठिकाणी असणाऱ्या टॉयलेटमध्ये इतक्या सोयी नसत. हाकुने हे गाव फारच निर्सिंगरम्य आहे. जपान

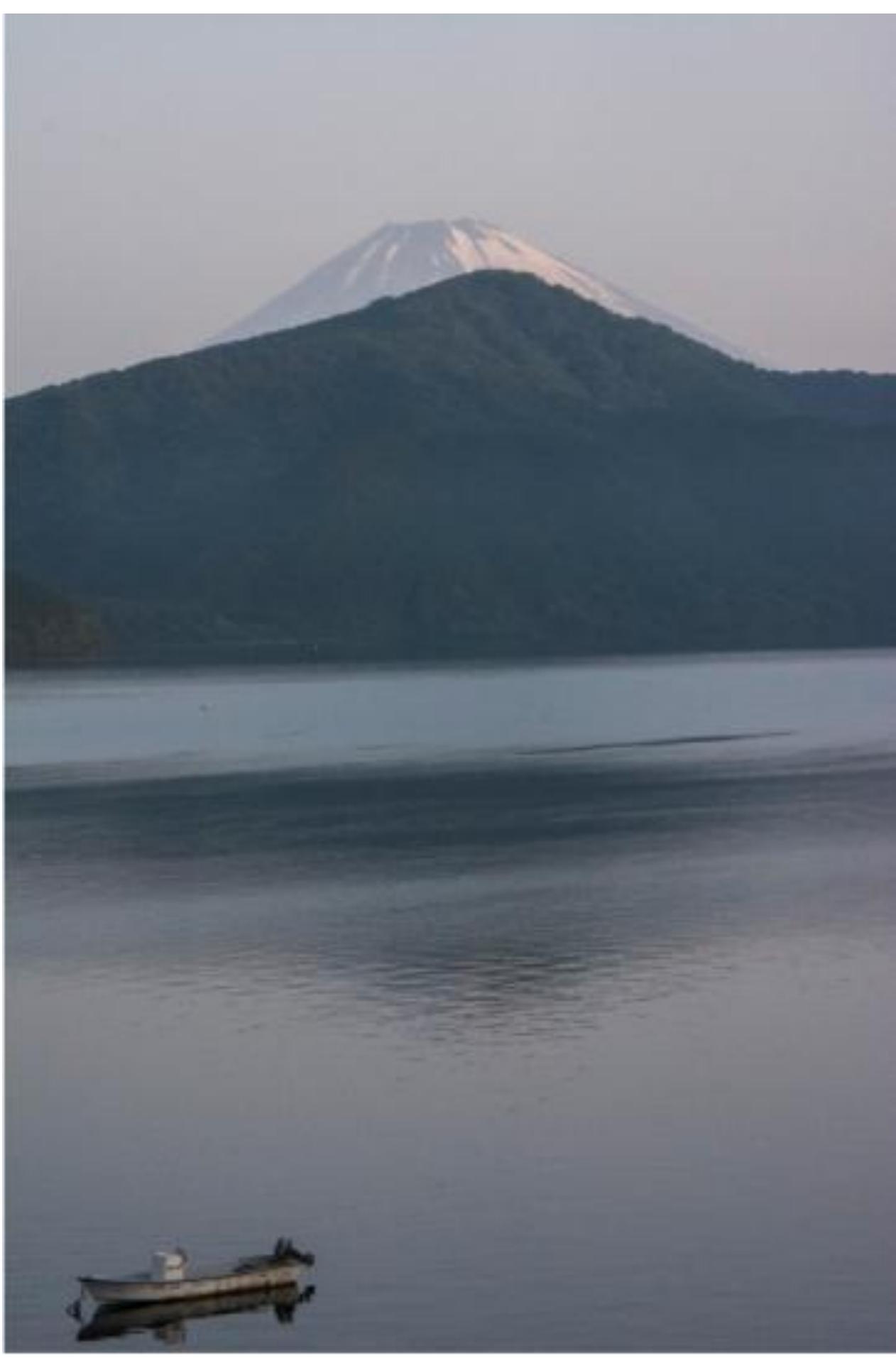
मधल्या प्रवासातलाहाकुने हा एक अविस्मरणीय टप्पा होता. निसर्गरम्य शहर, गरम पाण्याचे झरे इत्यादी कारणांमुळे विलासी लोक येथे चैन करण्या करता येत असतात. म्हणुनच की काय हाकुने मधल्या हॉटेलमध्ये सर्व गोष्टींना पैसे लागत होते. कॉफीला पैसे, इंटरनेटला पैसे. सकाळची न्याहरी मात्र हॉटेलतर्फे भेट होती. बहुतेक हॉटेलमध्ये सकाळची न्याहरी ही हॉटेलतर्फे भेट म्हणून मोफत असते. व्याहॉटेलमध्ये गरम पाण्याच्या झन्याचे पाणी खेळवलेले होते. त्या हॉटेलमध्ये एक छोटासा तलाव होता. तेथे हे पाणी आणले गेले होते. व्या पाण्यात डुंबण्याकरता पुरुषांच्या व स्त्रियांच्या वेळा भिन्न होत्या. आम्ही हॉटेलमध्ये येर्ईपर्यंत सुर्यास्त झालेला होता. खोलीत सामान ठेवून थोडे फिरायला व काही खायला मिळते का ते पहायला बाहेर पडलो. बाहेर पडेपर्यंत ६ वाजले होते. बाहेर बघतो तर सगळा शुकशुकाट. सर्व दुकाने साडे पाचलाच बंद होतात. त्यामुळे रस्त्यावर चिटपाखरू नक्हते. आम्ही चालत पुढे गेलो. तेथे एक ७-११ चे दुकान उघडे दिसले. म्हणजे खाण्याची सोय होणार होती. तसेच जरा पुढे गेलो, तेथे एक गिफ्ट शॉप उघडे दिसले. वस्तू बच्याच महाग वाटल्या. स्वस्त असून सुद्धा उपयोग नक्हता. आम्ही काही घेऊ शकलो नसतो कारण आम्हाला वजनाचे बंधन होते. परत फिरून ७-११ च्या दुकानात काही खाद्य पदार्थांची खरेदी केली व खोलीवर आलो. शाशी गरम पाण्याच्या तलावात डुंबायला गेला. तो पर्यंत आम्ही आमचे भोजन उरकून घेतले. बायकांची वेळ झाल्यावर वर्षा व सुलभा पाण्यात डुंबायला गेल्या. मी काही गेलो नाही. कंठाळा आला होता. रात्री आम्ही थोडे पन्हे खेळून झोपलो.

हाकुने ते क्योटो व बुलेट ट्रेन:

आम्हाला अमेरिका सोडून ५ दिवस झाले होते पण अजून माझा जेट लँग गेला नक्ता. पहाटे ३ वाजता उठून बसलो. वर्षा झोपेच्या बाबतीत सुखी. तिला असले प्रश्न भेडसावत नाहीत. अजून बाहेर काळोख होता. थोडे लिखाण करत बसलो. थोड्याच वेळात उजाडू लागले. आमच्या खोलीचे पडदे बाजूला केले तर समोर आशी लेक दिसला. आमची खोली लेकच्या बाजूला होती. पण काल रात्री हे लक्ष्यात आले नाही. समोरचे लेकचे दृष्ट्य बघून अवाक झालो. समोर निसर्गरम्य लेक दिसत होता. त्या विहंगम दृष्ट्याचे फोटो घेतले. किती फोटो घेऊ आणि किती नको अशी अवस्था झाली. आम्हाला घेऊन येणारी बोट शेजारीच उभी होती. बोटीचा धक्का आमच्या हॉटेलच्या शेजारीच होता. बहुतेक आज सकाळी प्रवाशांना घेऊन परत जाणार असावी. आणखी थोड्यावेळाने मागचे डोंगर दिसू लागले. लेकचे पाणी अत्यंत संथ होते आणि त्यात डोंगरांचे प्रतिबिंब दिसत होते. अजून उषग्रभात झाली नक्ती म्हणून डोंगर काळे दिसत होते. मग मी परत लिखाण करण्यास बसलो. लिखाण पूर्ण होऊन उठेपर्यंत उषग्रभात झाली होती. बाहेरचे दृष्ट्य अधिकच नयन मनोहर दिसत होते.

आमच्या हॉटेल मधून दिसणारा आशी लेक

आमच्या हॉटेल मधून दिसणारा फुजी-सान

थोडे उजाडले असल्यामुळे डोंगरांनी त्यांचे नेहमीचे रंग धारण करण्यास सुरुवात केली होती. आणि बघता बघता मागचा एक डोंगर जास्त ठळकपणे दिसू लागला आणि मी बघतच राहिलो.

मागे चकक फुजी-सान सर्वांच्यावर डोके काढून दर्शन देत होता. सर्व डोंगरांच्या शिखरांच्या मागे तो रुबाबात विराजमान झाला होता.

जस जसा सूर्य वर येत होता तस तसे ते दृष्ट्य जास्त मनोहर दिसत होते. मी कवी असतो तर घान कविता केली असती. मी फक्त फोटोच घेऊ शकत होतो. वर्षा उठे पर्यंत मी फोटो घेत होतो.

सकाळी ७:३० ला न्याहरी करण्यास हॉलमध्ये एकत्र भेटायचे होते. अजून वेळ होता. तो पर्यंत खिडकीतून दिसणाऱ्या दृष्ट्याचे अखंड प्राशन करत होतो. टोकियोच्या उंच उंच इमारतींच्या सहवासात २ दिवस घालवल्यावर हे दृष्ट्य जास्तच खुलून दिसत होते. ७:३० च्या आधीच आम्ही दोघे न्याहरी करण्याकरता तळमजल्यावर गेलो. न्याहरी करण्याच्या हॉलचे दरवाजे अजून उघडले नक्ते. त्या हॉलच्या मागे सुंदर बगिचा होता तेथे फेरफटका मारण्या करता आम्हाला घान वेळ मिळाला. बरोबर ७:३० ला दरवाजे उघडले. सुलभा व शशी पण आले. न्याहरी चांगली होती. मी लवकर न्याहरी संपवली कारण माझ्या कॅमेर्याच्या ट्रायपॉडचा एक स्कू ढिला झाला होता. तो घट्ट करून घ्यायचा होता. बाकिच्यांना फक्त ट्रायपॉडचाच स्कू ढिला आहे हे विषद करून देण्यात वेळ गेला. हा साधा स्कू नक्ता तर अॅलन स्कू होता. म्हणजे त्याला षटकोनी खाच होती व तो घट्ट करण्यास हेक्स की लागणार होती. शेजारीच एक गॅस स्टेशन होते तेथे गेलो. त्यांच्या मेकॅनीक जवळ हे टूल नक्ते पण त्याने त्या टूलचे नाव जपानी भाषेत लिहून दिले. त्याचा उपयोग होणार होता. परत खोलीत गेल्यावर एक प्रयत्न करून बघावा म्हणून माझ्याकडे असलेल्या स्कू इट्रायक्टरचा काही उपयोग करता येर्ईल का बघत होतो. माझ्या

स्कूड्रायक्हरच्या पात्याची लांबी बरोबर षटकोनी खाचेच्या लांबीची निघाली. मग स्कूड्रायक्हरच्या सहाय्याने तो स्कू घटू केला. तसे मी सर्वांना सांगितल्यावर माझ्यापेक्षा त्यांनाच जास्त आनंद झाला. आम्हाला पुढे ओडीवरा नावाच्या स्टेशनवर जायचे होते व तेथून बुलेट ट्रेन घ्यायची होती. आम्हाला ओडीवरा येथे घेऊन जाण्याकरता टूर कंपनीने खास गाडीची व्यवस्था केलेली होती. कोतूको नावाचा ड्रायक्हर आमच्या करता एक मिनी कॅन घेऊन आला. त्यात बसून निघालो. सुरुवातीचा बराच रस्ता घाटातून जात होता. आजूबाजूचे निसर्ग सौंदर्य अप्रतीम होते. क्योटो हे शहर टोकियो प्रमाणे अद्ययावत असल्यामुळे आम्ही परत उंच इमारतीच्या गराड्यात जाणार होतो व असे निसर्ग सौंदर्य परत बघण्यास मिळेल की नाही व्या बदल शंका होती. घाटातला रस्ता पार करून आम्ही सरळ रस्त्याला आलो. हा रस्ता जपानी खेडेगावातून जात होता. आजूबाजूला स्थानिक जपानी लोकांची घरे होती. त्यावरून त्यांच्या रहाणीची कल्पना करता येत होती. ९:३० च्या सुमारास ओडीवरा स्टेशनमध्ये आलो. सुलभाने बुलेट ट्रेनची तिकीटे तयार ठेवली होती. जपानमध्ये बुलेट ट्रेनला शिंकान्सेन म्हणतात.

बुलेट ट्रेनला शिंकान्सेन म्हणतात

ओडीवरा ते क्योटो असा आमचा प्रवास शिंकानसेन गाडीने होणार होता. आमची गाडी १० वाजून ८ मिनिटांनी निघणार होती. कोतूकोने ज्या प्लॅटफॉर्मवरून आमची गाडी निघणार होती तेथपर्यंत आणले व आम्ही गाडीत बसे पर्यंत तो तेथे थांबणार होता. आमचे आरक्षण ११ नंबरच्या डब्यात होते. सीट नंबर १० ढी व ई आणि ११ ढी व ई असे होते. प्लॅटफॉर्मवर उभे असतांना वर्षाला तिचे पोट बिघडल्याची जाणीव झाली. आमची सर्व औषधे आमच्या मोठ्या बँगेत होती. आता पंचाईत आली. पण कर्म धर्म संयोगाने शशीकडे एक औषधाची गोळी होती. वर्षा ती गोळी घेऊन नंतर बाथरूमची एक ट्रीप करून आली. आम्ही प्लॅटफॉर्मवर उभे असताना वर्षा क्हिडीओ घेत होती. अचानक धाड धाड असा जोरात आवाज झाला. वर्षा प्लॅटफॉर्मकडे तोंड करून म्हणजे रुळांकडे पाठ करून उभी होती. तिच्या मागून अचानक अनपेक्षितपणे धाड धाड आवाज झाल्यामुळे वर्षा घाबरून दचकली. आणि आमच्या समोरून एक बुलेट ट्रेन धाड धाड करत निघून गेली.

आम्ही प्लॅटफॉर्मवर उभे असताना पलिकडून धाड धाड करत शिंकानसेन् गेली

मी वर्षाला विचारले की बुलेट ट्रेनची क्हिडीओ घेतलीस का? वर्षा जरा रागातच म्हणाली की "मी एवढी घाबरले की मला काहीच सुचले नाही". पण नंतर आम्ही तेथे उभे

असता बऱ्याच बुलेट ट्रेन, ज्या ओडीवरा येथे थांबत नक्हत्या, त्या अशाच धाड धाड करत जात होत्या. आम्हाला आता त्या आवाजाची सवय झाली. नंतर वर्षाने ट्रेनची फिंडीओ घेतली. आमची गाडी १० वाजून ५ मिनिटांनी आली व बरोबर १० वाजून ८ सुटली. कोतुकोने आमची रजा घेतली व तो निघून गेला. शिंकानसेन ताशी २०० मैलाच्या वेगाने जातात. शिंकानसेन २५००० क्लोल्टचा वापर करून विजेवर चालतात. शिंकानसेनचे जवळ जवळ १५०० मैलांचे जाळे होंशू व ख्युशू बेटांवर पसरले आहे. त्याच्याकरता वेगळे रूळ तयार केले असून वेगळा मार्गाही केलेला आहे त्यामुळे सामान्य गाड्यांचा व शिंकानसेनचा संबंध येत नाही. टोकियो ते ओसाका ह्या मार्गावर जास्त प्रवासी प्रवास करतात. गाडीच्या सीटस् आरामशीर आहेत.

शिंकानसेनच्या इव्याच्या आनोंल भागाचे द्रुप्य

बरीच मंडळी लांबचा प्रवास करत असल्या मुळे गाडीत जेवण खाण उरकतात. गाडीत इतरही काही खाद्यपदार्थ विकले जातात. विमानात एअर होस्टेस वापरतात तशी गाडी घेऊन एक खाद्यपदार्थ विक्रेती स्थि २/३ चकरा मारून गेली. ही स्थी शिंकानसेनच्या कर्मचाऱ्यांपैकी होती. बाहेरचे कोणी विक्रेते आत आलेले दिसले नाहीत. आमची गाडी सुरु झाल्यावर सुरुवातीला वेगाची जाणीव झाली नाही. पण नंतर मात्र झाली. थोड्या

वेळाने तिकीट तपासनीस आला. डब्यात आल्यावर त्याने सर्वांना वाकून अभिवादन केले. सर्व तिकीटे तपासून झाल्यावर त्याने जातांना परत अभिवादन केले व पुढच्या डब्यात गेला. सांगायची गोष्ट अशी की हा तपासनीस आमच्या समोरच्या दरवाजाने आत आला व आमच्या मागच्या दरवाजाने निघून गेला. तो गेला तेंक्हा त्याच्याकडे कोणाचे लक्ष नव्हते. पण तरीसुद्धा त्याने न विसरता वाकून अभिवादन केले व तो मागच्या दरवाजाने पुढच्या डब्यात गेला.

शिक्कान्सेन् पघून जानाना दिसणारे एक दुध्य -
जपानमध्ये कपडे दाढीवर वाळू घालण्याची पढून आहे

१२ वाजता आमची गाडी क्योटो स्टेशनमध्ये आली. तिकीट चेकींगच्या चक्रीतून जाऊन स्टेशनच्या बाहेर आलो. तेथे आमच्या दूर कंपनीची प्रतिनिधी आमची वाट बघत उभी होती. तिने आम्हास हॉटेल पर्यंत जाण्यास मदत केली. स्टेशनच्या समोरच हॉटेल असल्यामुळे चालतच गेलो. आमचे नशीब की फक्त रस्ता ओलांडण्याकरता आमच्यासाठी टँक्यी आणली नाही. नाहीतर हाकुनेची पुनरावृत्ती व्हायची. दुपारी २ च्या आधी आम्हाला हॉटेलची खोली मिळणार नव्हती. त्या आधीच आम्ही दुपारी निघणाऱ्या नाराच्या दूरवर जाणार होतो. आम्ही टोकीयोला दूर कंपनीच्या ताब्यात दिलेले सामान मिळणार होते

तेमिळाले. ते सामान व आमच्याजवळ असलेले सामान हॉटेलच्या ताब्यात दिले. आम्हाला खोली मिळेपर्यंत व आम्ही आमच्या खोलीचा ताबा घेई पर्यंत हॉटेल आमचे सामान सुरक्षित ठेवणार होते. बहुतेक हॉटेलमध्ये अशी सोय असते. मी माझा कॅमेरा माझ्याजवळ ठेवला होता. सुलभाने टूरच्या प्रतिनिधीजवळ ओसाका विमानतळावर नेण्याच्या बसची चौकशी केली व आम्हास वेगळी तिकीटे देण्याची विनंती केली. गुरुवारी या हॉटेलपासून ओसाका विमानतळावर बसने जाणार होतो. सुलभा व शशीचे विमान सकाळी ९ वाजता होते तर आमचे विमान संध्याकाळी ४ वाजता होते. सुलभाबरोबर जाऊन सकाळपासून ६ तास विमानतळावर बसून राहण्यात काही अर्थ नक्ता. तशी डेल्टाच्या कृपेने विमानतळावर तासंतास बसून राहण्याची आम्हाला सवय झाली होती. त्या बाईंने आम्हास दोन वेगळी तिकीटे देण्याचे मान्य केले. ती संध्याकाळी तिकीटे हॉटेलच्या लॉबीत ठेऊन जाणार होती.

आम्ही शेजारी असणाऱ्या शॉर्पींग मॉल मध्ये गेलो. तेथे एका वर्तुळात बरीच छोटी छोटी उपहारगृहे होती. त्याला फूड कोर्ट म्हणतात. तेथे थोडे खाल्ले व परत हॉटेलवर आलो. तेथे आम्हाला दुपारी नेणाऱ्या टूरची बस आमची वाट बघत उभी होती. आम्ही नारा नावाच्या गावी जाणार होतो. नाराला जायला दोन तास लागले.

क्योटोः

इ. स. ७८१ मध्ये कम्मू नावाचा सम्राट गादीवर बसला. त्यावेळी हेइजो ही राजधानी होती. हेइजो हे शहर राजधानी म्हणून फार लहान पडत होते. म्हणून इ. स. ७९३ मध्ये राजधानी यामाशिरो राज्यातल्या नागाओका शहरी हलवण्याचे ठरवले. नागाओकाला लागून असलेली कडोनो व अतागो ही शहरे जोडून हैयान नावाचे नवीन शहर उदयास आले व लगेच पुढचे वर्षी नवे राजवाडे बांधून राजधानी येथे हलवण्यात आली. इ. स. ७९६ मध्ये हैयानचे क्योटो झाले. इ. स. १८६८ मध्ये मेजी राज घराण्याने सन्ना हस्तंगत करे पर्यंत क्योटो हीच जपानची राजधानी होती. १८४७ मध्ये कोमेइ नावाचा सम्राट राज्य करत होता. ह्या सम्राटाने टोकूगावा शोगूणांकडून सन्ना हस्तंगत केली. ह्या सम्राटाने फक्त २१ वर्षेच राज्य केले पण त्या २१ वर्षात त्याने जपानचा कायापालट केला. सम्राट कम्मू व सम्राट कोमेइ ह्यांना प्रजेने देव रूप बहाल केले व त्यांच्या नावाने श्राईन उभारले. ह्याला हेर्ईन जिंगू श्राईन म्हणतात.

नारा व तोदायजी बुद्ध मंदीरः

आज आम्ही नारा ह्या गावी जाणार होतो. नारा हा शब्द नारासू शब्दापासून झाला आहे. नारासू म्हणजे सपाट करणे. पूर्वी सुजीन नावाच्या सम्राटाच्या काळात काही बंडखोर सरदारांनी उठाव केला व ते एका डोंगरावरून चढाई करण्याकरता पुढे आले. त्यांचा बिमोड करण्याकरता सम्राटाच्या सैनिकांनी झाडे तोडून जागा सपाट केली. तेंक्हापासून ह्या गावाला नारा म्हणू लागले व ज्या डोंगरावरून हे बंडखोर आले त्या डोंगराला नारायामा हे नांव पडले. जपानी लोक नाराला नाला म्हणतात. उच्चार करण्याची त्यांची तशीच पद्धत आहे. जपानी नाव व जपानी भाषा त्यामुळे त्याचा उच्चार कसा करावा हे त्यांनीच ठरवावे. कदाचीत मूळ नांव नालाच असेल आणि पाश्चिमात्य देशांनी त्याचा अपभ्रंश करून नारा केले असेल. पाश्चिमात्य देशांना तशी सवय आहे, किंबहुना तो

त्यांचा अधिकार आहे अशी त्यांची भावना आहे. आणि म्हणूनच मुंबईचे बाँबे व तिरुअनंतपुरमचे त्रिवेंद्रम झाले. बिचारा इराण पण त्यातून सुटला नाही. इराणचे आयरॅन केले. फार पूर्वी अमृत नांवाच्या मासिकात एक छोटी अनुभववजा गोष्ट वाचल्याचे आठवते. एकदा दोन भारतीय लंडन मध्ये एका उपहारगृहात चहा पित होते. त्यांचे नेहमी प्रमाणे चहा बशीत ओतून फूर्झ फूर्झ करत चहा पिणे चालले होते. त्यांच्या शेजारी बसलेला एक ब्रिटीश माणूस त्यांच्यावर खेकसला व म्हणाला "केवढा आवाज करत आहात. मूर्ख, चहा कसा प्यावा तुम्हाला माहीत नाही?" त्यावर एक भारतीय त्याला म्हणाला "आम्ही भारतीय, आम्ही चहा पिकवतो व तुम्ही तो आमच्या कडून आयात करता आणि चहा कसा प्यायचा हे आम्हाला शिकवता? तुमच्या उद्घामपणाची कमाल झाली." सांगण्याचा मुद्दा हा की जपानी लोकांनी त्यांची भाषा कशी बोलावी हे त्यांनी ठरवावे. त्याच्यात खोड काढण्याचा आम्हाला अधिकार नाही.

प्रथम तोदायजी बुद्ध मंदीर बघण्यास गेलो. जी हा शब्द जपानी लोकांनी हिंदीतून घेतला असावा असे वाटते. ह्या देवळात गौतम बुद्धाची जगातली सर्वात मोठी ब्रॅंझ धातूपासून बनवलेली मुर्ती आहे. बुद्ध धर्मात अशा मुत्यांना दैबुत्सू असे म्हणतात. त्याला वैरोचन बुद्ध असेही म्हणतात. दैबुत्सू म्हणजे मोठा बुद्ध.

हे देऊळ इ. स. ७४३ मध्ये सम्राट शोमू ह्याने बांधले. त्या काळात ह्या देवळाला किंशोसेनजी असे म्हणत असत. इ. स. ७०० मध्ये जपानवर बरीच संकटे आली. नागाया ह्या राज घराण्यातल्या एका सरदाराने राज्य स्थापन करण्या करता केलेला उठाव, देवीची साथ, नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेतीचे नुकसान अशा अनेक कारणामुळे जपानची प्रजा हवालदील झाली होती. तेंक्हा सम्राट शोमू ह्याने हे देऊळ बांधण्याचा संकल्प केला व दोन वर्षात देऊळ बांधून पूर्ण केले. त्या काळात बुद्ध धर्माला राजाश्रय होता व राजे लोकांच्या नियंत्रणा खाली धर्माचे व्यवहार चालत असत. त्याकरता सौगे नावाचे दप्तर (डिपार्टमेंट) स्थापन केले होते. त्याच्या तर्फे राजे सर्व धार्मिक व्यवहारांवर नियंत्रण ठेवत असत.

त्यांनी बरीच देवळे

तोदायजी बुद्ध मंदिर: बुद्धाचा बाजूने घेतलेला फोटो

असे वाटते. तसा उल्लेख कोठेही आढळला नाही. त्या काळात ह्या देवळाला बरेच महत्व होते. हौयान संख्ये तर्फ बौद्ध धर्माची शिकवण देणाऱ्या व नवे धर्मभिक्षु तयार करणाऱ्या कांजी नावाच्या शाळा स्थापन केल्या होत्या. त्या सर्व शाळांचे नियंत्रण ह्या मंदीरातून केले जात असे. समाट शोमूने कायदा केला होता की सर्व प्रजाजनांनी हे मंदीर बांधण्यास हातभार लावावा. त्याप्रमाणे २६ लाख लोकांचा हातभार हे मंदीर उभारण्यास लागला आहे. ही मुर्ती उभारण्यास ३ वर्षे लागली. ही मुर्ती ८ वेगवेगळ्या साच्यातून केलेली आहे.

तिची उंची ४९ फूट असून चेहरा १७.५ फूट उंचीचा आहे, डोळा ३ फूट लांब तर कानाची उंची ८.५ फूट आहे.

मंदीराच्या पार्किंग लॉटमध्य आमची बस येउन उभी राहिली. आमच्या गाईडने आम्हाला मंदीरात प्रवेश घेण्याची निकीटे दिली व पुढे आम्ही मंदीराच्या आवारात चालत गेलो. तेथील आवारात बरीच हरणे इतस्ततः मुक्त संचार करत होती. त्यांना माणसांची अजिबात भिती वाटत नक्ती. शिंटो धर्मात हरणांना ईश्वराचे दूत मानतात. १५० येनला त्यांचे खाणे विकत मिळते. बरेच प्रवासी त्यांना खायला देत होते. ही हरणे इतकी माणसाळी होती की ती खाण्याकरता आमच्या अंगलटीस येत होती. अमेरिकेत अशी हरणे आम्हाला दिसली नाहीत.

तोदायजी बुद्ध मंदिर: मुक्त संचार करणारी हरणे

आवाराच्या पलीकडे नांदाइमोन किंवा साऊथ गेट आहे. आवारापासून ह्या गेटकडे जाण्यासाठी एक अरुंद रस्ता आहे. ह्या रस्त्याच्या दुतर्फा सुंदर पाना फुलांनी सजवलेला बगिचा आहे. हे गेट म्हणजे एक मोठी बांधलेली इमारत आहे. ही इमारत दोन मजली असून ५० फूट उंच, ५० फूट रुंद व २५ फूट खोल असावी असा माझा अंदाज आहे कारण त्यासंबंधी गाईडने आम्हास काही सांगितले नाही किंवा तसा उल्लेखही तेथे आढळला नाही.

तोदायजी बुद्ध मंदिर: प्रवेशद्वार

खांबांनी ह्या इमारतीचे आडवे ५ भाग केले आहेत. डावी कडचा व उजवी कडचा भाग बंद खोलीसारखा केला असून त्यात प्रत्येकी एक रक्षक आहे. हे रक्षक म्हणजे २७.५ फूट उंचीचे लाकडी पुतळे आहेत. एका पुतळ्याचे तोंड उघडे आहे. हे जन्म किंवा सुरुवात ह्याचे प्रतिक आहे तर दुसऱ्या पुतळ्याचे तोंड बंद आहे जे मरण किंवा शेवट ह्याचे प्रतिक आहे. ह्या रक्षकांना निओ कोंगो सिंशीकी म्हणतात.

तोदायजी बुद्ध मंदिरः रक्षक

निओ कोगो रिशीकी

मधले तीन भाग उघडे असून व्यातून ये जा करता येते. व्या दखवाजातून पुढे
गेल्यावर परत मोठे आवार आहे. व्या आवारात आल्यावर समोर बुद्ध गाभारा दिसतो.

तोदायजी मंदिर

तोदायजी मंदिराच्या शेजारची इमारत

तोदायजी बुद्ध मंदिर: सुंदर नक्षिकाम केलेला दीपस्तंभ
आमची टूर गाईड व शशी

ह्या आवारात एक सुंदर
नक्षिकाम केलेला छोटा दिपस्तंभ
आहे.

तोदायजी बुद्ध मंदिर: सुंदर नक्षिकाम केलेला दीपस्तंभ

ह्या गाभायात बुद्धाची धीर गंभीर मूर्ती आहे. हा गाभारा दोन मजली असून ह्याची उंची १२७ फूट आहे, लांबी १८६ फूट व रुंदी १६४ फूट आहे. ह्या गाभायात जायला तीन दरवाजे आहेत. त्यातील मधल्या दरवाजाने आम्ही आत गेलो आणि समोरच ही ५०० टन वजनाची भव्य मूर्ती दिसली. ही कमळात बसलेली मूर्ती बघून डोऱ्यांचे पारणे फिटले. ऐकणे आणि प्रत्यक्ष बघणे ह्यात किंती फरक आहे ते जाणवले. सातव्या शतकामध्ये मोठी अवजड यंत्रे उपलब्ध नसताना ही मुर्ती कशी घडवली असेल ह्याचा विचार करून कमालीचे आश्चर्य वाटले. अशी भव्य कृती बघितली की आपण किंती लहान आहोत ह्याचीही जाणीव होते. येथे फोटो घेण्यास परवानगी होती. काळोख असल्यामुळे फोटो नीट येत नक्ते तरिही मी काढले.

तोदायजी बुद्ध मंदिर: बुद्धाची प्रचंड मूर्ती

तोदायजी बुद्ध मंदिर:

ह्या मूर्तीला प्रदक्षिणा घातली.
ह्या मूर्तीच्या उजव्या बाजूला म्हणजे आपण
मूर्तीकडे तोंड करून उभे राहीलो तर आपल्या
डाव्या बाजूला कोकूझो नावाच्या देवतेची
मूर्ती आहे. ही देवता सुख व ज्ञानाची देवता
आहे व ह्या मुर्तीच्या डाव्या बाजूला न्योरिनि
कॅनन बोधिसत्त्वाची मुर्ती आहे. ही देवता
जागरूक असून केलेल्या उपासनेला प्रसन्न
होऊन फल देणारी आहे.

कोकूझो देवी

न्योरिन देवी

मूर्तीच्या मागच्या बाजूला तोडायजी मंदीराची लाकडी प्रतिमा आहे. ह्या मंदीराला आगीने दोन वेळा गिळळूत केले होते. त्या नंतर हे मंदीर पुनः बांधले गेले. सध्याचे देऊळ इ. स. १७०९ मध्ये बांधून पूर्ण झाले. नवीन मंदीराचा आकार आधीच्या मंदीरापेक्षा ३० टक्यांनी लहान आहे. मूर्तीच्या मागे असणारी प्रतिमा आधीच्या मंदीराची आहे.

प्राचीन मंदिराची लाकडी मॅनिकृती

मागच्या दोन कोपयात टामोनटेन नावाच्या रक्षकांचे पुतळे आहेत.

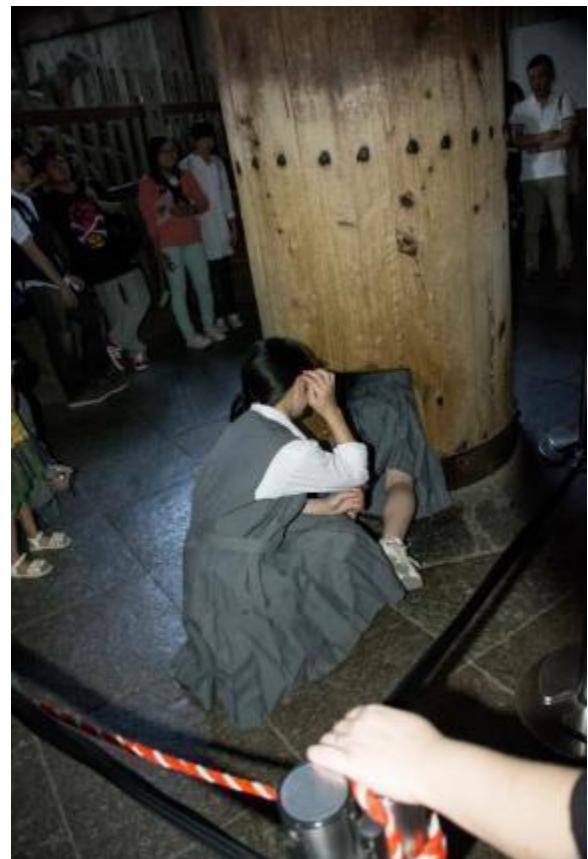
टामोनटेन

मूर्तीच्या डाव्या बाजूला एक मोठा खांब असून त्या खांबाला खालच्या बाजूला एक साधारण १८" उंच व १६" रुंद चौकोनी बोगदा आहे. ह्या बोगद्याची उंची बुद्ध मूर्तीच्या नाकाच्या लांबी एवढी आहे. असे सांगतात की जे कोणी ह्या बोगद्यातून जाऊ शकतील त्यांना दीर्घायुष्य प्राप्त होते. हा बोगदा आकाराने लहान असल्यामुळे सदसिद्धीत शरीर यष्टीची माणसेच फक्त त्यातून जाऊ शकत होती. लहान मुळे त्यातून पटापट जात होती. माझ्या मते वजन राखून असणाऱ्या व्यक्तींना हा संदेश होता की वजन कमी करा म्हणजे

तुमचे आयुरारोग्य चांगले राहील. असेही सांगतात की पुढच्या जन्मी त्यांना ईश्वरी साक्षात्कार होईल. आम्ही कोणीही त्या बोगद्यानून जाण्याचा प्रयत्न केला नाही.

चौकोनी बोगदा असलेला खांब

त्या बोगद्यानून लहान मुळे पटापट जान होनी

मुख्य गाभाय्यानून बाहेर आल्यावर डाव्या हाताला पिंडोला भारद्वाजाची लाकडी मुर्ती आहे. जपानमध्ये पिंडोलाला बिंदुरू म्हणतात. असे सांगतात की व्या पिंडोलाच्या अंगी रोग निवारण करण्याची दैवी शक्ती होती. आपल्या शरीराच्या ज्या भागास रोग झाला असेल किंवा जो भाग दुखत असेल त्या पिंडोलाच्या शरीराच्या भागावर हात चोळून नंतर तो हात आपल्या शरीराच्या दुखाच्या भागावर चोळला म्हणजे आपला रोग बरा होतो किंवा

दुखणे कमी होते. आम्ही त्या मूर्ती बरोबर थोडा वेळ काढून आमची सर्व दुखणी व रोग निवारण करून घेतले.

परत येण्याच्या वाटेवर पवित्र पाण्याचा झरा लागतो. बहुतेक मंदीरातून असे झरे आहेत. शेजारी विहीर असते त्यातले पाणी पंपाने वर काढून त्याचा झरा केलेला असतो. हे पाणी तीर्थ म्हणून पितात. ते तीर्थ प्राशन करून आम्ही परत निघालो.

तोदायजी मंदिर तीर्थ प्राशन

परतांना प्रवेशद्वारातून परत आलो. ह्या प्रवेशद्वारात जे खांब आहेत त्या बद्दल असे सांगतात की जर पती - पत्नीने त्या खांबाला मिठी मारली व त्यांना एकमेकांचे हात धरता आले किंवा हाताला हात लावता आले तर त्यांचे प्रेम दृढ होते. सुलभा व शशीचे एकमेकांना आणि माझे व वर्षाचे एकमेकांना हात लागले. मग काय आनंदी आनंद. आमचे प्रेम दृढ झाल्याचा अनुभव सध्या आम्ही घेत आहोत.

माझ्या आणि वर्षाच्या बोटांचा एकमेकांना स्पर्श झाला

नंतर प्रवेशद्वारातून बाहेरच्या आवारात आलो. तेथे असणाऱ्या हरणांशी थोडी मैत्री केली, थोडे फोटो घेतले व बसमध्ये येऊन बसलो.

कासुगा श्राईन:(春日大社 *Kasuga-taisha*)

नंतर बस आम्हाला कासुगा श्राईनला घेऊन गेली. जपानमध्ये व्याला कासुगा ताईशा म्हणतात. हे शिंटो धर्मीयांचे मंदीर आहे. जपानमध्ये दोन मुख्य धर्म आहेत. बौद्ध धर्म आणि शिंटो धर्म. हे दोन्ही धर्म येथे गुण्या गोविंदाने नांदत असतात. बरेच लोक दोन्ही धर्मांचे आचरण करतात. ईश्वराची पुजा महत्वाची, ती कोणत्या धर्मातून केली व्याला महत्व नाही. वर्षाला परत पोटाचा त्रास होऊ लागला म्हणून ती बसमधून खाली उतरली नाही. मी, शशी व सुलभा दूर बरोबर गेलो. श्राईनच्या बाहेरच्या कमानीतून आत गेल्यावर उजव्या बाजूला गुरांचा गोठा आहे त्याला कुरुमायाडोरी म्हणतात व डाव्या बाजूला चाकूटोडेन नावाची इमारत आहे.

कासुगा श्राईन प्रवेश

कासुगा श्राविन म्हेश द्वार आमची दूर गाइड ईद्यामी व शशी

कुर्स्मा याडोरी

चाकूटोडेन

चाकूटोडेन

ह्या इमारतीत पाहुण्यांची सोय केलेली असते. थोड्या पायऱ्या चढून पुढे गेल्यावर मुख्य गाभारा आहे. बौद्ध धर्मियांचा जसा स्तूप असतो तसा शिंटो धर्मियांचाही स्तूप असतो. शिंटो श्राईनच्या प्रवेश द्वाराजवळ तो उभारलेला असतो. कासुगा श्राईन हे शिंटो धर्माचे एक प्रमुख मंदीर आहे. हे मंदीर तेथे असणाऱ्या दिव्यांबद्दल फार प्रसिद्ध आहे. प्रवेशद्वारातून आत गेल्यावर प्रथम तीर्थ घेण्याचा झरा लागतो. तेथे तीर्थ घेऊन श्राईनमध्ये गेलो.

तीर्थ घेण्याची जाग मागे दगडी दिव्याची रांग दिसत आहे

मुख्य गाभाऱ्याच्या मागे सुंदर बोटनिकल बाग आहे. तेथे अनेक जारीच्या वनस्पती आहेत.

गाभाऱ्याच्या डाव्या बाजूला परत जाण्याचा रस्ता आहे. तेथे दिव्यांची रांग आहे.

दिव्यांची रांग

पुढे काही रूंद पायथ्या आहेत त्या उतरून गेल्यावर रस्त्याच्या दुतर्फा दगडी दिव्यांची रांग आहे. तो रस्ता पार करून आम्ही परत बस मध्ये येऊन बसलो. वर्षाची तब्बेत सुधारत होती. पोटाचा त्रास कमी झाला होता. त्यामुळे बरे वाटले. प्रवासात आजारपण नको वाटते.

पुढे आम्ही एका गिफ्ट शॉपमध्ये गेलो. तेथे घेण्यासारखे व बघण्यासारखे काही नक्ते. तेथे नेऊन आमचा वेळ मात्र फुकट घालवला. हॉटेलवर परतण्यास संध्याकाळचे सात वाजले. आमच्या खोल्या तयार होत्या. खोलीत सामान हलवले, थोडा आराम करून परत शेजारच्या फूट कोर्ट मध्ये जाऊन जेवण केले. थोडे पत्ते खेळून झोपलो.

निजो कॅसल:

आज क्योटोमधे फिरणार होतो व ५/६ ठिकाणे बघणार होतो. आज सनशाईन नावाच्या टूर बरोबर जाणार होतो. आजच्या टूरचे तीन भाग केले होते. एक फक्त सकाळची टूर, दुसरी फक्त दुपारची टूर व तिसरी संबंध दिवसाची टूर. आमची संबंध दिवसाची टूर होती. संबंध दिवसाची सफर असली तर सफरीत जेवण मिळते. आज आम्हाला जेवण मिळणार होते. नेहमी प्रमाणे बसने आम्हाला पिकअप केले. आन्नापर्यंत टूर कंपन्यांच्या बसेस आम्हाला सर्वांच्याशेवटी पिकअप करत होत्या. त्यामुळे बसमधल्या चांगल्या जागा भरलेल्या असायच्या. त्या जागा टूर गाईडपासून लांब असायच्या व टूर गाईड काय सांगतो ते नीट ऐकू येत नसे. आजपण आम्हाला शेवटी पिकअप केले परंतु आजची आमची ईझूमी नावाची गाईड मोठ्याने व स्पष्ट बोलणारी होती.

आम्ही स्थळे बघण्यास निघालो. ईझूमी आमच्या समोर झेंडा घेऊन चालत असे त्यामुळे दुरून सुद्धा ईझूमी कोठे आहे ते समजत असे. आम्ही प्रथम निजो कॅसल बघण्यास गेलो.

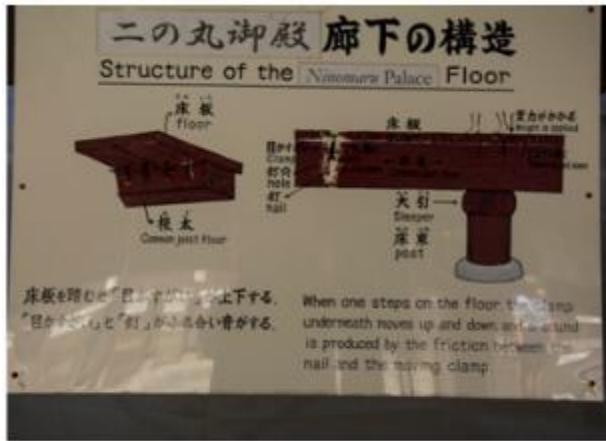

निजो कॅसल प्रवेश

निजो कॅसल हे टोकूगावा शोगूणांचे राहण्याचे ठिकाण. टोकूगावा शोगूणांनी जपानवर जवळ जवळ अडीचशे वर्षे राज्य केले. ऐयासू टोकूगावा हा टोकूगावा शोगूणांचा मूळ पुरुष. त्याने इ.स. १६०१ मध्ये हा किल्ला बांधण्यास सुरुवात केली. १६२६ मध्ये लेमीत्सूच्या काळापर्यंत किल्ल्याचे बांधकाम चालू होते. १७५० मध्ये वीज पडून ह्या किल्ल्याचा मध्यवर्ती भाग भुईसपाट झाला होता तर १७८८ मध्ये लागलेल्या आगीत ह्या किल्ल्याचा आतील भाग भस्मसात झाला होता. १८६८ मध्ये जेंहा मेजी सम्राटांनी टोकूगावा शोगूणांकडून सन्ता हस्तगत केली तेंहा त्या सन्तानतराचा समारंभ ह्याच किल्ल्यात झाला होता. ह्या किल्ल्याच्या भोवती मोठा खंदक आहे. तसाच खंदक हॉनमारू राजवाड्याच्या भोवती पण आहे. ह्या किल्ल्याच्या आत दोन राजवाडे आहेत. हॉनमारू राजवाडा हे शोगूणांचे राहण्याचे ठिकाण असे व निनोमारू राजवाड्यात शोगूणांचे सर्व व्यवहार होत असत. हॉनमारू राजवाडा पर्यटकांना दाखवत नाहीत. निनोमारू राजवाडा सर्वांसाठी उघडा ठेवला आहे. आत फोटो घेण्यास बंदी असून आत प्रवेश करताना चपला बूट काढून जावे लागते. निनोमारू राजवाड्यात अती सुंदर कोरीव काम व सोनेरी पानांची व वेलबुद्दीची सजावट पहाण्यास मिळते. हा राजवाडा हिनोकी सायप्रस नावाच्या लाकडा पासून केलेला आहे. किल्ल्याच्या मुख्य प्रवेश द्वाराचे नांव आहे हिंगाशी-औटे-मोन, सध्या हेच द्वार उघडे आहे. ह्या दारातूनच सर्वांना प्रवेश दिला जाई. ह्या द्वारातून आंत गेल्यावर प्रथम गार्ड हाऊस आहे. तेथेच निनोमारू राजवाड्याचे प्रवेश द्वार आहे. त्यांनी आम्हाला राजवाड्याच्या बाजूच्या छोट्या दरवाजातून प्रवेश दिला.

आम्हाला येथून निनोमारू राजवाड्यात प्रवेश दिला

निनोमारु राजवाड्याच्या नाइटिंगेल फर्सोअरचे डिझाईन

तेथे बाहेर आमचे बूट काढून आम्ही निनोमारु राजवाड्यात प्रवेश केला. ह्या राजवाड्यात ५ इमारती व ३६ दाळने आहेत. आम्ही त्यातली १० दाळने बघितली. काही दाळनातून पुतऱ्यांच्या सहाय्याने त्या काळी शोगूण कसे व्यवहार करत ह्याचे देखावे तयार केले आहेत. हे देखावे अत्यंत सजीव वाटतात. एका दाळनात शोगूणांच्या दरबाराचा देखावा आहे तर दुसऱ्या दाळनात त्यांचे घरगुती वातावरण चित्रित केले आहे. हे देखावे आपल्याला त्या काळातल्या वातावरणात घेऊन जातात. प्रत्येक दाळनात कोणते व्यवहार करत असत त्याचे वर्णन दाळनाबाहेर ठेवलेल्या फलकावर पहाण्यास मिळते. बज्याच दाळनात त्या काळच्या प्रमुख कानो शाळेच्या चित्रकारांनी काढलेली अप्रतीम रंगीत चित्रे आहेत. सर्व मिळून हजारोंनी चित्रे आहेत पैकी साडे नऊशेच्यावर चित्रे ह्या राजवाड्यात आहेत. येथे येणाऱ्या पाहुण्यांचे त्यांच्या दर्जाप्रमाणे वेगळ्या दाळनांत स्वागत होत असे. कमी दर्जाच्या पहुण्यांना बाहेरच्या दाळनांत तर उच्च दर्जाच्या पाहुण्यांना आतल्या दाळनांत भेट मिळत असे. ह्या राजवाड्यांच्या दाळनांच्या बाहेर एका दाळनातून दुसऱ्या दाळनात जाण्याचे जे मार्ग आहेत त्यांची जमीन ही एक अद्भूत गोष्ट आहे. त्या जमिनीला नाइटिंगेल फलोअर असे म्हणतात. ह्या जमिनीवरून चालतांना लाकडाचा कर कर असा आवाज येतो. अचानक गुप्तपणे येऊन कोणी हळा करू नये म्हणून केलेली ही संरक्षण योजना आहे.

तेथे बाहेर आमचे बूट काढून आम्ही निनोमारु राजवाड्यात प्रवेश केला. ह्या राजवाड्यात ५ इमारती व ३६ दाळने आहेत. आम्ही त्यातली १० दाळने बघितली. काही दाळनातून पुतऱ्यांच्या सहाय्याने त्या काळी शोगूण कसे व्यवहार करत ह्याचे देखावे तयार केले आहेत. हे देखावे अत्यंत सजीव वाटतात. एका दाळनात शोगूणांच्या

आम्ही निनोमारू राजवाड्यातून बाहेर पडून आजूबाजूला फिरून शेजारी असलेली बाग बघितली. अत्यंत रमणीय अशी ही बाग आहे, येथे फोटो काढण्यास परवानगी होती.

निनोमारू राजवाड्याच्या एका दरवाजा वरचे नक्षीकाम

येथे खाली जाऊन नाइटिगेल फलोअर वघता येतो

येथे जपानी शाळेतली बरीच मुळे आली होती. ही मुळे शाळेच्या गणवेशात आली होती. येथे मुर्लींचा एक प्रकार आम्हास पहाण्यास मिळाला तो म्हणजे व्या मुर्ली एकत्र येऊन हातात हात गुंफून एक छोटेसे गाणे म्हणतात व गाणे संपल्यावर सर्वजणी एकदम जागच्याजागी उडी मारतात. उडी मारतांना पाय गुडध्यात दुमडतात. अमेरिकेत बास्केटबॉल किंवा कोणतीही टीम गेम असेल तर खेळ सुरु होण्याआधी सर्व खेळाडू एकत्र येऊन अशी सलामी देतात. मात्र ते उडी मारत नाहीत. जपानमध्ये हा प्रकार फक्त मुर्लींमध्येच आढळला. मुळे असल्या भानगडीत पडत नाहीत. मी त्यांचा फोटो घेण्याच्या तयारीत असता शेजारून जपानचा परंपारीक पोषाख (ज्याला किमोनो म्हणतात) केलेल्या तरूणी जाताना दिसल्या. त्यांचा फोटो काढावा म्हणून त्यांच्याकडे माझे लक्ष गेले

असता त्या उडी मारण्याच्या मुळी अटूष्य झाल्या. परत जपानी पोषाख घातलेल्या तरुणींकडे लक्ष गेले तोपर्यंत त्या तरुणी पुढे निघून गेल्या होत्या. म्हणजे तेल गेले तूप गेले हाती फक्त कॅमेरा राहीला अशी माझी अवस्था झाली. पण त्या जपानी तरुणीच्या लक्षात ही गोष्ट आली असावी कारण त्यांनी मला बाय बाय करतांना फोटो घेऊ दिला. निनोमारू राजवाड्याच्या मुख्य प्रवेश द्वारासमोर आम्ही फोटो काढत होतो. आमच्या सर्वांचा एकत्र फोटो घेण्यासाठी मी (माझ्या तोडीचा) फोटोग्राफर शोधत असता समोर दुसऱ्या मुर्लींचा घोळका दिसला. त्यांच्यासमवेत त्यांचा शिक्षक होता. त्याला आमचा फोटो घेण्याची विनंती केली. त्याने आमचा फोटो घेतला. ते झाल्यावर तो मुर्लींचा घोळका आमच्या जवळ आला आणि त्यातल्या एका मुलीने छोटी वही काढून त्यातले वाक्य वाचले. ते वाक्य इंग्लीश मधून होते. तिने आम्हास सांगितले की "आम्ही शाळेत इंग्लीश शिकतो. आम्ही इंग्लीश बोलण्याचा प्रयत्न करत आहोत. तुमच्यासमवेत आम्ही आमचा फोटो घेऊ का?" आम्ही होकार दिल्यावर त्यांच्या शिक्षकाने आमचा फोटो घेतला. मी पण त्यांच्यासमवेत एक फोटो माझ्या कॅमेर्यावरघेतला. हा किल्ला बघून परत फिरलो. सर्व पर्यटक परत आल्यावर बस आम्हाला घेऊन गोल्डन पॅकेलिंयनला आली.

गोल्डन पॅकेलियन:

टेपलचा नकाशा

गोल्डन पॅकेलियन बघण्यास गर्दी होती. आधी आमची तिकीटे घ्यायची होती. तिकीटे घेऊन नंतर रांगेतउभे राहिलो तर आमचा नंबर बराच मागे लागला असता. म्हणून ईझूमीने आमचा झेंडा आमच्याच ग्रुपमधल्या एका व्यक्तीच्या हाती दिला व ईझूमी तिकीटे काढण्यासाठी गेली. त्या झेंड्याच्या मागे आम्ही सर्व आत जाण्याच्या लाइनीत उभे राहीलो. ईझूमी तिकीटे काढत असतांनाच आमचा नंबर आला व एका परदेशी माणसाच्या हातात झेंडा बघून द्वारपाल गोंधळला पण तेकढ्यात ईझूमी आलीच. मग आम्ही गोल्डन पॅकेलियन बघण्यास आत गेलो. ह्याचे जपानी नांव आहे किंकाकूजी व अधिकृत नाव आहे रोकूओन्जी. किंकाकूजीचा अर्थ "सुवर्ण गाभारा असलेले मंदीर".

सुवर्ण मंदीरासमोर उभी आमची चौकडी

सुवर्ण मंदीर

ह्या मंदीराच्या आजूबाजूला असलेली बाग ही मुरोमाची काळातील बागांच्या डिझाइनचे उत्तम उदाहरण आहे. मुरोमाची काळ हा बागांचा सुवर्ण काळ समजला जातो. वेगवेगळ्या बागा डिझाइन करण्याचे शास्त्र ह्या काळात बरेच प्रगल्भ झालेले होते.

सुवर्ण मंदीर व आजूबाजूचा परिसर

चौदाव्या शतकांत हे
मंदीर म्हणजे साइओन्‌जी
किंतु सुने नावाच्या सरदाराचे
राहण्याचे ठिकाण होते. नंतर ते
आशिकागा योशिमित्यू नावाच्या
शोगृणने विकत घेतले.
योशिमित्यूच्या मृत्यूनंतर ह्या
निवासस्थानाचे बुद्ध मंदीरात
रुपांतर केले गेले. आशिकागा

योशिमित्यूचा पुतळा येथे उभारला होता परंतु हे मंदीर दोन वेळा आगीच्या भक्षस्थानी पडले
त्यात हा पुतळा नष्ट झाला. सध्या अस्तित्वात असलेले मंदीर इ. स. १९४५ मध्ये बांधलेले
आहे.

सुवर्ण मंदीर व आजूबाजूचा परिसर

ह्या मंदीराच्या भोवती
सुंदर तळे आहे व त्या तव्याच्या
भोवती वेगवेगव्या प्रकारची झाडे
लावून हा भाग फारच सुशोभित
केला आहे, ह्या तव्याच्या
पाण्यात दिसणारे ह्या मंदीराचे
प्रतिबींब फारच सुंदर दिसते.

हे मंदीर म्हणजे तीन मजली इमारत असून ह्या इमारतीचा प्रत्येक मजला वेगव्या तत्प्रणालीच्या शैलीप्रमाणे बांधला आहे. पहिला मजला ह्याला धार्मिक पाण्याची

सुवर्ण मंदिर व आजूबाजूचा परिसर

सुवर्ण मंदिर व आजूबाजूचा परिसर

सुवर्ण मंदीर व आजूबाजूचा परिसर

खोली (चेंबर ऑफ धर्मा वॉटर) असे म्हणतात, हा शिंडेन झुक्की स्थापत्य शास्त्रप्रमाणे बांधला आहे. दुसरा मजला ज्याला धनी लहरीचा बुरूज (टॉवर ऑफ साऊंड वेह्स) असे म्हणतात, तो कॅनन - दयेची देवता हिला अर्पण केला आहे. हा मजला सामुराय पद्धतीने बांधण्यात आला आहे. तिसरा मजला झेन पद्धती प्रमाणे बांधण्यात आला आहे. आम्हाला हे मंदीर आतून बघता आले नाही. त्या मंदीराला वळसा घेऊन पलिकडे गेलो.

तेथून परत येण्याच्या वाटेवर सुंदर झारा होता. हा भाग फारच निसर्गरम्य होता. त्या झाया शेजारी काही फोटो काढले. असे म्हणतात की येथे एक मासा आहे व तो प्रवाहाच्या विरुद्ध दिशेने पोहत असतो. त्याला वाटते की तो जेंव्हा वर पोचेल तेंव्हा त्याला मोक्ष मिळेल. आम्हाला काही हा मासा कोठे दिसला नाही. तेथून पुढे गेल्यावर एक छोटे मंदीर होते. ते कोणाचे मंदीर होते ते कळले नाही परंतु येथे उंचीवर टांगलेली एक घंटाहोती. त्या घंटेच्या लोलकाला एक दोरखंड बांधलेला होता. तो दोरखंड जमिनी पर्यंत खाली आला होता. त्या दोरखंडाला झोल देऊन ती घंटा वाजवायची असते. हे सहज शक्य होत नाही पण आम्हाला जमलं.

आम्ही परत येण्यास निघालो, मी जरा पुढे होतो. समोरून पारंपारीक जपानचा किमोनो पोषाख घातलेल्या ५ तसूणी आल्या. ही संधी मला सोडायची नक्ती. मी पुढे होऊन त्यांना फोटोची विनंती केली. ती त्यांनी मान्य केली. त्यांच्याबरोबर एक पुरुष होता. त्याने आमचा एकत्र फोटो घेतला. नंतर आम्ही (वर्षा, मी, सुलभा व शशी) बसमध्ये येऊन बसलो आणि क्योटो इम्प्रियल पॅलेस बघायला गेलो.

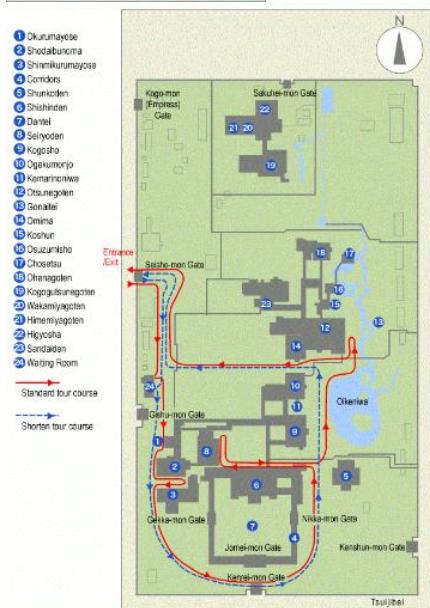
घंटा व दोरखंड

क्योटो इम्पिरियल पॅलेस:

京都御所

इदो कालखंडात हा राजवाडा बांधला असून त्या काळातले बरेच सरदार येथे घरे बांधून एकत्र रहात असत. त्या घरांभोवती भिंत बांधून संरक्षणाची योजना केली होती. पुढे ह्या घरांचे राजवाड्यात रुपांतर झाले. इ. स. १८६९ पर्यंत क्योटो ही जपानची राजधानी होती. त्या काळात जपानचे सम्राट ह्या राजवाड्यात रहात असत. ह्या राजवाड्याचा परिसर ०.८ मैल लांब व ०.५ मैल रुंद आहे.

Map of the Kyoto Imperial Palace

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस नकाशा, (इंटरनेटवरून चेतावा आहे)
त्याल वाणी-नी दाखवले त्या मार्गां प्रमाणे आम्होंहा राजवाडा वापिसतला

येथे आम्हाला शेखी गांगूली नावाच्या एक

भारतीय महिला भेटल्या. त्या दिल्हीहून आल्या होत्या. त्या शास्त्रीय संगीत शिकवतात व संगिताच्या मैफली करतात असे त्यांनी सांगितले. त्यांचा टोकीयोमध्ये कार्यक्रम होता म्हणून त्या टोकियोला आल्या होत्या व फिरायला बाहेर पडल्या होत्या.

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेसचे मांडळ

आम्ही सेइशोमोन नावाच्या दरवाजातून प्रवेश केलग.

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस प्रवेशद्वार

तेथून उजवीकडे गेल्यावर शोडाइबुनोमा नावाचा हॉल आहे. तेथे मुख्य पाहण्यांची थांबण्याची सोय केली जायची.

शोडाइबुनोमा

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस नक्षीकाम

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस नक्षीकाम

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस नक्षीकाम

त्याला लागूनच शिनमीकुरूमायोसे नावाचा दरवाजा आहे जेथून सम्राटाच्या राज्याभिषेकाच्या वेळी घोड्यांना व रथांना प्रवेश दिला जाई. येथे एक ३०० वर्षांचा जुना देवदार वृक्ष आहे. ह्या वृक्षाच्या फांद्या अशक्त झाल्या असल्यामुळे त्या फांद्यांना जमिनी पासून आधार दिला आहे. खर म्हणजे देवदार वृक्षाची तुयासारखी असणारी पाने फार टोकदार व टोचणारी असतात परंतु ह्या वृक्षाची पाने फार मऊ होती.

३०० वर्षांचा जुना देवदार वृक्ष

पुढे जोनेई मोन नावाचे प्रचंड द्वार आहे. तेथून आंत शिंशीडेन नावाच्या हॉल मध्ये जाता येते. हा अत्यंत महत्वाचा हॉल आहे. येथे सर्व प्रमुख समारंभ होत असत. ताइशो आणि शोवा ह्या सम्राटांच्या राज्याभिषेकाचा समारंभ ह्याच हॉलमध्ये झाला. जोनेई मोन द्वाराचे तीन भाग केले आहेत. प्रत्येक भागातून शिंशीडेन हॉल थोडा थोडा दिसतो. हा हॉल संपूर्ण लाकडाचा असून त्या काळच्या स्थापत्य शास्त्रा प्रमाणे बांधलेला आहे. आम्हाला जोनेई मोन द्वारातून आंत जाण्यास व कोणत्याही इमारतीत आंत जाण्यास परवानगी नक्ती. सर्व इमारती बाहेरूनच बघितल्या. जोनेई मोन द्वारातून जेवढा दिसेल तेवढा शिंशीडेन हॉल बघितला.

जोनेई मोन द्वारातून दिसणारा शिंशीडेन हॉल

जोनेई मोन द्वारास वळसा घालून पुढे गेल्यावर शुंकोडेन नावाची इमारत आहे. त्याच्या नंतर तीन इमारती होत्या. त्यांच्या प्रवेशद्वारा वर छान सोनेरी बेलबुट्टीचे डिझाईन केले होते. पुढे ओत्युनोगोटेन नावाची इमारत आहे. येथे सम्राटांचे वास्तव्य असे. आजूबाजूला सुंदर बाग आहे. तेथे काही फोटो घेऊन बसमध्ये परत आलो.

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस बाग

क्योटो इम्पिरीयल पॅलेस बाग

नंतर बसने आम्हाला जेवणाच्या ठिकाणी नेले. टेरियाकी चिकन व बफे असे जेवण होते. जेवण छान चवदार होते. जेवणानंतर थोडा आराम होता. आमची दुपारची बस दोन वाजता आम्हाला घ्यायला येणार होती. बस बरोबर दोन वाजता आली. सुलभा व शशी लगेच बसमध्ये चढून त्यांनी चांगल्या जागा पकडल्या. दुपारी आमचा गाईड कसा असेल ह्या बदल आम्ही जरा साशंक होतो. सकाळची आमची गाईड चांगली होती. बरीच माहिती देत होती आणि मुख्य म्हणजे स्पष्ट व मोठ्याने बोलत होती. आमच्या सुदैवाने तीच गाईड परत आमच्या दूरवर आली. सर्वांनी टाळ्या वाजवून तिचे स्वागत केले व आपला आनंद व्यक्त केला. हा आम्हाला सुखद धक्का होता.

हेर्न जिंगू श्राईन:

सर्व प्रथम आम्ही हेर्न जिंगू श्राईन बघण्यास गेलो. वर क्योटो शहराच्या भागात

आमची गाईड ईझमी

ह्या श्राईनला हेर्न जिंगू श्राईन का म्हणतात ह्याचा संदर्भ दिलेला आहे. श्राईन म्हणजे शिंटो धर्मायांचे मंदीर. ह्या मंदीरात देवाची मूर्ती नसते. एका बंद दरवाजाच्या आड देवाचे अस्तित्व आहे असे मानले जाते. ह्या श्राईनच्या सर्व इमारती लाल रंगाच्या असून सर्व कौळे हिरव्या रंगाची आहेत.

हेर्न जिंगू श्राईन प्रवेशद्वार

ह्या श्राईनच्या द्वाराची इमारत दोन मजली आहे. ह्या द्वारातून आत गेल्यावर बरेच मोकळे मैदान आहे.

आनोल मोकळे मैदान व नेघून दिसणारी शाईनची इमारत

मैदानाच्या पलिकडे श्राईनची मुख्य इमारत आहे. ह्या इमारतीत देवळाचा गाभारा आहे.

मुख्य इमारत – डावी कडील भाग

मुख्य इमारत - उजवी कडील भाग

इमारती समोर मोठे घंगाळ, त्यात उद्बन्धा लावण्याची सोय इ. नेहमी आढळणाऱ्या गोष्टी येथे होत्या. ह्या इमारती बाहेर एक झाड आहे त्याला बच्याच पांढऱ्या चिठ्या अडकवलेल्या दिसल्या. बहुतेक

देवळातून आपले भविष्य बघण्याची सोय असते. पैसे देऊन हे भविष्य विकत घेता येते. ह्या चिठ्या म्हणजे हे भविष्याचे कागद होते. आपले भविष्य चांगले नसेल तर ते असे झाडाला बांधून ठेवायचे. असा समज आहे की देव आपले वाईट भविष्य त्याचे जवळ ठेवून घेतो व आपणास चांगले भविष्य देतो.

ज्या चिठ्यांवरचे भविष्य चांगले नसते त्या चिठ्या झाडाला बांधून ठेवतान

मुख्य इमारतीच्या मागे फारच सुंदर बगिचा आहे. हा बगिचा चार भागात विभागला आहे. पूर्व, पश्चिम, दक्षिण व मध्य. त्या बगिचात आम्ही फेरफटका मारला. तेथे सुंदर झारा होता. एक छोटे तळे होते

त्यात कमळे फुलली होती. तेथे काही फोटो घेतले व परत बसमध्ये आलो.

इमारतीच्या मागचा सुंदर बगिचा

इमारतीच्या मागचा सुंदर बगिचा

इमारतीच्या मागचा सुंदर बगिचा

इमारतीच्या मागचा सुंदर बगिचा

सानजुसानजेंडो हॉल:

ह्या वास्तूला हॉल म्हणतात परंतु हे मंदीर आहे. हे मंदीर ११६४ साली प्रथम बांधले. आगीच्या भक्षस्थानी पडल्यावर १०० वर्षांनी परत हे मंदीर बांधले. हे जवळ जवळ ४०० फूट लांबीचे व मला वाटते ५० फूट रुंदीचे सभागृह आहे. ह्या मंदीराचे खरे नांव रेंजिओ असे आहे. सानजुसान ह्या जपानी शब्दाचा अर्थ ३३ अस्या आहे. ह्यासभागृहाला ३२ खांब आहेत व हे सभागृह ३३ भागात विभागले आहे म्हणून ह्यासभागृहाला सानजुसानजेंडो हॉल असे म्हणतात.

सानजुसानजेंडो हॉल:

येथे कॅनन म्हणजे दयेच्या देवतांचे (बोधित्यवा) १००१ पुतळे आहेत.

सानजूनसान जेंडो
बोधित्सवाचे १००९ पुतळे

सानजूनसान जेंडो
बोधित्सवाचे १००९ पुतळे

सानजूनसान जेंडो बोधित्सवाचे १००१ पुतळे

ह्या सभागृहाच्या मध्यभागी कॅननची म्हणजे बोधित्सवाची १००० हात व अकरा शीर्षे असलेली मूर्ती आहे व त्याच्या दोन्ही बाजूला सर्व साधारण आकाराच्या मनुष्याच्या उंचीचे पाचशे पुतळे आहेत असे सर्व मिळून १००१ पुतळे आहेत.

सानजूनसानजेंडो
बोधित्सवा

हे १००१ पुतळे पितऱ्याचे असून सर्वांना दहा हात आहेत. सर्व पुतळे सारख्याच आकाराचे असून प्रत्येक पुतऱ्याचा तोंडावळा व पोषाख वेगळा आहे. हे वेगळेपण चटकन नजरेत भरत नक्हते. नीट निरखून बघितले तरच लक्षात येत होते. हे सर्व पुतळे दहा रांगांत उभे केले आहेत. मधल्या मुर्तीला अकरा शिरे असण्याचे कारण हा देव सर्वांची दुःखे बघू शकतो व हजार हातांनी ती दुःखे दूर करतो असा समज आहे.

सानजूनसानजेंडो बोधिन्सवा

कॅनन देवतांच्या दहा रांगांच्या पुढे २८ वेगवेगळ्या देव देवतांचे पुतळे होते. त्यात विष्णू, वायू, मयूर, किंब्र, गरुड व श्रीदेवी इत्यादी हिंदू देवतांचे पुतळे होते. पण ह्या देव देवतांचे चेहरे फारच उग्र दाखवले होते. भारतात असे उग्र चेहरे कधी बघितले नक्ते. येवढे शक्तिशाली देव व देवता पण भारतात त्यांचे चेहरे नेहमीच सौम्य व सुंदर दाखवले जातात. येथे पण फोटो घेण्यास बंदी होती. इंटरनेटवरून जपान गाईड डॉट कॉम नावाच्या वेब साइटवरून काही फोटो घेतले आहेत. त्यावरून कल्पना यावी. आम्ही येथे एकही फोटो घेऊ शकलो नाही.

कियोमिझू मंदीर

पुढे आम्ही कियोमिझू हे मंदीर बघण्यास गेलो. ह्या मंदीराला कियोमिझू डेरा असे म्हणतात. डेरा म्हणजे पवित्र पाणी. हे मंदीर ओटोवा नावाच्या एका लहान टेकडीवर आहे. येथे ओटोवा नावाचा धबधबा आहे. ह्या धबधब्याचे पाणी पवित्र समजले जाते.

कियोमिझू डेरा नकाशा

तेथे चढून जाण्याचा १० फूट रुंद रस्ता आहे. ह्या रस्त्याच्या दुतर्फा भरगच्य दुकाने आहेत. तेथे वेगवेगळी शोभेच्या वस्तूंची व पर्यटकांना आठवण म्हणून नेता येण्यासारख्या वस्तूंची दुकाने होती. बरीच खाद्यपदार्थ विकणारी दुकाने व तापहारगृहे पण होती.

टेपल्ला वर चढून जाण्याचा रस्ता

रस्त्याच्या बाजूला असणारी दुकाने

ह्या मंदीरात देवाच्या दर्शनाला बव्याच तरूण मुळी व स्त्रिया पारंपारीक जपानी किमोनो पोषाख घालून आलेल्या दिसल्या. त्यांचे बरोबर काही फोटो घेतले.

जपानी स्त्रिया

जपानी स्त्रिया

ह्या मंदीराची इ. स. ७६८ मध्ये स्थापना केली गेली. त्यानंतर ह्या मंदीराला बऱ्याच वेळा आग लागली. सतराव्या शतकात टोकुगावा शोगुणांनी हे मंदीर पुनः बांधून घेतले. जपानमधील त्या काळातील स्थापथ्य विद्या लाकडाचा भरपूर वापर करीत होती. बरीच मंदीरे व राजवाडे कैक वेळा आगीच्या भक्षस्थानी पडले होते. ते सर्व पुनः पुनः बांधून घ्यावे लागले. आम्ही टेकडी चढून मंदीराजवळ आलो. समोरच दोन दरवाजे आहेत. एका दरवाजाचे नांव आहे 'देवा' दरवाजा व दुसऱ्या दरवाजाचे नांव आहे 'वेस्ट' दरवाजा.

वेस्ट दरवाजा

आम्ही वेस्ट दरवाजातून मंदीरात गेलो. ह्या मंदीराचा पसारा बराच मोठा आहे. हा पंधरा एक इमारतीचा समुह आहे. हे मंदीर डोंगरात बांधले असल्यामुळे ह्या इमारती

देवा दरवाजा समोर मी व वर्षी, शेजारी वेस्ट दरवाजा दिलन आहे

सपाट पातळीवर नाहीत. एका इमारतीतून दुसऱ्या इमारतीत जाण्याकरता थोडी वाटचाल करावी लगते व ही वाट थोडी चढ-उताराची आहे. वेस्ट दरवाजातून आत गेल्यावर आम्ही ह्या मंदीराच्या आवारात प्रवेश केला. आत लगेच तीन मजली पॅगोडा

आहे. ह्या पॅगोडाच्या बाजूला एक छोटे कौलारू झोपडीवजा बांधकाम आहे. त्याला बेल टाँवर म्हणतात. त्यात एका लाकडी पेटी मध्ये लोखंडी सपाता व दंड ठेवलेले आहेत. पुर्वीच्या काळी बौद्ध भिक्षूक तपश्चर्या म्हणून ह्या सपाता घालून व हा दंड हातात घेऊन फिरत असत. ह्या वस्तू फारच जड होत्या.

बेल टाँवरच्या मागे झुईगुडो हॉल आहे व त्याच्या पलिकडे कैझन डो हॉल आहे, आणि त्याच्या मागे कियोमिझू स्टेज आहे. त्याला लागूनच मुख्य गाभारा आहे ह्याला होंडो हॉल किंवा मेन हॉल असेही म्हणतात. ह्या मुख्य गाभार्यात बोधित्यवाची मूर्ती आहे. ही नवसाला पावणारी देवता म्हणून प्रसिद्ध आहे. कियोमिझू स्टेज म्हणजे मुख्य गाभार्याचा बाहेरचा व्हरांडा. कियोमिझू स्टेजचे

बेल टाँवर – लोखंडी दंड व सपाता

बांधकाम विशिष्ट पद्धतीने केले आहे. ह्याच्या बांधणीत एकही खिळा वापरण्यात आलेला नाही. चाळीस फूट उंचीचे खांब वापरून त्याच्यावर ४१० सायम्रसची लाकडे वापरून वरचा प्लॅटफॉर्म केला आहे.

ह्या क्लांड्याच्यापुढे ४० फूट खोल दरी आहे. कियोमिझू स्टेज वरून उडी मारा असा जपानी वाक् प्रचार आहे. इडो काळात असा समज होता की जे कोणी कियोमिझू स्टेजवरून खाली दरीत उडी मारून दगावणार नाहीत त्यांची एक इच्छा देव पूर्ण करतो. इडो कालखंडात २३४ लोकांनी येथून उडी मारल्याची व त्यातले फक्त ३४ जण दगावल्याची नोंद आहे. आता येथून उडी मारण्यास सरकारने बंदी केली आहे. हा हॉल बघून झाल्यावर परत येतांना जरा लांबच्या वाटेने आलो. ह्या वाटेवर ओटावा धबधबा आहे. येथे आम्हाला एक जपानी कुटूंब भेटले. ते सध्या सिंगापूर येथे स्थाईक झाले होते. त्यांना दोन लहान मुले होती. ही मुले फारच गुटगुटीत होती. मोठा ५/६ वर्षाचा व धाकटा २/३ वर्षाचा असावा. पैकी लहान मुला बरोबर दोस्ती करण्याचा सुलभा व वर्षा प्रयत्न करत होत्या. त्याने बराच वेळ ह्या दोघींना दाद दिली नाही. शेवटी ह्या दोघींची चिकाटी बघून तो प्रसन्न झाला आणि त्यांच्या बरोबर खेळू लागला.

कियोमिझू मुख्य सभागृह

सा चित्राते: इलानेह राजन येसुए नाहे

आम्हाला भेटलेला लहान मुलगा – शेवटी प्रसन्न झाला

जरा पुढे गेल्यावर धबधबा दिसला. ह्या धबधब्याच्या भोवती एक साधारण १०

पवित्र पाण्याचा झरा

फूट उंचीचा दगडी चौथरा केलेला आहे. हा चौथरा धबधब्याच्या मागच्या बाजूला आहे. त्या चौथऱ्यावर उभे राहून लांब दांड्याने हे पवित्र पाणी घेऊन तिर्थ म्हणून प्यायचे. आम्ही सर्वांनी ते तीर्थ प्राशन केले.

परत डोंगर उतरून खाली आलो व बसमध्ये बसलो. कियोमिझू डेरा हे दूर कंपनीतर्फे दाखवण्यात येणारे आमचे जपान मधले शेवटचे प्रेक्षणीय स्थळ होते. ते बघून झाल्यावर बसने आम्हाला क्योटोच्या डाऊनटाउन भागात सोडले. तेथून जवळच एक शॉपिंग सेंटर होते. तेथे खरेदी करण्यास गेलो. जपानमध्ये अजून काही खरेदी केली नव्हती. मला एक जपानी बाहूली घ्यायची होती. तीअजून कोठे मिळत नव्हती. मार्केट मधल्या वस्तू महाग वाटल्या तरी थोडी बहूत खरेदी केली. शेवटी येथे मला जपानी बाहूली मिळाली. मग टॉक्सीने हॉटेलवर परत आलो. रूमवर थोडे जेवून मग झोपलो.

परत येण्याच्या वाटेवर भेटलेल्या जपानी स्त्रीया

उद्या आमचा जपान मधला शेवटचा दिवस होता. एअरपोर्ट सर्किंसच्या बसने आम्ही ओसाका विमान तळावर जाणार होतो व तेथून विमानाने चीन मध्ये बेईजींगला जाणार होतो. सुलभा व शशीचे विमान सकाळी १० वाजता ओसाकाहून निघणार होते तर मी व वर्षा संध्याकाळी साडे चारला निघणार होतो. त्यामुळे सुलभा व शशी सकाळी ६ वाजता बसने जाणार होते व आम्ही दुपारी १२ वा निघणार होतो.

ओसाका ते चीन:

माझ्या जेटलॅगची कासवाच्या गतीने प्रगती होत होती. मी आता सकाळी ३ ऐवजी ४:३० ला उठत होतो. सुलभा व शशीला बसवर सोडण्यास दूरची प्रतिनीधी येणार होती पण आम्हाला सोडण्यास येणार नक्ती. त्याप्रमाणे ती प्रतिनीधी सकाळी आली. तिने माझ्याकडे आमची बसची तिकीटे दिली व ती मिळाल्याची माझ्याकडून सही घेतली. बस कोठून सुटते हे बघण्याकरता मी त्यांना सोडण्यास गेलो. ते ठिकाण आमच्या हॉटेल पासून चालत १५ मिनिटांच्या अंतरावर होते. तेथून परत येतांना एके ठिकाणी थोडा कचरा टाकलेला दिसला. आनापर्यंत जपानमध्ये कचरा दिसला नक्ता. रूमवर आलो आणि सावकाशपणे सर्व सामानाची बांधाबांध केली, थोडे जेवून बसच्या थांब्यावर येऊन बसची वाट बघत उभे राहिलो. १२ वाजून ३५ मिनिटांनी बस आली. ती बस आम्हाला घेऊन ओसाका विमानतळावर आली. बसमधून बाहेर सामान काढतांना वर्षाच्या बँगेची झीप परत निखळून आल्याचे दिसले. ती नीट लावून टर्मिनल १ मध्ये आत गेलो. समोरच चौकशी खिडकी होती. तेथे आम्हाला 'G'काउंटरवर जाणास सांगितले. चौकशी खिडकीच्या येथेच एक "स्क्रीन रॅप युवर बँग" अशी पाटी होती. आम्ही प्रथम 'G'काउंटरवर गेलो. तेथे बरीच मोठी लाईन होती त्या लाईनमध्ये आम्ही उभे राहीलो. तेथे विमान कंपनीची एक स्त्री अधिकारी फेऱ्या मारून कोणास काही मदत हवी का ते पहात होती. तिच्या जवळ मी स्क्रीन रॅप करणाऱ्या दुकानाची चौकशी केली. तिने मला 'A' खिडकी जवळ जाण्यास सांगितले. तेथे जाऊन बँग रॅप करून घेतली. आता चीनला जाईपर्यंत काळजी नक्ती. वर्षा लाईनमध्ये नंबर लावून उभी होती. परत धावत पळत वर्षा लाईन मध्ये उभी होती तेथे आलो. परंतु वर्षा कोठे दिसेना. वाटले तिचा नंबर येऊन ती पुढे गेली की काय. पण तेवढ्यात आधी मदत केलेली स्त्री अधिकारी तेथे आली आणि मला वर्षा जेथे उभी होती तेथे घेऊन गेली. वर्षाचा नंबर बराच पुढे आला होता. आमचा नंबर आल्यावर रीतसर चेक इन केले, बोर्डिंग पास घेतले व दोन बँगा त्यांच्या ताब्यात दिल्या. पुढे

सेक्युरिटी भागात गेलो. मी एक्स रे मशीनच्या दारातून जातांना त्या मशीनने नापसंतीचा इशारा केला. मला नेहमीच असा अनुभव येतो. मी मागे नोकरीवर असतांना बराच प्रवास करत असे. बहुतेक वेळी मला ह्या एक्स रे मशीनने दगा दिलेला आहे. त्या संबंधी मी कामावरच्या एका मित्राशी बोलत असता तो म्हणाला तुझ्याकडे नुसते बघूनच ते मशीन घाबरते आणि आवाज करते. ते मला पटले नक्ते पण मी तसा अनुभव मात्र घेत होतो. माझी पूर्णपणे तपासणी झाल्यावर सुटका झाली. पण त्या एक्स रे पट्याच्या मशीनने आमचे बँकपॅक अडवून ठेवले होते. त्या तपासनिसाला आत काहीतरी दिसले. त्यातपासनिसाने सर्व बँकपॅक उलटे पालटे केले पण काही सापडले नाही. पण ते ऐकायला तयार नक्ते आणि मी पण जास्त हुज्जत घालत बसलो नाही. आधीच माझे अर्धवट जपानी त्यातून आमच्याकडे संशयाने बघणारी ही माणसे माझा काहीतरी शब्द वेडावाकडा गेला नर सगळा पचका व्हायचा. तेंक्हा जे होईल ते बघत राहणे व फक्त विचारलेल्या प्रश्नांची उन्नरे देणे एवढेच धोरण ठेवले. त्यांनी बँकपॅक मधूले अर्धे सामान बाहेर ठेवले व फक्त अर्धेच सामान परत एक्स रे पट्या वरून पाठवले. त्या अर्ध्या सामानात पुनः काहीतरी दिसले. मग एक एक वस्तू बाहेर काढून तपासली तेंक्हा त्यात वर्षाचे नखांना शेप देण्याचे व नक्षीकाम करण्याचे साहीत्य सापडले. त्यात असलेले नेल कटर व छोटी कात्री त्यांना सतावत होती. ते सापडल्यावर त्याच्या चेहऱ्यावर आनंद झालेला मला दिसला. मला वाटले आता हा युरेका युरेका म्हणून ओरडणार. पण तसे काही झाले नाही. तो फार संयमी दिसला. ते साहीत्य वर्षाला तिच्याकडे ठेवण्याची त्यांनी परवानगी दिली. पुढे कस्टमचे सोपस्कार उरकून आमच्या गेटजवळ गेलो. तेथे उरलेल्या येनचे डॉलर करून घेतले. आता जरूर नाही म्हणून काहीच येन जवळ ठेवले नाहीत. दुसरा असा विचार केला की हा अंतरदेशीय विमानतळ असल्यामुळे लागले तर येथे डॉलर वापरता येतील. माझ्या सर्व समजांना छेद देत वर्षाने तिला भूक लागली असल्याचे जाहीर केले. आम्ही खाद्यपदार्थांची दुकाने धुंडाळण्यास सुरुवात केली, पण तेथे कोणी डॉलर घेईनात. म्हणजे माझे दोन्ही समज खोटे पडले. मी तिच्याकडे क्रेडिट कार्ड, काही डॉलर्स व थोडी येनची

चिळ्हर शिळ्हक होती ती दिली व गेटवर जाऊन बसलो. ते सर्व घेऊन वर्षा खायपदार्थाच्या शोधार्थ गेली. मी गेटवर जाऊन बसलो. थोड्या वेळाने वर्षा फक्त एक ग्रीन टी ची बाटली घेऊन आली. ४ वाजता बोर्डिंग सुरु झाले. ४ वाजून ३५ मिनिटांनी विमानाने चीनच्या दिशेने झेप घेतली आणि आम्ही जपानला सायोनारा केले.

ई साहित्य प्रतिष्ठान दहा वर्षांपुर्वी सुरु झालं. जगभरात ई पुस्तकांची संकल्पना रुजू लागत असतानाच मराठीतही ई पुस्तकं सुरु झाली. मराठीत अमँझांन सारखे प्रचंड इन्हेस्ट्रमेंट करणारे खिलाडी उतरले. त्यांच्यासमोर ई साहित्य म्हणजे अगदीच लिंबुटिंबू. पण गेली दहा वर्ष आणि आजही गुगलवर “मराठी पुस्तक” किंवा “Marathi ebook” टाकले की 5 कोटी नांवांमध्ये पहिले दुसरे नाव येते ते ई साहित्यचेच. ही करामत आहे आमच्या लेखकांची. वाचकांना सातत्याने दर्जेदार मनोरंजक उच्च प्रतीची पुस्तके “विनामूल्य” देणारे आमचे लेखक हेच या स्पर्धेचे विजेते आहेत.

मराठीत “साहित्यरक्तांच्या खाणी” निपजोत या ज्ञानोबांनी मागितलेल्या पसायदानाला ईश्वराने तेवढ्याच उदारतेने खाणींचा वर्षाव केला. मराठीचे दुर्दैव हे की या खाणींतली रत्ने बाहेर आणणे आणि त्यांचे पैलू पडल्यावर त्यांना शोकेस करणे आणि जागतिक वाचकांसमोर ते पेश करणे यात आपण कमी पडलो. इथे उत्तम साहित्यासाठी भुकेलेले वाचक आणि उत्तम वाचकांच्या प्रतिक्षेतले साहित्यिक यांच्यात ब्रिज बनणे आवश्यक आहे. विशेषतः डॉ. नितीन मोरे यांसारखे साहित्यिक ज्यांना लिहिण्यात आनंद आहे पण त्यापुढील जटील प्रक्रियेत पडण्यात रस नाही अशांसाठी. विदेशांत मोठे लेखक एजंट नेमतात आणि ते बाकी सर्व व्यवहार पहातात. मराठीत ही सोय नाही.

ई साहित्य प्रतिष्ठान ही काही अनुभवी प्रोफेशनल प्रकाशन संस्था नव्हे. पण गेल्या दहा वर्षात आमच्या हे लक्षात आले की मराठीत रक्तांच्या खाणी आहेत आणि त्यांत उतरून हात काळे करून माती गाळ उपसत राहून जर चिवटपणे काम करत राहिले तर एकाहून एक भारी रत्ने गवसणार आहेत. एखाद्या मोठ्या धनिकाने, पंडितांच्या सहाय्याने, दरबारी आश्रयासह जर हे काम हाती घेतले तर मराठी भाषेतले साहित्य जागतिक पटलावर आपला ठसा नक्की उमटवेल.

डॉ. नितीन मोरे यांची तेरा अप्रकाशित पुस्तके प्रकाशात आणण्याचा मान ई साहित्यला मिळाला. शंभू गणपुले यांची नऊ, डॉ. वसंत बागुल यांची बारा, शुभांगी पासेबंद यांची सात, अविनाश नगरकर यांची चार, डॉ. स्मिता दामले यांची सात, डॉ. वृषाली जोशी यांची चार

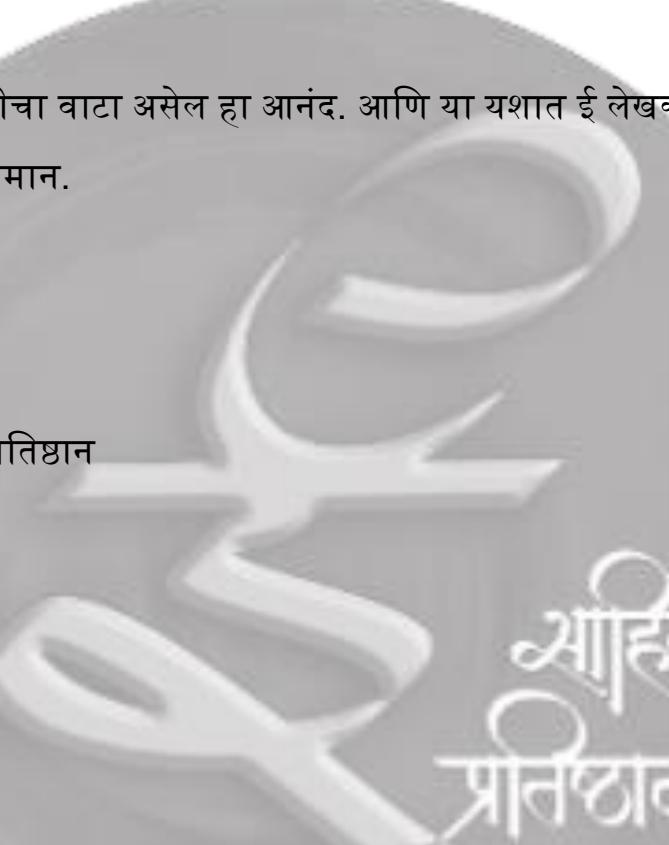
अशा अनेकांच्या पुस्तकांना वाचकांपर्यंत नेण्याचे भाग्य ई साहित्यला लाभले. असे अनेक “स्वांतःसुखाय” लिहीणारे उत्तमोत्तम लेखक कवी या मराठीच्या “साहित्यरत्नांचिया खाणी” मध्ये आहेत. अशोक कोठारे यांनी महाभारताच्या मूळ संहितेचे मराठी भाषांतर सुरू केले आहे. सौरभ वागळे, सूरज गाताडे, ओंकार झाजे, पंकज घारे, विनायक पोतदार, दिस्ती काबाडे, भूपेश कुंभार, सोनाली सामंत, केतकी शहा असे अनेक नवीन लेखक सातत्यपूर्ण लेखन करत आहेत. ई साहित्यकडे हौशी लेखकांची कमी कधीच नव्हती. पण आता हौसेच्या वरच्या पायरीवरचे, लेखनाकडे गंभीरपणे पहाणारे आणि आपल्या लेखनाला पैलू पाडण्याकडे लक्ष देणारे लेखक आता येत आहेत. त्यांच्या साहित्याच्या प्रकाशाला उजाळा मिळो. वाचकांना आनंद मिळो. मराठीची भरभराट होवो. जगातील सर्वोत्कृष्ट साहित्यिक प्रसवणारी भाषा म्हणून मराठीची ओळख जगाला होवो.

या सर्वात ई साहित्याचाही खारीचा वाटा असेल हा आनंद. आणि या यशात ई लेखकांचा सिंहाचा वाटा असेल याचा अभिमान.

आमेन

सुनील सामंत

अध्यक्ष, ई साहित्य प्रतिष्ठान

साहित्य
प्रतिष्ठान

www.esahity.com
esahity@gmail.com